

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**BAĞLANMA STİLLERİ, İLİŞKİLERE İLİŞKİN BİLİŞSEL
ÇARPITMALAR, KİŞİLERARASI İLİŞKİ TARZLARI VE KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNİN EVLİLİK UYUMUNU YORDAMADAKİ
ROLÜNÜN İNCELENMESİ**

DOKTORA TEZİ

Gülin YAZICI ÇELEBİ

TRABZON
Mart, 2016

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**BAĞLANMA STİLLERİ, İLİŞKİLERE İLİŞKİN BİLİŞSEL
ÇARPITMALAR, KİŞİLERARASI İLİŞKİ TARZLARI VE KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNİN EVLİLİK UYUMUNU YORDAMADAKİ
ROLÜNÜN İNCELENMESİ**

Gülin YAZICI ÇELEBİ

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nce Doktora Unvanı
Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Danışmanı
Prof. Dr. Hatice ODACI**

**TRABZON
Mart, 2016**

KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda DOKTORA tezi olarak kabul edilmiştir. 11/03/2016

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Hatice ODACI

Üye : Prof. Dr. Hikmet YAZICI

Üye : Prof. Dr. Tuncay ERGENE

Üye : Prof. Dr. Enver SARI

Üye : Doç. Dr. Taner ALTUN

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Nevzat YİĞİT
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Gülin YAZICI ÇELEBİ

11/03/2016

ÖN SÖZ

Tez çalışmasına başladığım günden itibaren yazmak için sabırsızlandığım, her seferinde kafamda ilaveler yaptığım önsöz kısmını yazıyor olmanın mutluluğunu yaşamamda payı olan herkese sonsuz teşekkür ediyorum.

Doktora eğitimim süresince ihtiyaç duyduğum her konuda bana destek olan, sabırla inançla beni teşvik eden, yapıcı ve motive edici tavrıyla bana güç veren, eleştirilerini bile büyük bir incelik ve nezaketle yapan tezimin her aşamasında büyük katkılar sağlayan sevgili danışmanın (benim için danışmandan çok daha öte bir yerde olan) Prof. Dr. Hatice ODACI'ya hakkını ödeyemeyeceğim tüm emekleri için sonsuz teşekkür ederim. Doktoraya başlamama vesile olan, bilgi ve birikiminden faydalanmayı şans olarak gördüğüm, gerek ders aşamasında gerekse tez süresince yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Hikmet YAZICI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Gülyüzü ve pozitif tavrıyla beni motive eden, hem ders hem de tez çalışmam süresinde katkılarını esirgemeyen değerli Hocam Doç. Dr.Taner ALTUN'a çok teşekkür ediyorum. Değerli görüşlerinden istifade ettiğim, anlayışlı, eğlenceli ve destekleyici yaklaşımından dolayı değerli hocam Doç. Dr. Durmuş EKİZ'e, çalışmama yaptıkları değerli katkılardan dolayı Prof. Dr. Tuncay ERGENE' ye ve Prof. Dr. Enver SARI' ya, ismini tek tek saymadığım eğitimimde emeği geçen bütün değerli hocalarıma minnet ve şükranlarımı sunuyorum.

Doktora çalışmam sırasında görev yaptığım okulda benim için işleri kolaylaştıran formalitelerle beni yormayıp her konuda destek olan değerli insan sevgili okul müdürüm Hamit CEBECİ'ye, çalışmamın her aşamasında bana destek olup motive eden Cami Grubu olarak özetleyeceğim sevgili dostlarıma, çekinmeden arayıp yardım isteyebildiğim sevgili meslektaşım güzel gönüllü insan araştırma görevlisi Ayşe KALYON'a, sevgili kuzenlerim Kübra BAYAR ve Hatice Betül BAŞEŞME'ye, yardımsever dostlarım Merve KALKAN ve Yıldız KARA'ya destek ve yardımlarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatımı her anlamda kolaylaştıran, varlığından güç aldığım yardım ve desteğini esirgmeden hep yanımda olan sevgili eşim, arkadaşım, dostum ve meslektaşım Bülent ÇELEBİ'ye ve doktora çalışmalarım dolayısıyla zaman zaman ihmal ettiğim, onunla geçireceğim zamanlardan çaldığım halde bana yaşının üstünde bir olgunlukla yaklaşan bana ilk Dr. Gülin YAZICI ÇELEBİ tabelasını hazırlayan ve doktora bitince seni harçlıklarımınla yemeğe götüreceğim diyerek motive etmeye çalışan canımın içi biricik kızım Zeren Nisa ÇELEBİ'ye ve farkında olmadan bu süreçte bana eşlik eden yaşadığım stresten etkilenmesi muhtemel sevgili bebeğime bütün kalbimle teşekkür ediyorum. Son

olarak üzerimde büyük emeği olan bana kendimi hep değerli ve özel hissettiren hakkını asla ödeyemeyeceğim sevgili anneme, yorma artık kendini yeter diyen sevgili babama, farklı üslubuyla beni motive eden en sevdiğin kardeşim Çetin YAZICI'ya çok teşekkür ediyorum. Sınırlarımı zorladığım, vazgeçmediğim ve ertelenmiş hayalimin peşinden gitme cesaretini gösterdiğim için kendime de teşekkürü bir borç biliyorum.

Mart, 2016
Gülin YAZICI ÇELEBİ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
GRAFİKLER LİSTESİ	xv
KISALTMALAR LİSTESİ	xvi
1. GİRİŞ	1
1. 1. Araştırmanın Amacı	5
1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	6
1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1. 4. Araştırmanın Varsayımları	7
1. 5. Tanımlar	8
2. LİTERATÜR TARAMASI	9
2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	9
2. 1. 1. Evlilik Uyumu	9
2. 1. 1. 1. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler	11
2. 1. 1. 2. Kuramlarda Evlilik Uyumu.....	12
2. 1. 1. 2. 1. Bağlanma Kuramı	12
2. 1. 1. 2. 2. Sosyal Mübadele Kuramı	13
2. 1. 1. 2. 3. Kişilerarası İletişime Bağlı Sosyal Biliş Kuramı	13
2. 1. 1. 2. 4. Sosyal Öğrenme Kuramı	13
2. 1. 1. 2. 5. Bağlamsal Model.....	14
2. 1. 2. Bağlanma	14
2. 1. 2. 1. Bağlanma Stilleri	17
2. 1. 2. 1. 1. Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri	17
2. 1. 2. 1. 2. Yetişkin Bağlanma Stilleri.....	18
2. 1. 2. 1. 2. 1. Hazan ve Shaver'in Bağlanma Modeli.....	19

2. 1. 2. 1. 2. 2. Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli	19
2. 1. 2. 1. 2. 3. Brennan, Clarck ve Shaver'in Temel Bağlanma Boyutları	21
2. 2. 2. 2. Evlilik Uyumu ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelendiği Araştırmalar	22
2. 1. 3. Bilişsel Çarpıtmalar	24
2. 1. 3. 1. Bilişsel-Davranışçı Yaklaşımlar	24
2. 1. 3. 1. 1. Ellis'in Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi Modeli (ADDT)	25
2. 1. 3. 1. 2. Beck'in Bilişsel Terapi Modeli.....	27
2. 1. 3. 2. Evlilik Uyumu ile İlişkilere İlişkin Bilişsel Çarpıtmalar Arasındaki İlişkinin İncelendiği Araştırmalar	31
2. 1. 4. Kişilerarası İlişkiler.....	32
2. 1. 4. 1. Kişilerarası İlişkilerle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	33
2. 1. 4. 1. 1. Psikanalitik Kuram.....	33
2. 1. 4. 1. 2. Sullivan'nın Kişilerarası İlişkiler Kuramı	34
2. 1. 4. 1. 3. Bağlanma Kuramı	35
2. 1. 4. 1. 4. Bilişsel Kişilerarası Kuram.....	36
2. 1. 4. 2. Evlilik Uyumu ile Kişilerarası İlişki Tarzları Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Araştırmalar	36
2. 1. 5. Kişilik Özellikleri.....	38
2. 1. 5. 1. Kişilik Kuramları	39
2. 1. 5. 1. 1. Psikodinamik Kuramlar	40
2. 1. 5. 1. 1. 1. Sigmund Freud: Psikanalitik Kuram	40
2. 1. 5. 1. 1. 2. Carl Gustav Jung: Analitik Psikoloji	40
2. 1. 5. 1. 1. 3. Alfred Adler: Bireysel Psikoloji.....	41
2. 1. 5. 1. 1. 4. Karen D. Horney: Bütüncül Psikoloji.....	41
2. 1. 5. 1. 2. İnsancıl Kuramlar	42
2. 1. 5. 1. 2. 1. Carl R. Rogers: Benlik Kuramı	42
2. 1. 5. 1. 2. 2. Abraham Maslow: İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı	43
2. 1. 5. 1. 3. Davranışçı Kuramlar	44
2. 1. 5. 1. 3. 1. John Watson'ın Davranışçılık Kuramı	44
2. 1. 5. 1. 3. 2. Skinner'in Radikal Davranışçılık Kuramı	45
2. 1. 5. 1. 4. Sosyal Öğrenme Kuramları	45
2. 1. 5. 1. 4. 1. Albert Bandura: Sosyal-Bilişsel Teori	45
2. 1. 5. 1. 4. 2. Dollard ve Miller: Pekiştirme Kuramı	46

2. 1. 5. 1. 5. Ayırıcı Özellik (Trait) Kuramları	46
2. 1. 5. 1. 5. 1. Gordon Willard Allport: Kişisel Özellik Kuramı	47
2. 1. 5. 1. 5. 2. Hans Eysenck'in Kişilik Kuramı	47
2. 1. 5. 1. 5. 3. Cattell'in Kişilik Kuramı	48
2. 1. 5. 2. Evlilik Uyumu ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelendiği Araştırmalar	48
2. 1. 6. Evlilik Uyumunun Demografik Değişkenler Açısından İncelendiği Araştırmalar	50
2. 2. Literatür Taramasının Sonucu.....	53
3. YÖNTEM	56
3. 1. Araştırmanın Modeli	56
3. 2. Çalışma Grubu	56
3. 3. Verilerin Toplanması	57
3. 3. 1. Veri Toplama Araçları.....	57
3. 3. 1. 1. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE).....	57
3. 3. 1. 2. Eysenck Kişilik Anketi Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu (EKAGGK)	58
3. 3. 1. 3. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği (İBÇÖ).....	58
3. 3. 1. 4. Kişilerarası Tarz Ölçeği (KTO).....	59
3. 3. 1. 5. Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ).....	60
3. 3. 1. 6. Kişisel Bilgi Formu	60
3. 3. 2. Veri Toplama Süreci	61
3. 4. Verilerin Analizi	61
4. BULGULAR.....	62
4. 1. Evli Bireylerin Kişilik Özellikleri, Kişilerarası İlişki Tarzları, Bağlanma Stilleri ve Bilişsel Çarpıtmaları ile Evlilik Uyumları Arasındaki İlişkiler	62
4. 2. Evlilik Uyumunda Yaşa Dayalı Farklılıklar.....	65
4. 3. Evlilik Uyumunda Cinsiyete Dayalı Farklılıklar	66
4. 4. Evlilik Uyumunda Evlenme Yaşına Dayalı Farklılıklar.....	67
4. 5. Evlilik Uyumunda Evlenme Şekline Dayalı Farklılıklar	69
4. 6. Evlilik Uyumunda Çocuk Sayısına Dayalı Farklılıklar.....	71
4. 7. Evlilik Uyumunda Eğitim Düzeyine Dayalı Farklılıklar.....	73
4. 8. Evlilik Uyumunda Boşanmayı Düşünme Durumuna Dayalı Farklılıklar.....	75
4. 9. Evlilik Uyumunda Kadının Çalışma Durumuna Dayalı Farklılıklar	76
4. 10. Evlilik Uyumunda Eşler Arasındaki Yaş Farkına Dayalı Farklılıklar	77

4. 11. Evlilik Uyumunda Evlilik Süresine Dayalı Farklılıklar	78
4. 12. Evlilik Uyumunda Dörtlü Bağlanma Stillerine Dayalı Farklılıklar	80
5. TARTIŞMA	82
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	90
6. 1. Sonuçlar	90
6. 2. Öneriler	91
6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler	91
6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler	92
7. KAYNAKLAR	93
8. EKLER	109
9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ	121

ÖZET

Bağlanma Stilleri, İlişkilere İlişkin Bilişsel Çarpıtmalar, Kişilerarası İlişki Tarzları ve Kişilik Özelliklerinin Evlilik Uyumunu Yordamadaki Rolünün İncelenmesi

Evlilik uyumu ile ilgili yapılan araştırmaların büyük bir kısmı evlilik uyumunun yordanabilirliğini belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Bireylerin evlilik uyumu düzeylerini yordayan bir çok değişken vardır. Bu araştırma da amaç bağlanma stilleri, ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kişilik özelliklerinin evlilik uyumunu yordama düzeylerinin incelenmesidir. Çalışmada ayrıca yaş, cinsiyet, evlenme yaşı, evlenme şekli, eş ile yaş farkı, evlilik süresi, eğitim düzeyi, çocuk sayısı, kadının çalışma durumu, boşanmayı düşünmüş olup olmama durumu gibi demografik değişkenlerle evlilik uyumu arasındaki ilişkiler de araştırılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubu en az bir yıllık evli ve eşile birlikte yaşayan 423 (Kadın =220, Erkek=203) bireyden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Evlilik Uyum Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, Eysenck Kişilik Anketi ve Kişilerarası Tarz Ölçeği kullanılmıştır. Veri analizlerinde Pearson ve Spearman Korelasyon Katsayısı, Çoklu Doğrusal Regresyon, Bağımsız t Testi, Kruskal Wallis, Mann Whitney U ve ANOVA tekniklerinden yararlanılmıştır.

Elde edilen bulgular nörotisizm, kaçınma ve boşanmayı düşünmüş olup olmama durumunun evlilik uyumunu yordadığı, dışadönüklük ve psikotiklik, kaygı, kişilerarası ilişki tarzları ve ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmaların ise evlilik uyumunu yordamadığını göstermektedir. Dörtlü bağlanma modeline göre de evlilik uyumu farklılaşmaktadır. Güvenli ve saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin evlilik uyumu puan ortalamaları korkulu ve kayıtsız bağlanma stiline sahip bireylerden daha yüksektir. Evlilik uyumu yaş, evlenme şekli, çocuk sayısı, eğitim düzeyi ve evlilik süresi gibi demografik değişkenlere göre de farklılaşmaktadır. Cinsiyet, evlenme yaşı, kadının çalışma durumu ve eşler arasındaki yaş farkı değişkenlerinin ise anlamlı bir fark oluşturmadığı belirlenmemiştir. Araştırma bulguları literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evlilik Uyum, Bağlanma Stilleri, İlişkilere İlişkin Bilişsel Çarpıtmalar, Kişilerarası Tarz, Kişilik Özellikleri.

ABSTRACT

An Examination of the Role of Attachment Styles, Cognitive Distortions Regarding Relationships, Interpersonal Relationship Types, and Personality Traits in the Prediction of Marital Adjustment

Most of the research on marital adjustment is conducted to determine the predictability of marital adjustment. There are many variables that predict an individual's degree of marital adjustment. This research is also an examination of the role of attachment styles, cognitive distortions regarding relationships, interpersonal relationship types, and personality traits in the prediction of marital adjustment. The relationships between marital adjustment and demographic variables such as age, gender, marriage age, age difference with the spouse, duration of marriage, educational status, number of children, occupational status of the woman, and whether the spouses have considered a divorce were also investigated in the study.

The study group of the research consisted of 423 (women=220, men=203) individuals, who have been married for at least one year and living with his or her spouse. As the data collection tool of the research, Personal Information Form, Marital Adjustment Scale, Experiences in Close Relationships Inventory, Cognitive Distortions Scale on Relationships, Eysenck Personality Questionnaire, and Interpersonal Style Scale were used. Pearson's and Spearman Correlation Coefficient, Multilinear Regression, independent t-test, Kruskal Wallis H-test, Mann-Whitney U-test, and ANOVA techniques were employed in data analyses.

The findings indicated that neuroticism, abstention, and consideration of divorce predicted marital adjustment, while extraversion, psychoticism, anxiety, interpersonal relationship styles, and cognitive distortions regarding relationships did not predict marital adjustment. Marital adjustment varies according to the quadripartite model of attachment, as well. Marital adjustment scores of individuals who have confident and obsessive attachment styles are higher than those who have fearful and indifferent attachment styles. Marital adjustment also varied with demographic variables such as age, type of marriage, number of children, educational status, and duration of marriage. It was detected that variables such as gender, age of marriage, the employment condition of woman, and the age difference between spouses did not lead to a significant variation. The findings obtained coincide with the results of several researches in the literature. Research findings were discussed in light of the literature.

Key Words: Marital Adjustment, Attachment Styles, Cognitive Distortions Regarding Relationships, Interpersonal Style, Personality Traits.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Demografik Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler.....	57
2.	Bağımsız Değişkenler Arasındaki Çoklu Bağlantı Durumunun İncelenmesine İlişkin Sonuçlar	62
3.	Evlilik Uyumu İle Değişkenler Arasındaki İlişkiler	63
4.	Bağımlı Değişkeni Bağımsız Değişkenlerle Açıklamaya Dayalı Çoklu Regresyon Modeli Özeti	64
5.	Çoklu Regresyon Modelinde Evlilik Uyumunu Açıklayan Katsayılar.....	64
6.	Yaşa Dayalı Farklılıkların Belirlenmesinde Normallik Varsayımı Test Sonuçları	65
7.	Bireylerin Yaşına Göre Evlilik Uyumu Puanları Arasındaki Farklılıklar	65
8.	Evlilik Uyumunda Yaşa Dayalı Farklılıkların Kaynağını Bulmaya Yönelik Analiz Sonuçları.....	66
9.	Cinsiyetler Arasındaki Evlilik Uyumu Farklılıkları.....	67
10.	Evlilik Uyumunda Evlenme Yaşına Dayalı Farklılıkların Belirlenmesinde Normallik Varsayımı Analiz Sonuçları.....	68
11.	Bireylerin Evlenme Yaşına Göre Evlilik Uyumu Puanları Arasındaki Farklılıklar	68
12.	Evlilik Uyumunda Evlenme Şekline Dayalı Farklılıkların Belirlenmesinde Normallik Varsayımı Analiz Sonuçları.....	69
13.	Bireylerin Evlenme Şekline Göre Evlilik Uyumu Puanları Arasındaki Farklılıklar	69
14.	Evlilik Uyumunda Evlenme Şekline Göre Farklılıkların Kaynağını Bulmaya Yönelik Analiz Sonuçları.....	70
15.	Evlilik Uyumunda Çocuk Sayısına Dayalı Farklılıkların Belirlenmesinde Normallik Varsayımı Analiz Sonuçları.....	71
16.	Bireylerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumu Puanları Arasındaki Farklılıklar.....	71
17.	Evlilik Uyumunda Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Farklılıkların Kaynağını Bulmaya Yönelik Analiz Sonuçları	72

18.	Evlilik Uyumunda Eğitim Durumuna Dayalı Farklılıkların Belirlenmesinde Normallik Varsayımı Analiz Sonuçları	73
19.	Bireylerin Eğitim Durumlarına Göre Evlilik Uyumu Puanları Arasındaki Farklılıklar	73
20.	Evlilik Uyumunda Eğitim Durumuna Göre Farklılıkların Kaynağını Bulmaya Yönelik Analiz Sonuçları.....	74
21.	Evlilik Uyumunda Boşanmayı Düşünme Durumuna Dayalı Farklılıklar	75
22.	Evlilik Uyumunda Kadının Çalışma Durumuna Dayalı Farklılıklar	76
23.	Evlilik Uyumunda Eşler Arasındaki Yaş Farkına Dayalı Farklılıkların Belirlenmesinde Normallik Varsayımı Analiz Sonuçları	77
24.	Evlilik Uyumunda Eşler Arasındaki Yaş Farkına Dayalı Farklılıklar	77
25.	Evlilik Uyumunda Evlilik Süresine Dayalı Farklılıkların Belirlenmesinde Normallik Varsayımı Analiz Sonuçları	78
26.	Evlilik Uyumunda Evlilik Süresine Dayalı Farklılıklar	79
27.	Evlilik Uyumunda Evlilik Süresine Dayalı Farklılıkların Kaynağını Bulmaya Yönelik Analiz Sonuçları.....	79
28.	Evlilik Uyumunda Bağlanma Stillerine Dayalı Farklılıklar	80

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Bartholomew ve Horowitz'in dörtlü bağlanma modeli	20

GRAFİKLER LİSTESİ

<u>Grafik No</u>	<u>Grafik Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Yaşa göre evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar.....	66
2.	Cinsiyete göre evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar	67
3.	Evlenme yaşına göre evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar.....	68
4.	Evlenme şekline göre evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar.....	70
5.	Çocuk sayısına göre evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar	72
6.	Eğitim düzeyine göre evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar	74
7.	Boşanmayı düşünmüş olup olmama durumuna göre evlilik uyumu puan ortalamaları.....	75
8.	Kadınların çalışma durumuna göre evlilik uyumu puan ortalamaları farklılıkları	76
9.	Eşler arasındaki yaş farkına göre evlilik uyumu puan ortalamaları.....	78
10.	Evlilik süresine göre evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar	79
11.	Bağlanma stillerine göre evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar.....	80

KISALTMALAR LİSTESİ

EKAGGK	: Eysenck Kişilik Anketi Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Form
EUÖ	: Evlilik Uyumu Ölçeği
İBÇÖ	: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği
KTÖ	: Kişilerarası Tarz Ölçeği
YİYE	: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

1. GİRİŞ

Evlilik kurumunun temelleri M.Ö 2000'li yıllarda Mısırda atılmıştır. Kültür ve geleneklerin nesilden nesile aktarılmasında, toplumsal düzenin sağlanmasında önemli görevler üstlenen evlilik kurumu günümüze kadar varlığını sürdürmüştür (Özgüven, 2000). Kültürden kültüre farklılıklar göstermekle beraber evlilik ilişkisi her toplumda kabul edilen, duygusal gereksinimlerin karşılandığı en önemli sosyal gelenek olarak değerlendirilmektedir (Sharif, Soleimani, Candidate, Mani, ve Keshavarzi, 2013). Bireyler yaşam içersinde çeşitli kişilerarası ilişkiler geliştirseler de, evlilik yaşam boyunca sahip olunan en önemli kişilerarası ilişki olarak kabul edilmekte ve evrensel olarak her toplum için temel bir yapı olarak ele alınmaktadır (Gottman, 1993; Kelly ve Conley, 1987).

Alanyazına bakıldığında evlilikle ilgili farklı tanımlamalar yapıldığı görülmektedir. Ateş, Erdoğan ve Gül (2004), evliliği; değer yargıları ve aile geçmişleri açısından farklılıklar taşıyan iki yabancı kişinin yeni değerler ve davranışlar örüntüsüyle yapılandığı bir kurum olarak tanımlamaktadır. Bir diğer tanımlamada ise evlilik; birbirinden farklı ilgi, istek ve ihtiyaçlara sahip iki insanın birlikte yaşamak, yaşantılarını paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla kurdukları bir ilişkiler sistemi, karşılıklı dayanışma, toplumsal onaylamayla gerçekleşmiş bir sözleşme ve toplumsal yasaklamalar dışında tutulan cinsel gereksinimlerin karşılıklı olarak doyuma ulaştırıldığı bir kaynaşma olarak tanımlanmaktadır (Özüğurlu, 1990). Doğan'a (2009), göre ise evlilik, aileyi meşru temellere oturtan toplumsal bir olgudur. Mitten ve Bumberry (1999), metaforik bir yaklaşımla yaptıkları tanımlamada evliliği; cennet ya da cehennem ya da genellikle ikisinin bir arada yaşandığı bir durum olarak ele almaktadırlar. Budak (2005), ise tanımlamasını hukuki temellere dayandırmış ve evliliği iki veya daha fazla insan arasında hukuken kabul edilen, toplumca onaylanan, taraflara çeşitli hak ve yükümlülükler veren, genellikle cinselliği de içeren bir ilişki olarak tanımlamıştır.

Tanımlamalara genel olarak bakıldığında evlilik kurumunun hem toplumsal hem de bireysel anlamda birçok işlevi olduğu görülmektedir. Bazı tanımlamalarda toplumsal işlevi ön planda tutulurken bazılarında ise kişilerarası ilişki boyutuna vurgu yapılmaktadır. Evlilik insan yaşamındaki en önemli ve en derin kişilerarası ilişki olarak kabul edilmektedir. Bu ilişki kimileri için mutluluk ve doyum kaynağı iken kimileri için ise olumsuz durumları beraberinde getirebilmektedir. İnsan hayatında bu denli önemli bir yere sahip olan evlilik kurumu araştırmacıların önemli çalışma alanlarından birini oluşturmakta ve evlilik ilişkisinin değerlendirilmesine yönelik çeşitli araştırmalar yapılmaktadır.

Evlilik ilişkisinin değerlendirilmesinde en sık kullanılan kavramlardan biri “evlilik uyumu” kavramıdır. Güngör (2007), evlilik uyumunu: evlilik ilişkisinin sürdürülmesini sağlayan önemli unsurlardan biri olarak nitelemektedir. Ahenkli ve etkili bir evlilik ilişkisi için evlilik uyumu gerekli bir kavram olarak kabul edilmektedir (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Evlilik uyumu ile ilgili çeşitli tanımlamalar mevcuttur. Şahin'e (2011), göre: karşılıklı etkileşebilen ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen, sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin evliliği uyumlu bir evliliştir. Levinger ve Huston (1990) ise evlilik uyumunu, çiftlerin birlikte uyum içerisinde var olma kapasiteleri olarak değerlendirmektedir. Tanımlamasını iletişim temeline dayandıran Sabatelli'ye (1988), göre ise, çiftlerin iletişim kurabildiği, yaşanan anlaşmazlıkların uygun iletişim teknikleri yoluyla tarafların memnun kalacağı şekilde çözümlendiği evlilikler uyumlu evliliklerdir. Spanier (1976), evlilik uyumunu: bireylerin değişen koşullara ve birbirlerinin yaşantısına uyum sağlamaları ve bu süreçte birbirlerine uygun değişim göstermeleri olarak tanımlamıştır. Berscheid ve Regan (2005), ise evlilik doyumunu ilişkiye yönelik olumlu ya da olumsuz duygular olarak özetlemektedirler. Robins, Caspi ve Moffitt (2000), ise evlilik ilişkisini mali durum, iş bölümü, gelecek planları gibi farklı boyutlarda ele almakta ve bu boyutlardaki tatmin olma düzeyini evlilik doyumuyla açıklamaktadırlar.

Yapılan tanımlamalara bakıldığında evlilik uyumunun farklı birçok değişkenle ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu çeşitliliğinin sebebi ise evliliğin farklı iki cinsten insanın kurumsal olarak birleşmesinin yanı sıra onların düşüncelerinin, inançlarının, kültür seviyelerinin, görüşlerinin, zekâ ve akıllarının, yaşam görüşlerinin de birleşmesini içermesidir (Günay, 2000). İnsana dair olan her şey aynı zamanda evlilikle de ilgilidir. Bu durum evlilik uyumu üzerinde farklı birçok değişkenin etkili olabileceğini ortaya koymaktadır. Evlilikle ilgili yapılan araştırmaların evlilik uyumu ile ilişkili olabilecek değişkenlerin belirlenmesi üzerinde yoğunlaştığı söylenebilir. Çünkü evlilik uyumu, evlilik ilişkisinin problemlerinin varlığının göstergesi olabilmekte ancak nedenlerini açıklamamaktadır (Epstein, Baucom, La Taille, 1993). Bu nedenle araştırmacılar evliliğin değerlendirilmesinde cinsiyet, çocuk sahibi olup olmama, evlilik süresi ve şekli, evlilik yaşı gibi faktörlerin ve çeşitli değişkenlerin üzerinde durmaktadırlar. Bu araştırmada da bu tanılayıcı değişkenler ele alınmış aynı zamanda bağlanma biçimleri, ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kişilik özelliklerinin evlilik uyumu ile ilişkisi incelenmiştir.

Bu çalışmada evlilik uyumu ile ilişkisi incelenen bağlanma biçimi, evlilikle ilgili birçok araştırmaya konu olmuştur (Balkan-Kaya, 2009; Banse, 2004; Butzer ve Campell, 2008; Çavuşoğlu, 2011; Erişti, 2010; Grav ve Dall, 2003; Hatch, 2008; Kobak ve Hazan, 1991; Özer ve Cihan-Güngör, 2012; Sığırcı, 2010; Şahin, 2011). Bowlby (1980), ebeveynlerle

kurulan duygusal bağların yaşam içerisinde diğer kişilerle de kurulmaya devam edeceğini, bağlanma gereksinimi yeterince karşılanmamış ise bu durumun bireylerin ilerideki ilişkilerine yansiyebileceğini ifade etmiştir. Yapılan pek çok çalışma ilişki doyumu ile güvenli bağlanma biçimleri arasında olumlu, güvensiz bağlanma biçimiyle ise olumsuz yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir (Banse, 2004; Brennan ve Shaver, 1995; Feeney, 1994, 1999, 2002; Kirkpatrick ve Davis, 1994). En yüksek evlilik uyumu güvenli bağlanma biçimine sahip bireylerde yaşanırken, en düşük evlilik uyumunun ise kaygılı kararsız bağlanan bireylerin evliliklerinde yaşandığına ilişkin araştırma bulguları mevcuttur (Feeney ve Noller, 1990; Mikulincer ve Erev, 1991). Evlilik uyumu ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalarda güvenli bağlanma ve evlilik doyumu arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Balkan-Kaya, 2009, Brennan ve Shaver, 1995; Erişti, 2010; Kobak ve Hazan, 1991). Kirkpatrick ve Davis (1994), yaptıkları çalışmada çiftlerin sahip oldukları bağlanma biçimiyle ilişki süresi arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırmaya göre kaçınan bağlanma biçimine sahip bir kadınla kaygılı kararsız bağlanma biçimine sahip bir erkeğin ilişkisi çabuk sonlanmaktadır. Buna karşın kaygılı kararsız bağlanan bir kadın ve kaçınan bağlanma biçimine sahip bir erkeğin ilişkisinin uzun süreli olduğu belirtilmektedir.

Araştırmanın bir diğer değişkeni ise ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalardır. Olaylar sonucunda oluşan duygulanımların olayın kendisinden ziyade o olaya yüklenen anlama göre şekillendiği düşüncesi bilişsel kuramın temel söylemlerinden biridir. Bilişsel yapıda yer alan işlevsiz inançlar dışarıdan gelen bilgilerin işlenmesinde bazı hatalara, tekrarlayan bu hatalar ise otomatik düşüncelere yol açarlar. Bilişsel çarpıtmalar bu otomatik düşüncelerin belli özelliklere göre kategorilendirilmesi ile oluşmaktadır (Türkçapar, 2011). Bilişsel çarpıtmalar işlevsel olmayan şemalarla otomatik düşünceler arasındaki bağlantılardır. Alınan yeni bir bilgi bilişsel olarak işlenirken var olan şemaya uydurabilmek için sıklıkla çarpıtılır ve bu çarpıtılmış değerlendirmeler otomatik olarak bilinç düzeyine çıkar, düşünce yapısındaki bu hatalar bilişsel süreçlerdeki yanlılıktan kaynaklanmaktadır (Beck, 2001). Düşünce yapısındaki bu hataların evlilik ilişkisi üzerindeki etkisi çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Hamamcı (2005), yaptığı çalışmada işlevsel olmayan ilişki inançları ile evlilik ilişkileri arasındaki ilişkiyi incelemiş, evlilik uyumu düşük olanların daha fazla bilişsel çarpıtma kullandıkları, kadınlardaki zihin okuma inançları ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Güven ve Sevim, (2007), evli bireylerle yürüttükleri çalışmada ilişki beklentilerine ilişkin çarpıtmaların evlilik doyumunu yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Bradbury ve Finchman (1990), ise ilişkide inanç envanteri adlı ölçeği kullanarak yaptıkları araştırmada, işlevsel olmayan ilişkiye yönelik inançlarla evlilik doyumu arasında negatif, mutsuzluk ile pozitif yönde bir ilişki olduğu

sonucuna ulaşmışlardır. Sullivan ve Schwebel (1995), genç yetişkinlerin akılcı olmayan ilişki beklenti inançları ile ilişki doyumunu arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında daha düşük düzeyde akılcı olmayan inanca sahip olanların diğer bireylere göre daha yüksek ilişki doyumu yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Kişilerarası ilişki tarzları bu araştırmada evlilik uyumu ile ilişkisi incelenen bir diğer değişkendir. Çünkü evlilik, insan yaşamındaki en derin ve en önemli kişilerarası ilişkilerden biri olarak kabul edilmektedir (Hawkins, 2005). Plutchik (1997), kişilerarası ilişkileri, bireyin diğer kişilerle olan ilişkilerinde yaşadığı duygu, düşünce ve davranış biçimi olarak tanımlamaktadır. Kişilerarası ilişkilerde her birey alışkın olduğu kendi ilişki tarzını korurken aynı zamanda diğer kişinin tarzına da uyum sağlayacak şekilde hareket etmektedir (Sadler ve Woody, 2003). Sullivan (2001), kişilerarası ilişkileri kişiyi anlamada önemli öğelerden biri olarak nitelemektedir. Kişilerarası tarz bireylerin diğerleri ile nasıl ilişki kurdukları ve bu süreçte kendilerini nasıl algıladıkları şeklinde tanımlanmaktadır (Daffern, Thomas, Ferguson ve Podubinski, 2010). Kiesler (1983), kişilerarası tarzı; bireyin belirli bir durum karşısında gösterdiği davranıştan farklı olarak, çeşitli ilişki ve durumlarda genel olarak sergilediği temel davranış eğilimi ve kişilik örüntüsü olarak tanımlamaktadır. Kişilerarası ilişkiler, duygu, düşünce ve davranış bileşenlerinden oluşan bir kavramdır. İletişim sürecinde kullanılan tarzlar hem kişinin kendini etkilemekte hem de iletişimde bulunduğu kişiler üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etkilemenin yanı sıra karşıdan göreceği tepkiye de yön vermektedir. Evliliğin de bir kişilerarası ilişki olduğu gerçeğinden hareketle kişilerarası ilişki tarzları değişken olarak araştırmaya dahil edilmiştir.

Bu araştırmada evlilik uyumu ile ilişkisi incelenen bir diğer değişken kişilik özellikleridir. Burger (2006), kişiliği bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler olarak tanımlarken, Onur (2004), ise benzer durumlara verilen tepkilerdeki bireysel farklılıklar ve farklı durumlarda oldukça tutarlı olan davranışlar olarak tanımlamaktadır. Kişilikle ilgili yüzlerce tanım vermek mümkündür zira günlük hayatta bile çok yaygın olarak kullanılmasına ve bilimsel araştırmalarda çok çalışılmış bir konu olmasına rağmen üzerinde uzlaşılmış genel bir tanımı bulunmamaktadır (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008). Buna rağmen mevcut tanımları incelediğimizde kişilik ile ilgili tüm tanımlarda belirgin olarak öne çıkan 3 husus söz konusudur; bireye özgü olması, ayırt edici olması ve tutarlı olması. İnsanların olaylara verdiği tepkiler, bakış açıları, algılama biçimleri, davranış biçimleri birbirinden farklıdır. Bu farklılıklar çoğunlukla kişilik özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Kişilik bireylerin çevre ile olan ilişkilerini etkileyen, davranışlarına ve iç dünyasına yön veren önemli bir etkidir (Durna, 2005). Evliliğin iki farklı kişiliğin bir araya gelmesinden oluştuğu düşünülürse kişilik özelliklerinin evlilik

ilişkinin nasıl bir etki yaptığı, hangi kişilik özelliğinin evlilik uyumunu ne yönde etkilediği sorularının araştırılmaya değer olduğu söylenebilir. Karney ve Bradbury (1995), yaptıkları boylamsal çalışmada nörotisizmin evliliğin ilk yıllarında evlilik uyumu ile ilişkili olduğu, ilerleyen yıllarda ise evlilik uyumsuzluğu ile ilişkili hale geldiği sonucuna ulaşmışlardır. Kitamura ve Aoki (1998), yaptıkları çalışmada evlilik uyumunun kadınlarda düşük nörotisizm, erkeklerde ise düşük psikotisizm ile ilişkili olduğunu saptamışlardır. Nörotisizmi düşük olan kadınların ve psikotisizm puanı düşük olan erkeklerin evlilik uyumu puanları diğerlerinden daha yüksektir. Erişti (2010), yaptığı çalışmada kişilik özellikleri ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonuçlarına göre nörotisizm puanı yükseldikçe evlilik uyumu puanları düşmektedir. Kişilik özellikleri bireylerin eylemlerini, tutumlarını, amaçlarını açıklama sürecinde yaygın olarak kullanılmaktadır, ayrıca kişilik özellikleri kişilerarası ilişkilerle ilgili bazı ipuçları da içermektedir (Somer, 1998). Kişilik özellikleri kişilerarası ilişki dinamikleri üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Günlük hayattaki yüzeysel ilişkilerde bile iletişim kurulan kişilerle yaşanan problemlerde ilk vurgu yapılan hususun bireyin kişilik özellikleri ya da karakteri olduğu düşünülürse en derin kişilerarası ilişki olarak kabul edilen evlilik üzerindeki etkisini anlamak kolay olacaktır. Evlilik, hayatın her halini her koşulda paylaşmaktır. Sorumluluklar, hüznün ve mutluluklar, problemler, çatışmalar bunlara verilebilecek basit birkaç örnektir ve tüm bunların kişilik özelliklerinden bağımsız konular olmadığı söylenebilir. Bu nedenle hangi kişilik özelliklerinin evlilik ilişkisini ne yönde etkileyeceği konusu araştırılmaya değer olarak görülmüştür.

Bu çalışmada evlilik uyumu ile ilişkili olduğu düşünülen bağlanma stilleri, ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kişilik özellikleri, arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ayrıca evlilik uyumunun; yaş, cinsiyet, evlenme yaşı ve şekli, çocuk sahibi olup olmama durumu, eğitim düzeyi, boşanmayı düşünmüş olup olmama durumu, kadının çalışma durumu, eşler arasındaki yaş farkı ve evlilik süresi gibi demografik değişkenlere ve dördü bağlanma stillerine göre farklılaşp farklılaşmadığına bakılmıştır. Evli bireyler üzerinde gerçekleştirilen bu araştırma ile evlilik uyumuna etki eden unsurların belirlenerek evlilik uyumunu anlamaya dönük yapılacak araştırmalara ve uygulayıcılara katkı sağlamak araştırmanın temel gerekçelerindedir.

1. 1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı evli bireylerin evlilik uyumu ile bağlanma biçimleri, ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmaları, kişilerarası ilişki tarzları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi açıklamak; evli bireylerin evlilik uyumlarının yaş, cinsiyet, evlenme yaşı, evlenme şekli, eş ile yaş farkı, evlilik süresi, eğitim düzeyi, çocuk sayısı, kadının çalışma durumu,

boşanmayı düşünmüş olup olmama durumu gibi bazı demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir.

Araştırmada aşağıda belirlenen denenceler sınanmıştır;

1. Evlilik uyumu ile bireylerin sahip oldukları bağlanma stilleri, ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmaları, kişilerarası ilişki tarzları ve kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
2. Evli bireylerin evlilik uyumları; yaş, cinsiyet, evlenme yaşı ve şekli, çocuk sahibi olup olmama durumu, eğitim düzeyi, boşanmayı düşünmüş olup olmama durumu, kadının çalışma durumu, eşler arasındaki yaş farkı ve evlilik süresi gibi demografik değişkenlere ve dörtlü bağlanma stillerine göre farklılaşmaktadır.

1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Aile toplumun temel taşı olarak nitelendirilmektedir. Aile hayatının alt sistemlerinden biri olan evlilik kurumu toplumsal yapının belirleyicileri arasında yer almakta ve sosyal bilimciler tarafından farklı boyutlarıyla araştırmalara konu edilmektedir. Günümüz dünyasında yaşanan sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeler evlilik kurumunu farklı açılardan etkilemektedir. Bireyselliğin ön plana çıkması, evliliğe dair inanç ve beklentilerin farklılaşması beraberinde farklı sorunları getirmektedir. Evlilikte yaşanan sorunlardaki çeşitlenme ve artış beraberinde boşanmaları, parçalanmış aileleri ve mutsuz evlilikleri getirmektedir. Türkiye istatistik kurumu verileri boşanmaların % 40 nın evliliğin ilk beş yılında gerçekleştiğini ortaya koymaktadır ayrıca evlenme oranlarında önemli bir değişim olmazken her geçen yıl boşanma oranları artış göstermektedir (TÜİK, 2015). Çeşitli nedenlerle boşanmayan çiftler de düşünüldüğünde evliliklerde yaşanan sorunlar konuyu araştırmaya değer kılmaktadır. Mutsuz evliliklerin genel sağlık üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu ve buradan sağlanacak doyumunda genel yaşam doyumuyla ilişkili olduğu bilinmektedir. Evlilikte yaşanan problemler çiftlerin olduğu kadar onlar tarafından yetiştirilecek çocuklarında hayatına doğrudan etki yapacağı düşünülmektedir. Kendisi mutlu olmayan bir bireyin çocuğu için mutluluk kaynağı olmasının zor olduğu söylenebilir. Bu nedenle mutsuz bir evlilik aynı zamanda mutsuzluk içerisinde örselenerek büyümeye mahkûm edilen ve mutsuz olma adayı çocuklar anlamına da gelmektedir. Çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı, aile içindeki iletişim ya da iletişimsizlik, kişilik gelişiminde yadsınamaz bir yere sahiptir. Davranış problemi olan, suça itilmiş, akademik başarısı düşük ya da benzer problemler yaşayan çocuklarla karşılaşıldığında ilk akla gelen hususun aile ve aile içi ilişkiler olduğu düşünülürse konunun önemi daha da netlik kazanmaktadır. Huzurlu, sevgi dolu, uyumlu bir aile ortamında yetişen bir çocukla bunlardan yoksun bir ortamda yetişen bir çocuğun hayata eşit koşullarda başlamayacağı

söylenbilir. Aile içi ilişkilerin çocukların psikososyal gelişimi üzerindeki etkileri düşünüldüğünde evlilik üzerinde etkili olabilecek faktörlerin belirlenmesi gelecek neslin ruh sağlığına ve bu alanda yapılacak farklı çalışmalara katkı sağlayacaktır. Evlilik yaşantısının mutlu ve doyum verici olması ilk etapta sadece aile bireylerini etkiler gibi görünse de uzun vadede toplumun genelini etkilemektedir. Böylesi geniş bir etki alanına sahip olması evlilik ve onunla ilgili kavramları araştırmaya değer kılmaktadır. Bu alana yapılacak katkılar hem bu güne hem de gelecek nesillere katkı yapmak anlamına gelmektedir, çünkü aile toplumsal yapının temelidir ve bu temelin güçlendirilmesi, ailelerin sağlıklı yapısının güçlendirilmesi ile mümkün olacaktır. Sağlıklı aileler sağlıklı nesiller için teminat niteliği taşımaktadır. Evlilik ilişkisinin araştırılmasında en önemli kavramlardan biri evlilik uyumudur. Bu nedenle evlilik uyumu ile ilişkili olabilecek değişkenlerin araştırılması ve ortaya çıkarılmasının evlilik ilişkisinin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Evlilik uyumunu etkileyen değişkenlerin belirlenmesinin çözüme giden yolu kısaltması beklenmektedir. Evlilikte sorun yaşayan bireylerin boşanmak ya da mevcut haliyle devam etmek dışında farklı alternatifler de mevcuttur. Aile ve evlilik danışmanlığı hizmetlerinden yararlanmak bu alternatiflerden biridir. Bu alanda verilecek psikolojik destek çalışmalarına ışık tutabilecek verilere ulaşmak bu araştırmanın amaçlarından biridir. Bu çalışmanın hem bu konu da yapılacak diğer çalışmalara hem de aile ve evlilik danışmanlığı alanında çalışan meslek elemanlarına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. İlgili literatürde, evli bireylerin evlilik uyumlarını bağlanma stilleri, ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kişilik özellikleri gibi değişkenleri birlikte ele alıp inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın literatüre de katkı sağlayacağı söylenebilir.

1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma Büyükşehir statüsündeki bir il'de ikamet eden evli bireylerle sınırlıdır. Araştırma grubunu belirleme yöntemi verilerin genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır.
2. Araştırma verileri katılımcıların kişisel ifadelerine dayalıdır.

1. 4. Araştırmanın Varsayımları

1. Katılımcıların ölçekleri içtenlikle cevapladıkları varsayılmaktadır.

1. 5. Tanımlar

Evlilik Uyumu:Bireyin çift ilişkisine dayalı olarak yaşadığı tatmin ve mutluluk duygusu olarak tanımlanmaktadır (Nichols, 2005).

Görücü Usulü Evlilik: Gelenekselliğin ağır bastığı yörelerde sıkça görülen evlenme şekillerinden biridir. Erkeğe uygun eş seçme girişimi ebeveynler tarafından başlatılır ve belirlenen eş adayı diğer aile bireylerinin de onayından sonra evlenecek bireylere sunulur.

Mantık Evliliği: Kadın ve erkeğin belli bir süre birbirlerini tanıma sürecinden sonra evliliğin gerçekleştiği evlenme şeklidir.

Akraba Evliliği: Aynı soydan gelen kişilerin evlenmesi şeklindeki evlenme biçimidir.

Aşk Evliliği: Yoğun duygusal paylaşım ve sevgi alışverişi sonucunda gerçekleşen evlenme şeklidir

Bağlanma: İnsanların kendileri için önemli gördükleri kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 1980).

Kişilik: Bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler olarak tanımlanmaktadır (Burger, 2006).

Nörotik Kişilik Özelliği: Aşırı tepkiselliğin ön planda olduğu, kaygılı, depresif, gergin, çekingen, aşırı duygusal ve düşük özgüven özelliklerini barındırabilen bir kişilik yapısı olarak tanımlanmaktadır (Eysenck ve Eysenck, 1975).

Psikotik Kişilik Özelliği: Soğuk, mesafeli, saldırgan, güvensiz, duygusuz, empati yoksunu ve duyarsızlık özelliklerini barındıran kişilik yapısı olarak tanımlanmaktadır (Eysenck ve Eysenck, 1975).

Dışadönüklük Kişilik Özelliği: Bireylerdeki sosyalliğe ve dürtüselliğe vurgu yapılan tanımda, bu kişilik özelliğine sahip bireylerin insanlarla iletişimi seven, girişken ve yalnız olmaktan hoşlanmama gibi özellikleri de barındırmaktadır (Eysenck ve Eysenck, 1975).

Kişilerarası İlişki Tarzları: Kişilerarası tarz, bireyin belirli bir durum karşısında gösterdiği davranıştan farklı olarak, çeşitli ilişki ve durumlarda genel olarak sergilediği temel davranış eğilimi ve kişilik örüntüsü olarak tanımlanmaktadır (Kiesler, 1983)

Bilişsel Çarpıtma: Hatalı varsayımlara ve yanlış anlamalara yol açan düşüncedeki sistematik hatalar olarak tanımlanmaktadır (Corey, 2008).

2. LİTERATÜR TARAMASI

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

2. 1. 1. Evlilik Uyumu

Evlilik, toplumsal yapının temeli olarak nitelenen aile hayatının alt sistemlerinden biri olarak kabul edilmekte ve farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Erdoğan (2007) evliliği; bir kadın ve bir erkeğin karı-koca rollerini edinerek yaşamlarını birlikte geçirmek ve soylarını yasaların koruduğu bir kurum içerisinde belirli bir statüye sahip çocuklar dünyaya getirerek sürdürmek üzere oluşturdukları bir ilişkiler sistemi olarak tanımlarken, Heitler (2008) evliliği, yasalar önünde bir ortaklık sözleşmesi olarak değerlendirmektedir. Bir başka tanımlamada ise evlilik; eşlerin hayat ortaklığı olmasının yanı sıra bir medeni hukuk sözleşmesi olarak ele alınmaktadır (Yenisey, 2009). Tanımlamasını ihtiyaçlar temeline dayandıran Sevinç ve Garip (2010) ise evliliği; farklı kişiliklere, alışkanlıklara, ihtiyaç ve beklentilere sahip iki kişinin birlikte yaşamasını içeren bir sistem olarak tanımlarken Framo (1996) bireylerin derin duygularla birbirine bağlandığı, karşılıklı olarak sevgi, mutlu olma, bağlılık, ait olma gibi psikolojik ihtiyaçlarını karşıladıkları bir birim olarak tanımlamaktadır.

Tanımlara bakıldığında evliliğin farklı boyutları olan bir sistem olduğu görülmektedir. Evlilik ilişkisi, farklı cinsten iki insanın kurumsal olarak birleşmesinin yanı sıra, düşüncelerinin, inançlarının, kültür seviyelerinin, görüşlerinin, zekâ ve akıllarının, yaşam görüşlerinin, beklentilerinin de birleşmesini içerir (Günay, 2000). Bu birleşimin ahengi tarafların göstereceği uyumla ilişkilidir. Evlilik üzerinde etkili olan birçok faktör söz konusudur. Bu faktörleri evlilik öncesi ve evlilik esnasında olmak üzere kategorilendirmek mümkündür. Bireyin yetiştiği aile ortamı, yetiştirilme tarzı, içinde bulunduğu sosyal çevre, iletişim tarzı, bilişsel yapısı, kişilik özellikleri bunlardan sadece birkaçıdır. Evlilik insan yaşamındaki en önemli ve en derin kişilerarası ilişkilerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu ilişki bazı insanlar için mutluluk ve doyum kaynağı iken bazıları içinse oldukça olumsuz sonuçları beraberinde getirebilmektedir. Yapılan araştırmalar mutsuz bir evliliği sürdürmenin genel mutluluk, yaşam doyumu, benlik saygısı ve genel sağlıkla olumsuz yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Hawkins, 2005). Evlilikte mutluluğu yakalayanların "uyumlu çift" olarak tanımlanması günlük hayatta çok sık karşılaşılan bir ifadedir. Evli çiftlerin mutlu olması aralarındaki evlilik uyumu ile eşdeğer görülmektedir.

Evlilik uyumu ile ilgili alanyazına bakıldığında çeşitli tanımlamalar mevcuttur. Evlilik uyumu, etkili evliliklerin sahip olması gerektiği varsayılan önemli bir kavramdır. Eşler

arasındaki uyum, ilişkideki tüm alanları etkileyebilen önemli etkenlerden biridir. Zamanla, eşler arasındaki olumlu ve olumsuz faktörler sistemli bir denge oluşturmakta, bu dengeler sistemi evliliği sürdürücü ya da bozucu rol oynayabilmektedir (Gülsün, Ak ve Bozkurt, 2009). Ersanlı ve Kalkan (2008), eşler arasında kurulacak anlamlı ve sağlıklı iletişimin uyumlu evlilik için önemli olduğunu, duygu ve düşüncelerin, beklentilerin açıkça ifade dilmesinin evlilik uyumu üzerinde azami etki göstereceğini ifade etmektedirler. Bireylerin evliliklerindeki uyumun mutluluğu da beraberinde getireceği söylenebilir. Evlilik uyumu, farklı durumlarda ve süreç içerisinde meydana gelen değişikliklere bireylerin adaptasyonunu içerir. Uyumlu çiftler değişen koşullara uyum sağlayabilmekte ve karşılıklı beklenti ve ihtiyaçlar konusunda denge sağlayabilmektedirler. Diğer bir deyişle evlilikte uyum, farklı kişiliğe sahip eşlerin mutluluğu elde etmek ve müşterek hedeflere ulaşmak için bir bütün olarak birbirlerini tamamlamasıdır (Şener ve Terzioğlu, 2008). Sabatelli'nin (1988), iletişim temeline dayanan tanımına göre uyumlu evlilik; çiftlerin iletişim kurabildiği, anlaşmazlık yaşanması durumlarında iletişim teknikleri ile her iki tarafında memnun kalacağı şekilde çözümlendiği evlilik şekli olarak ele alınmıştır. Sokolski ve Hendrick (1999), ise evlilik doyumunu; evliliğin içinde yer alan çevresel ve kişisel boyutlardan bireylerin elde ettiği psikolojik tatmin olarak değerlendirmektedir. Çevresel boyut; eşlerin ortak karar almaları, baskınlığı, kazanç, çalışma koşulları gibi hususları içerirken kişisel boyuttaysa eşler arasındaki sevgi ve bunun ifade tarzı, tutumlar, cinsel doyum, iletişim biçimi, eşlerin birbirlerine kendilerini ifade etmeleri gibi hususları içermektedir. Nichols'e (2005) göre evlilik uyumu: bireyin çift ilişkisine dayalı olarak yaşadığı tatmin ve mutluluk duygusudur. Amato ve Mariot (2007), ise evlilik uyumunu kişisel ihtiyaçların, beklentilerin ve evlilik ilişkisinin gerekliliklerinin yerine getirilmesiyle oluşan bir kombinasyon olarak değerlendirmektedir.

Özügürlü (1990), evlilikte bütüncül uyum kavramını kullanmakta ve evlilik uyumunun çeşitli alt boyutları olduğunu ifade etmektedir. Bunlar: Kişiler arası ilişki kurmada uyum, ruhsal yaşantıda uyum, sosyal yaşantıda uyum, eşlerin karşılıklı tutum ve davranışlarında uyum, birbirlerini tamamlamada ve bütünleşmede uyum, cinsel yaşamda uyum şeklindedir. Tüm bu boyutların yanı sıra eşlerin "biz bilincini" yakalamalarıyla bütüncül uyumu yakalayacakları ifade edilmektedir.

Literatüre bakıldığında benzer tanımlara karşılık gelen evlilik uyumu ve evlilik doyumunu olmak üzere iki kavram kullanıldığı görülmektedir. Bu konuda iki farklı yaklaşım söz konusudur. Evlilik uyumu ve evlilik doyumunu kavramları arasındaki yüksek korelasyon nedeniyle sık sık araştırmacılar tarafından eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Buna karşılık bazı araştırmacılar ise doyum ve uyumun iki farklı kavram olduğuna işaret etmektedirler. Bu araştırmacılara göre; daha genel bir kavram olan evlilik uyumunda evlilik

doyumunda olduğu gibi yalnızca bireylerin öznel algısı değil, aralarındaki ilişkinin niteliği de değerlendirilmektedir (Erbek, Beştepe, Akar, Alpkan ve Eradamlar, 2005). Evlilik uyumu ile ilgili tanımlara bakıldığında herkesçe kabul görmüş tek bir tanımı olmamakla birlikte tanımlarda bazı ortak noktalar göze çarpmaktadır. Bunlar birlikte yaşamaya ve değişen koşullara karşılıklı olarak uyum sağlama, ortak ilgi ve aktivitelere sahip olma, sorunları iletişim yoluyla yapıcı olarak çözme, karşılıklı olarak beklentileri karşılama şeklindedir.

2. 1. 1. 1. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler

Evlilik farklı iki dünyanın ortak bir dünya oluşturması olarak düşünüldüğünde sayısız faktör tarafından etkileneceği söylenebilir. Bu faktörler evlilik öncesi ve evlilik sonrası olarak kategorilendirilebilir. Bireyin orijin ailesinden gelen alışkanlıklar, yetiştirilme biçimi, içinde büyüdüğü sosyal çevre eğitim düzeyi gibi özellikler evlilik öncesi faktörlere verilebilecek örneklerden birkaçıdır. Evlilikten sonraki faktörler ise eşlerin birliktelikleri sırasında oluşan hayata dair tüm paylaşımlar olarak kabul edilebilir. Bu faktörlerle ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Çakır (2008), evlilik uyumunu etkileyen faktörleri:

1. Eşler arasında fikir birliği,
2. Fikir ayrılıklarını düzeltmek için kullanılan yöntemler,
3. Evlilikten duyulan memnuniyet/pişmanlık,
4. Evliliği sürdürme/ayrılma düşüncesi,
5. Eşe karşı şikâyetlerin ifadesi,
6. Eşlerin evlilikten aldıkları doyumun bireysel değerlendirilmesi şeklinde sıralamıştır.

Johnson ve diğerleri (2004), ise evlilik uyumu üzerinde etkili olan faktörleri 5 kategoride ele almışlardır. Bunlar:

1. Mutluluk faktörü (evliliğe ilişkin doyum hissi),
2. Etkileşim faktörü (birlikte aktivite paylaşma),
3. Anlaşmazlık faktörü (çatışma sıklığı ve yoğunluğu),
4. Problemler faktörü (kıskançlık, alkol, öfke, savurganlık vb),
5. Boşanma eğilimi (boşanma fikrini düşünme paylaşma), şeklindedir.

Larson (2004), yaptığı çalışmada evliliği etkileyen faktörler üzerinde bir model geliştirmiştir. "Evlilikte Üçgen Modeli" adını verdiği bu çalışmada üç temel başlık yer almaktadır. Bunlar: bireysel özellikler: stres, irrasyonel düşünceler, aşırı tepkisellik ve kızgınlık, saldırganlık, depresyon, aşırı utangaçlık, kronik irritabilite, dışadönüklük, esneklik, özgüven, iddialılık, teslimiyet, aşk; çift özellikleri: olumsuz ilişki tarzı, iletişim becerisi, çatışma çözme becerisi, yakınlık, güç paylaşımı, uzlaşma ve son olarak da

çevresel etmenler: aileden bağımsızlaşma, anne babanın evliliği, çevre desteği, iş stresi, ebveyn olma stresi, borçlanma, sağlık, eşin akrabaları, dış uğraşların gerilimi, diğer stresörler olarak belirtilmiştir.

Sayar (2006), evlilik doyumunu olumsuz yönde etkileyebilecek risk faktörlerini iki grupta ele almakta ve bunları; statik ve dinamik risk faktörleri olarak ifade etmektedir. Statik risk faktörleri müdahale ile etkisini azaltmanın mümkün olmadığı durumlardır. Erken yaşta evlenme, maddi zorluklar, farklı dinsel inanç geçmişine sahip olma, boşanmış ailelerde yetişmiş olma statik risk faktörlerine örnek olarak verilebilir. Dinamik risk faktörleri ise biraz gerekli müdahalelerle bireysel çabalarla üstesinden gelinebilecek nitelikte olan risk faktörleridir. Olumsuz iletişim tarzları, kavgalar, tutum farklılıkları dinamik risk faktörlerine örnek verilebilir.

Evlilik uyumu üzerinde etkili olduğu düşünülen faktörlerin çeşitliliği ve çokluğu dikkat çekmektedir. Bireyin kişilik özelliklerinden orijin aileye, yaşam felsefesinden iletişim becerilerine, politik görüşlerinden dini inançlarına kadar oldukça geniş bir yelpazede yer alan bu faktörlerin evlilik uyumunu hangi yönde ne kadar etkilediği araştırmalara konu olmaktadır. Sayısız araştırmaya konu olan evlilik ve evlilikle ilgili kavramlar kuramsal temellere dayandırılarak açıklanmaya çalışılmıştır.

2. 1. 1. 2. Kuramlarda Evlilik Uyumu

2. 1. 1. 2. 1. Bağlanma Kuramı

Bağlanma kuramı bebeklik döneminde ilk bakım veren kişiyle kurulan ilişkiler sonucunda kendisine ve çevresine yönelik bazı varsayımlar geliştirmektedir. İçsel çalışan modeller olarak adlandırılan bu varsayımlar bireyin kuracağı ilişkiler için bir çerçeve vazifesi görmektedir. Bağlanma beşikten mezara devam eden bir süreçtir ve bebeklik döneminde şekillenen bağlanma stilleri yetişkinlikteki ilişkiler üzerinde de belirleyici bir rol üstlenmektedir. Duygusal paylaşımın yoğunlukta olduğu evlilik ilişkisi üzerinde de belirleyici etkisi olduğu görüşü ortaya konmuştur (Bowlby, 1980). Bebeklik döneminde ilk bakım verenle kurulan ilişkiler neticesinde güvenli bağlanma gerçekleştiren bireylerin evliliklerinde uyumu ve doyumunu yakalamalarının diğer bağlanma stillerine sahip bireylerden daha olası olduğuna dair bulgular mevcuttur (Banse, 2004; Brennan ve Shaver, 1995; Feeney, 1994, 1999, 2002; Kirkpatrick ve Davis, 1994). Kendini ve karşısındaki bireyi güvenilir ve sevmeye değer bulan bir bireyin bu duygularının evlilik ilişkisi üzerinde olumlu etkisi ile başkalarına ve kendisine karşı olumsuz duyguları ağırlıkta olan bir bireyin bu duygularının evlilik ilişkisi üzerindeki etkisi karşılaştırıldığında bağlanma stillerinin evlilik ilişkisindeki etkisinin netlik kazanacağı söylenebilir.

2. 1. 1. 2. 2. Sosyal Mübadele Kuramı

Thibaut ve Kelley (1959), tarafından geliştirilen kuramın temeli ödül, bedel, sonuç ve karşılaştırma düzeyi kavramlarına dayanmaktadır. Ödül bir ilişkiden alınan doyum olarak tanımlanırken, bedel ise bireyin davranışı yapmasını ketyen özellikler olarak açıklanmaktadır. Karşılaştırma düzeyi ise bireylerin bekledikleri doyum düzeyi olarak tanımlanmaktadır. Sosyal Mübadele kuramları ikili ilişkileri ödül-bedel değişimi olarak el almaktadır. Bu kurama göre insanlar ilişkilerini ödeyecekleri bedelden daha fazla ödül alma esasına göre seçmektedirler. Birey ilişkiden aldığı sonucu karşılaştırma düzeyi ile kıyaslamaktadır, eğer sonuç karşılaştırma düzeyinin üstündeyse birey doyum sağlıyor demektir ve ilişkiyi sürdürme eğilimi gösterir. Eğer birey yaşadığı ilişkide ödediği bedelin karşılığı olan ödülü alamıyorsa ya da yeterli bulmuyorsa ilişkide sorunlar yaşamaya başlayacakları varsayılmaktadır. Karşılaştırma düzeyi ilişkinin değerlendirildiği nokta olarak değerlendirilebilir. Her bireyin karşılaştırma düzeyi birbirinden farklıdır çünkü karşılaştırma düzeyini bireyin geçmiş deneyimleri ve başkalarının deneyimlerine ilişkin gözlemleri şekillendirmektedir. Bu husus evlilik açısından değerlendirildiğinde farklı karşılaştırma düzeylerine sahip bireylerin ilişkiden alacakları doyumun farklılık göstereceği söylenebilir (Hovardaoğlu, 1996).

2. 1. 1. 2. 3. Kişilerarası İletişime Bağlı Sosyal Biliş Kuramı

Milter ve Steinberg (1975), tarafından ortaya konulan kuram, insanların diğer insanlarla ilgili nasıl düşündüğü ile ilgilenmektedir. Başkaları hakkındaki bilgi, tutum ve inançları kapsayan ve bireye ait "bilgi bankası" adı verilen birikim aracılığıyla iletişim gerçekleşir. Eşler arasındaki iletişim süreci de benzer şekilde işlemekte, eşlerin şemaları ve bilgi bankası evlilik doyumunu etkilemektedir. Evlilik doyumunu ve çiftler arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan kuram eşini olduğu gibi kabul eden ve geleneksel rollerden bağımsız olarak değerlendiren çiftlerin evlilik doyumunun daha yüksek olacağını varsaymaktadır. Eşin olduğu gibi kabul edilmesi, eşlerin birbirlerine karşı kontrolcü davranışlarının olmadığı, eşitlikçi bir yaklaşımın hakim olduğu anlamına gelmektedir (Çınar, 2008) .

2. 1. 1. 2. 4. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı, insanların doğasında başkalarının yaşantılarından yararlanarak şekillendirilebilecek geniş bir potansiyeli olduğunu öne sürmektedir (Altıntaş ve Gültekin, 2014). Sosyal öğrenme kuramı bireylerin evliliklerinde gösterecekleri davranışları kendi ebeveynleri arasındaki ilişkiyi gözlemleyerek öğrendiği varsaymaktadır. Başka bir deyişle, bireyler kendi evliliklerinde ebeveynlerini model alırlar. Kuram insanların

doğuştan belirli davranış kalıpları ile doğmadıklarını ve bunları taklit yoluyla öğrendiklerine vurgu yapmaktadır (Bandura, 1977). Sosyal öğrenme kuramı bireylerin ödül ve cezaları farklı bir şekilde değerlendirdiklerini ve yorumladıklarını ve bunların hatalar içerebileceğini ifade etmektedir. Eşler arasında yaşanan ilişki sorunlarını anlamada bu yanlış algıların önemine vurgu yapılmaktadır çünkü kurama göre asıl problem her eşin kişiler arası davranışında sahip olduğu algılardan ve davranışsal beklentilerden kaynaklanmaktadır (Anar, 2011). İlişkilerinde sorun yaşayan eşlerin bu yanlış algılar üzerine odaklanmamaları durumunda yaşanan sorunların derinleşmesi söz konusu olabilmektedir. Epstein'e (1992), göre; yanlış algılar, geçersiz varsayımlar, olumsuz şemalar ve şemalara bağlı yapılan genellemeler sorunlu ilişkilerin temel özellikleridir. İlişkide sorunlara yol açan bu olumsuz bilişsel yapı değiştirilmediği sürece evlilik uyumunun olumsuz etkileneceği düşünülmektedir.

2. 1. 1. 2. 5. Bağlamsal Model

Bağlamsal modeli geliştiren Bradbury ve Fincham (1988), bağlamı: evliliği etkileyen psikolojik koşullar ve değişkenler olarak tanımlamakta, bağlamı yakın ve uzak olmak üzere iki boyutta ele almaktadırlar. Yakın bağlam bireyin maruz kaldığı davranış anındaki duygu ve düşüncelerini ifade ederken, uzak bağlam ise daha kalıcı olan kişilik özelliklerine ilişkindir. Model yakın bağlam ve uzak bağlam arasındaki ilişkiye dayanarak yaşanan doyumu açıklamaktadır. Modele göre uzak bağlam ile doyum arasındaki ilişki yakın bağlamın aracılık etmesiyle gerçekleşmektedir (Bradbury ve Fincham, 1988). Bireyler yakın bağlama ilişkin farkındalıkları daha yüksektir, çünkü yakın bağlam o anda oluşan olaylara ilişkin özgün olaylara ilişkin değerlendirmeleri içermektedir. Bu değerlendirmeler aynı zamanda bireylerin belirli olaylarla nasıl başa çıkacaklarına karar vermelerine ve gerekli durumlarda tepkilerini değiştirebilmelerine aracılık edebilmektedir (Sanford, 2006). Uzak bağlam ise daha kalıcı kişilik özelliklerine ilişkindir. Yakın bağlam daha duruma özgüken, uzak bağlam pek çok ilişki durumunu etkileyebilecek durumdadır. Bağlamsal model, yakın bağlam ve uzak bağlam arasındaki ilişkiye dayanarak doyumu açıklar. Modele göre, uzak bağlam ile doyum arasındaki ilişki yakın bağlamın aracılık etmesiyle gerçekleşir (Bradbury ve Fincham, 1988).

2. 1. 2. Bağlanma

Bağlanma kavramı, insanların kendileri için önemli gördükleri kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 1969). Hayatımızda önemli bir yer tutan bağlanma kavramı, bizim için önemli olan insanlara karşı hissedilen,

bu kişilerle birlikteyken keyif almamızı sıkıntılı durumlardaysa onlarla rahatlamamızı sağlayan güçlü bir duygusal sistemdir (Ainsworth, 1991). Bağlanma Kuramı İngiliz Psikanalist John Bowlby (1969), tarafından geliştirilmiştir. Kuram, insanların kendileri için önemli olan kişilerle güçlü duygusal bağlar kurma eğiliminin nedenlerini açıklayan ve ebeveyn ile çocuk arasında kurulan bağın, çocuğun güvenlik hissi ve psikolojik gelişimi üzerindeki önemini anlama temeline dayanmaktadır. Bebekler içgüdüsel olarak onları koruyacak ve ihtiyaçlarını karşılayacak kişilere ihtiyaç duymaktadırlar. Bu kişiler genellikle ebeveynleri ya da bakıcılarıdır (Bowlby, 1969). Yaşamın ilk yılları birçok açıdan kritik bir evredir. Bu dönemde kurulacak güven ve sevgiye dayalı ilişkiler bireylerin gelecekteki ilişkilerini de önemli ölçüde etkileyecektir. Bu ilişkilerin başında ise bağlanma ilişkisi gelmektedir, bu nedenle doğumdan hemen sonra başlayan bağlanma süreci yaşamsal öneme sahiptir. Bowlby (1969), bağlanmanın bebeklik döneminde tamamlanmadığını, kişinin tüm yaşamı boyunca çok önemli olduğunu ve insan ilişkilerini “beşikten mezara” belirlediğini savunmuştur. Anne ve bebek arasında olumlu bir bağlanma ilişkisi varsa yetişkinlikte kurulan yakın ilişkilerin de olumlu olduğu, bebeklikte kurulan bağ olumsuzsa yetişkinlikte kurulan yakın ilişkilerin de sorunlu olduğuna ilişkin kanıtlar bulunmaktadır (Waters, Merrick, Treboux, Crowell, Albersheim, 2000). Bowlby (1969), bağlanma davranışı bazı temel karakteristikler gösterdiğini bildirmekte ve bu özellikleri şöyle sıralamaktadır;

1. Özellik: Bağlanma davranışı, bir ya da birkaç özel kişiye yönelen bir davranıştır. Kişilerin seçilme nedeni bellidir.
2. Süre: Bağlanma, ömür boyu devam eden bir süreçtir. Zaman zaman zayıflamalar görülse de bireyin hayatında var olmaya devam eder. Yaşamın ilk yıllarında gelişen bağlanma davranışı zaman içerisinde şekil değiştirmekle beraber yaşamın her aşamasında etkisini göstermektedir.
3. Duyuların ilişkisi: Bağlanma süreci içerisinde farklı birçok duygu ortaya çıkmakta ve bu duygular yeni ilişkilerde tekrar yaşanmaktadır.
4. Ontogenetik: Yeni doğan bebeğe bakım veren kişi ile kurulan ilişki bebeğin bağlanma modelini oluşturur. Bağlanma davranışı yaşamın ilk dokuz ayı boyunca gelişir. Bebek oluşturduğu bağlanma modeliyle ne kadar çok kişiyle duygusal ve sosyal etkileşime girerse o kadar çok kişiye bağlanır.
5. Öğrenme: Bebekler tanıdığı yabancından ayırmayı geliştirdiği bağlar sayesinde öğrenir, bu bağlanma gelişimin bir parçasıdır. Kurduğu bağlanma olumsuz öğeler bile içerse bağlanma devam eder ve gelişir.
6. Organizasyon: Bağlanma davranışı ilk andan itibaren karışık davranış sistemi olarak karşılıklı şekilde gelişmektedir Bağlanma davranışları, çocuğun kendisini

ve dünyayı /diğerlerini temsil ettiği modelleri oluşturur ve bu zihinsel temsiller sürekli organize haldedir. Bu sistem içinde bulunulan koşullara göre aktifleşir ya da pasifleşir. Bağlanma objesinin olmadığı, yabancı ile kalma, açlık, korku, yorgunluk vb durumlarda aktifleşirken ve bağlanma objesiyle etkileşime girme durumunda aktiflik sona erer.

7. Biyolojik Fonksiyon: Bağlanma davranışı, bütün memeli türlerde oluşmaktadır. Formları ve detayları farklı olmakla birlikte hepsinin yaşamsal fonksiyonu aynıdır. Bağlanma modeline fiziksel yakınlık kurarak, korunma duygusunu sağlamak ve yaşamda kalmak biyolojik fonksiyonun görevidir.

Bağlanma; çevresel ve içsel değişimleri ve gelişmeleri de içeren çok boyutlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Yaşamın ilk aylarında şekillenmeye başlayan ve bireylerde güvenlik hissinin temelini oluşturan bağlanma örüntülerinin bireyin gelecekte kuracağı ilişkileri etkileyebilecek nitelikte olduğu söylenebilir. Bowlby'e (1969), göre bebekler bağlanma figürüyle yaşadıkları etkileşimler yoluyla ne bekleyeceklerini öğrenir ve ona göre davranırlar. Bowlby (1969), bu beklentilere "içsel çalışan modeller" adını vermiştir. Bunlar bireyin farkındalığı dışında işleyen ve başkalarının niyet ve davranışlarına ilişkin yordamalara yön veren yapılardır ve bebeğin bağlanma figürüyle olan deneyimlerini içselleştirmesi ile şekillenmektedir. Ebeveyn ile kurulan ilişkinin tutarlı ve duyarlı olması, bireyin başkalarını güvenilir, ilgi ve sevgi sunmaya hazır ve destekleyici olarak görmesine ve bireyin kendini sevgiye ve bu desteğe layık, değerli bir birey olarak gördüğü "güvenli bağlanma modellerine" temel oluşturmaktadır. Ebeveynle kurulan ilişkinin tutarsız ve yetersiz olması durumunda ise bireyin başkalarını güvenilmez, reddedici kendini ise değersiz gördüğü "güvensiz bağlanma modellere" zemin hazırladığı düşünölmektedir. Yaşamın ilk yıllarında anne-babanın çocuğa verdiği tepkiler temelinde oluşan bu zihinsel temsiller, bireyin ileride kuracağı yakın ilişkilere yön verir ve bireyin davranışlarını belirler. Birçok araştırmacı, erken dönem bağlanma stilleri ile sonraki yakın ilişkiler arasındaki bu bağı araştırmışlardır (Brennan ve Shaver, 1995; Collins ve Read, 1990; Feeney ve Noller, 1990, Hazan ve Shaver, 1987; Kirkpatrick ve Davis, 1994; Simpson, 1990). Bir çok araştırmacı çocukluk yaşantıları ve içsel çalışan modellerin, yetişkin yaşamında kurulan ilişkiler üzerinde etkili olduğuna vurgu yapmaktadır (Bozkurt, 2006; Fraley ve Shaver, 2000; Karen, 1994; Waters ve Cumming, 2000; Waters ve diğ., 2002). Yapılan birçok çalışma, çocukluk dönemindeki bağlanma kalitesinin sonraki yıllardaki yetişkin ilişkilerinin kalitesi üzerinde etki sahibi olduğunu göstermiştir (Banse, 2004; Feeney, 1999; Feeney ve Hohaus, 2001). Anne ve bebek arasındaki bağlanma ilişkisi olumluysa, yetişkinlikte kurulan yakın ilişkilerin de olumlu olduğu, erken dönemdeki bu bağ olumsuz ise sonraki yakın ilişkilerin de problemlili olduğuna dair kanıtlar

bulunmaktadır (Waters ve diğ., 2000). Temelleri bebeklik döneminde, ilk bakım veren kişi ile kurulan ilişkilerle atılan ve hayat boyu kurulacak olan ilişkilere belli bir çerçeve ile bakılmasına yol açan bağlanma stillerinin duygusal paylaşımların oldukça yoğun yaşandığı evlilik ilişkisi açısından son derece önemli olduğu söylenebilir.

2. 1. 2. 1. Bağlanma Stilleri

Bağlanma davranışı bebek dünyaya geldiği andan itibaren bağlanma figürü ile kurulan ilişki ve bu ilişkideki deneyimleri ile şekillenmektedir. Bu deneyimler sayesinde bebekler ne bekleyip ne beklemeyeceklerini öğrenirler. “İçsel çalışan modeller” olarak adlandırılan bu deneyimler bireyin kendilerine ve çevrelerine yönelik varsayımlar oluşturmalarına zemin hazırlamaktadır. İçsel çalışan modellerin olumlu veya olumsuz olması, kişinin kendini ne derece sevmeye değer gördüğünü ve çevrenin tepkilerini ne derece tutarlı ve güvenilir algıladığını doğrudan etkiler. Bireyin sosyal çevresini algılamak ve yorumlamak gösterdiği eğilim de görece olarak durağan bir kişilik özelliği olan bağlanma stilini belirler (Kobak ve Sceery, 1988). Bağlanma stilleri temelde güvenli ve güvensiz bağlanma olarak ele alınmaktadır. Güvenli bağlanma stili tek bir şekilde ele alınırken güvensiz bağlanma stili korkulu, kayıtsız ve saplantılı gibi farklı şekillerde ele alınmakta ve çoklu bağlanma modelleri ortaya çıkmaktadır. Ayrıca beşikten mezara kadar devam ettiği varsayılan bağlanma stilleri yaşa göre çocukluk ve yetişkin bağlanma stilleri olarak da ele alınmaktadır.

2. 1. 2. 1. 1. Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri

Bağlanma kuramıyla ilgili olarak yapılan çalışmalarda odak noktanın bebeklik ve erken çocukluk dönemleri olduğu görülmektedir. Ebeveynlerinden ayrılan çocukların çektiği yoğun sıkıntıyı araştıran Bowlby kuramının merkezi gelişimini sağlarken, Ainsworth kuramının kuramsal iskeletine katkı sağlayarak, gerekli metodolojik araçları geliştirmiştir (Bretherton, 1992). Bağlanma stilleri ile ilgili en önemli çalışma Ainsworth, Blehar, Waters, ve Wall (1978), tarafından yapılmıştır. Bu araştırmacılar kullandıkları deneysel yöntemle 1-24 aylık bebekler üzerinde Bowlby'nin bağlanma kuramının temel konularını araştırmayı hedeflemişlerdir. “Yabancı Ortam” olarak adlandırdıkları deney ortamında yürüttükleri çalışma üç aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar bebeklerin annelerinden kısa süreli ayrıldıkları, yabancı bir kişi ile aynı odada yalnız kaldıkları ve tekrar anneleri ile birlikte oldukları durumlar şeklinde özetlenebilir. Bu araştırma ile araştırmacılar bebeklerin yabancı oldukları çevreyi tanıma çabalarında annelerini ne derece güvenli üs olarak kullandıklarını, bir yabancıyla yaklaşma girişimlerine ne tür tepkiler verdiklerini ve

anneninin yokluğunda yaşadıkları kaygının nasıl üstesinden gelmeye çalıştıklarını belirlemişlerdir. Bu çalışma sonucunda araştırmacılar bebeklerin ayrılık kaygısı, yabancı kaygısı ve başa çıkma stratejilerini belirleyerek, bebeklerin bağlanma stillerini tanımlamışlardır. Ainsworth ve diğerleri (1978), tarafından yapılan bu çalışma sonucunda üç farklı bağlanma stili belirlenmiştir. Bunlar; güvenli, kaygılı – kararsız ve kaçınan bağlanma stilleridir.

Güvenli bağlanma stili: Yabancı ortam deneyine katılan bebeklerden güvenli bağlanma gösteren bebekler; annelerini güvenli bir üs olarak kullanmaktadırlar. Araştırmaya katılan bebekler annelerinden ayrıldıklarında az da olsa huzursuzluk belirtileri göstermişlerdir. Ortamdaki yabancı kişi ile ilişki kurmuşlar ve anneleri geri döndüğünde sevinçle karşılamışlar, yakınlık kurmaya çalışmışlardır. Bu bebeklerin sakinleşmeleri de oldukça kısa sürmüş ve çevreyi keşfetme çabaları devam etmiştir. Araştırmaya katılan bebeklerin % 60- 65'nin bu grupta yer aldığı görülmüştür. Yapılan gözlemlere göre bu gruptaki bebeklerin ihtiyaçlarının zamanında ve tutarlı bir şekilde karşılandığı ve aradıklarında annelerine ulaşabildikleri belirlenmiştir.

Kaygılı-kararsız bağlanma stili: Aynı araştırmadaki kaygılı –kararsız bağlanan bebeklerin annelerinden ayrıldıklarında yoğun bir kaygı ve kızgınlık yaşadıkları, yabancı bir kişi ile iletişim kurmayı reddettikleri, anneleri geri döndüğünde bile bu bebeklerin çevreyi keşfetme konusunda isteksiz oldukları gözlenmiştir. Araştırmaya katılan bebeklerin % 10-15 i bu grupta yer almıştır ve evlerinde yapılan gözlemlere göre bu gruptaki bebeklerin annelerinin çocukları ile etkileşimleri sırasında tutarsız davrandıkları ve güvenli bağlanma stiline göre daha az duyarlı oldukları görülmüştür.

Kaçınan bağlanma stili: Araştırmadaki kaçınan bağlanma stiline sahip bebeklerin anneleri yanlarındayken onlarla fazla ilgilenmemişler, anneleri ayrıldığında kaygı belirtisi göstermemişler ve anneleri geri döndüğünde de onlarla ilgilenmemişlerdir. Araştırmaya katılan bebeklerin % 20 si bu grupta yer almıştır ve evlerinde yapılan gözlemlere göre, bu gruptaki bebeklerin annelerinin çocukların fiziksel yakınlık isteğinden kaçındığı, etkileşim sırasında duyarsız ve çok az duygu ifade ettikleri tespit edilmiştir.

2. 1. 2. 1. 2. Yetişkin Bağlanma Stilleri

Bebeklik döneminde yaşanan bağlanma ile ilgili ilk deneyimler içsel çalışan modelleri şekillendirmekte ve birey bu modelleri kendine ve diğerlerine genellemektedir. Bu genellemeler bireyin ileride kuracağı ilişkilerin de temelini oluşturabilmektedir. Bu düşünce beraberinde yetişkin bağlanma biçimlerine yönelik araştırmaları getirmiştir. Bu konudaki ilk inceleme Main, Kaplan ve Cassidy (1985), tarafından yapılmıştır. Main ve diğerleri (1985), "Yetişkin Bağlanma Görüşmesi" (Adult Attachment Interview) adını

verdikleri bir ölçek geliştirmişlerdir. Bu ölçek, yetişkinlerin çocukluklarındaki ebeveyn tutumlarının şu an ki yakın ilişkileri üzerinde etkisi olabileceği düşüncesinden hareketle oluşturulmuştur. Ölçek; bireyin mevcut yakın ilişkilerinin genel bir tanımının, çocukluklarına ve ebeveynlerinin çocukluklarındaki tutumlarına ait bazı anıların ve ebeveynleriyle şimdiki ilişkilerinin sorulduğu, yarı yapılandırılmış bir görüşmeden oluşmaktadır. Bu görüşmenin bireyin bağlanmaya ilişkin zihinsel temsillerini ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Araştırmacılar geliştirdikleri bu ölçekle Ainsworth'un sınıflamasıyla da tutarlı olan, güvenli otonom, kayıtsız, saplantılı ve çözümlenmemiş-dezorganize olmak üzere 4 yetişkin bağlanma kategorisi ortaya çıkarmışlardır (Main, 1996). Bowlby'nin görüşlerini romantik ilişkiler bağlamında ele alan ilk araştırmacılar ise Hazan ve Shaver'dir (1987).

2. 1. 2. 1. 2. 1. Hazan ve Shaver'in Bağlanma Modeli

Hazan ve Shaver (1987), yaşamın erken dönemlerinde oluşan ve göreceli olarak kalıcı kabul edilen bağlanma stillerinin, yetişkinlikte kurulan romantik ilişkilerde etkili olabileceği düşüncesinden hareketle bir araştırma başlatmışlardır. Bu araştırmada Ainsworth'un bağlanma stillerini (Güvenli, Kaygılı/Karasız ve Kaçınan) açıklayan üç ayrı paragraf yazılmış ve yetişkinlerden oluşan örneklem grubundan kendilerine en uygun olanı seçmeleri istenmiştir. Gruba ayrıca çocukluk dönemi aile yaşantılarına, kendileri ve diğerlerine ilişkin zihinsel temsillerine yönelik sorular sormuşlardır. Yapılan araştırmanın sonucunda çocukluk dönemindeki bağlanma stillerinin yetişkinlikteki yakın ilişkiler üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Çocukluk döneminde ailesiyle sevgi ve güvene dayalı olan ilişkisi olanların güvenli bağlanma stiline sahip oldukları ve romantik ilişkilerinin uyumlu ve uzun süreli olduğu, ailesinden reddedici bir yaklaşım gören bireylerin kaçınan bağlanma stiline sahip oldukları ve yakın ilişki kurma konusunda sorun yaşadıkları, partnerlerine soğuk ve mesafeli davrandıkları, tutarsız bir aile tutumuna maruz kalan bireylerin ise kaygılı/karasız bağlanma stiline sahip oldukları, terk edilme kaygısı ve kıskançlık yaşadıkları, duygusal anlamda dengesiz davrandıkları görülmüştür (Hazan ve Shaver, 1987).

2. 1. 2. 1. 2. 2. Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli

Bowlby'e (1969) göre ilk bağlanma deneyimleriyle ortaya çıkan içsel çalışan modeller benlik ve başkaları modeli olarak iki temel unsurdan oluşmaktadır. Benlik modeli, kişinin kendine ilişkin inançlarını içermektedir. Benlik modelinin olumlu olması özsaygı ve sevilmeye değer olma duygularını içerirken, olumsuz benlik algısı ise değerli olmak için

başkalarının onayına ihtiyaç duymayı barındırır, başkaları modeli bağlanma figürünün güvenilir, ulaşılabilir ya da reddedici olmasıyla ilgili inançları kapsamaktadır. Olumlu başkaları modeli, başkaları hakkında olumlu beklentilere ve yakınlık aramaktan kaçınmamaya karşılık gelirken, olumsuz başkaları modeli ise başkalarına ilişkin olumsuz beklentilere ve yakınlık kurmaktan kaçınmaya karşılık gelmektedir. Bartholomew ve Horowitz (1991), kişinin benliğiyle ve başkalarıyla ilgili içsel çalışan modellerini olumlu ve olumsuz olarak iki boyutta incelemiş ve yetişkin bağlanma stillerinin dörtlü modelini geliştirmişlerdir. Şekil 1 de iki boyutun (Benlik ve başkaları modeli, olumlu ve olumsuz) birleşiminden türeyen dört bağlanma örüntüsü görülmektedir.

		BENLİK MODELİ	
		Olumlu	Olumsuz
BAŞKALARI MODELİ	Olumlu	GÜVENLİ Yakın olma konusunda rahat ve özerk	SAPLANTILI İlişkilere saplantılı
	Olumsuz	KAYITSIZ Yakınlığa karşı kayıtsızlık ve karşıt bağımlılık	KORKULU Yakın olmaktan korkan ve sosyal açıdan kaçınan

Şekil 1. Bartholomew ve Horowitz'in dörtlü bağlanma modeli, Bartholomew ve Horowitz' den (1991).

Bartholomew ve Horowitz (1991), bağlanmayı güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkululu olarak dört boyutta ele almış ve bu biçimleri aşağıdaki şekilde açıklamışlardır:

Güvenli bağlanma biçimi: Olumlu benlik ve olumlu başkaları modellerinin bileşimini içermektedir. Güvenli bağlanma stiline sahip olan kişilerin kendilerini sevmeye değer bireyler olarak gördükleri, özgüvenlerinin ve benlik saygılarının yüksek olduğu ve diğer insanlara daha rahat güvendikleri ve onları sıcak, duyarlı ve kabul edici olarak bulma ile ilgili inançlarının olduğu ifade edilmiştir. Bu bireylerin olumlu benlik algılarını korumak için başkalarının onayına daha az ihtiyaç duydukları belirtilmektedir.

Saplantılı bağlanma biçimi: Olumsuz benlik modeli ile olumlu başkaları modelinin birleşimi olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlanma stilinde olan kişilerde olumsuz bir benlik algısı vardır, özgüvenleri düşüktür, reddedilme ve terk edilme kaygıları yüksektir bu nedenle de karşısındaki kişileri güvenilmez bulma eğilimindedirler. Bu kişiler diğer kişilerle yakın ilişkide bulunmak isterler ancak kendilerini kanıtlama eğiliminde olduklarından ve ısrarcı bir tutum gösterdiklerinden diğer insanların kendilerinden uzaklaşmasına neden olabilirler.

Kayıtsız bağlanma biçimi: Benlik modelinin olumlu, başkaları modelinin olumsuz olduğu bağlanma biçimidir. Saplantılı bağlanma stilinin tam karşıtıdır, düşük anksiyete ve yüksek kaçınma davranışı göstermektedirler. Bu kişiler özerkliklerine aşırı önem verirler ve yakın ilişkilerin gerekliliğini reddetme eğilimindedirler. Bağlanma figüründen dolayı yaşanabilecek hayal kırıklığının önüne geçmek için yakın ilişkilerden kaçarak olumlu benlik algılarını koruma eğilimi göstermektedirler.

Korkulu bağlanma biçimi: Hem benlik hem de başkaları modelleri olumsuzdur. Bu bağlanma biçimi güvenli bağlanma biçiminin tam tersidir. Kendilerini sevmeye başkalarını da güvenilmeye değer bulmazlar. Kaygı ve kaçınmaları yüksek, özgüvenleri düşüktür ve çekingendirler, reddedilme korkusu nedeni ile yakın ilişkilerden kaçınma eğilimi gösterirler. Bu bağlanma biçimi Hazan ve Shaver'in kaçınan bağlanma biçimine karşılık gelmektedir (Sümer ve Güngör, 1999).

2. 1. 2. 1. 2. 3. Brennan, Clarck ve Shaver'in Temel Bağlanma Boyutları

Bartholomew ve Horowitz'in (1991), geliştirdikleri İlişki Anketi (İA) ve Griffin ve Bartholomew'in (1994) geliştirdikleri İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) dünyadaki bağlanma çalışmalarında bir dönem en sık kullanılan ölçeklerdir (Sümer ve Güngör, 1999). Brennan, Clark ve Shaver (1998), yetişkin bağlanmasında temel boyutları belirlemek amacıyla yaygın olarak kullanılan bağlanma ölçeklerinin maddelerini bir araya getirip bu maddelere faktör analizi yapmışlardır. Bu analizlerin sonucunda iki temel boyut elde etmişlerdir, bunlar kaygı ve kaçınmadır. Kaygı yakın ilişkilere yönelik yaşanırken, kaçınma ise başkalarından ve yakınlıktan kaçınma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Kaygı boyutu reddedilmekten ve terk edilmekten korkma, kaçınma boyutu ise yakınlık ve bağlılığa yönelik korku ve huzursuzluk olarak tanımlanmıştır. Brennan ve diğerleri (1998), kaygı ve kaçınma boyutlarına göre dört yetişkin bağlanma biçiminin tanımlanabileceğini ifade etmişlerdir. Kaygı ve kaçınması düşük düzeyde olan kişilerin güvenli, her ikisi de yüksek olanların ise korkulu bağlanma biçimine sahip oldukları belirlenmiştir. Kaygı düzeyi düşük, kaçınma düzeyi yüksek olan bireylerin kayıtsız, kaygı düzeyi yüksek, kaçınma düzeyi düşük olan bireylerin ise saplantılı bağlanma biçimine sahip oldukları belirtilmiştir.

Genel olarak bakıldığında gerek bebek gerekse yetişkin bağlanma stilleri ile ilgili yapılan çalışmalarda güvenli bağlanma stiline tek çeşidi bulunurken güvenli olmayan bağlanma stillerinin çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Bağlanma figürüyle çocuk arasındaki olumsuz deneyimler farklı sonuçlara neden olabilmektedir. Temelleri bebeklikte atılan bu olumsuzluklar bireyin yetişkin yaşantısında da etkilerini sürdürmekte ve insanlarla olan ilişkilerine yön verebilmektedir. Yetişkinlikteki bağlanma söz konusu olduğunda daha çok karşı cinsle yaşanan deneyimler akla gelmektedir. Bu durum evlilik ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi araştırmaya değer kılmaktadır

2. 2. 2. 2. Evlilik Uyumu ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelendiği Araştırmalar

Bağlanma stilleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişki birçok araştırmaya konu olmuştur. Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu (2006), tarafından yürütülen araştırmada evli çiftlerin evlilik uyumları, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygıları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışma grubunu 100 evli çiftin oluşturduğu araştırma sonucunda bağlanma biçimlerinin evlilik uyumunu yordadığı, eşlerin yüklemelerini ise yordamadığı görülmüştür. Ayrıca güvenli ve saplantılı bağlanma biçimine sahip olanların evlilik uyumları diğerlerinden daha yüksek olarak belirlenmiştir. Evlilik uyumu ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mı sorusuna yanıt arayan bir diğer çalışmada Turanlı (2010), orta yetişkinlikteki evlilik uyumu, bağlanma stilleri ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemiş, korkulu ve saplantılı bağlanma düzeyi arttıkça çift uyum düzeyinin azaldığını gözlemlerken demografik değişkenler açısından herhangi bir farklılık olmadığını tespit etmiştir. Açık (2008), ise bağlanma stillerini kaygılı ve kaçınan olarak ele aldığı araştırmasında evlilik uyumu yüksek olanların kaygı ve kaçınma puanlarının düşük olduğu, kaçınma puanının evlilik uyumunu yordamada kaygı puanından daha belirleyici olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Balkan-Kaya (2009), bağlanma stillerinin evlilik ilişkisi üzerindeki etkilerini incelediği çalışmasında çiftlerin sahip oldukları bağlanma stiline göre evlilik uyumlarının ve evlilik çatışmalarının farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre bireylerin ve eşlerinin sahip oldukları bağlanma stillerine göre evlilik uyumlarının farklılaştığı görülmüştür. Güvenli bağlanma stiline sahip kadınların evlilik uyumlarının güvensiz bağlanma stiline sahip kadınlardan daha yüksek olarak bulunurken erkeklerde bir farklılaşma bulunmamıştır. Her ikisi de güvenli bağlanma stiline sahip çiftlerdeki kadınların evlilik uyum puanı güvensiz kadın-güvenli erkek stiline sahip çiftlerdeki bayanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer bir sonuca ulaşan Hazan ve Shaver'in (2000), yürüttükleri araştırmada da her ikisi de güvenli bağlanma stillerine sahip

çiftlerin evlilik uyumlarının, biri güvenli diğeri güvensiz ya da her ikisi de güvensiz bağlanma gösteren çiftlere göre çok daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmasında benzer sonuçlara ulaşan Özenç (2002), ise yaptığı çalışmada eşlerden en az birinin güvenli bağlanma stiline sahip olmasının karşılıklı doyum üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu ve en yüksek evlilik uyumu puanlarının her ikisi de güvenli bağlanma stiline sahip çiftlere ait olduğu sonucuna ulaşmıştır. Grav ve Dall (2003), yaptıkları çalışmada güvenli bağlanma biçimine sahip çiftlerin ilişkilerinde yüksek doyum yaşadıkları, ilişkilerini eşitlikçi olarak tanımlama eğiliminde oldukları, en düşük doyum ise kararsız bağlanma biçimine sahip çiftlerin yaşadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Scott ve Cordova (2002), 91 evli çift ile yürüttükleri araştırmada bağlanma stillerinin evlilik uyumu ve depresif belirtiler arasındaki ilişkiye etkisini araştırmışlardır. Yapılan anaizler sonucunda güvenli bağlanmanın yüksek evlilik uyumu ile ilişkili olduğu, kaygılı ve kararsız bağlanmanın düşük evlilik uyumu ve depresif belirtiler arasındaki ilişkiyi etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Heene, Buysse ve Van Oast (2005), yürüttükleri benzer bir çalışmada evlilik uyumu bağlamında depresyon, iletişim çatışması, yüklemeler ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Eşlerden birinin depresyon tanısı aldığı 69 çift ile herhangi bir tanı almamış 69 çiftten oluşan bir kontrol grubuyla yürüttükleri çalışmada elerden birinin depresyon tanısı aldığı çiftlerde kararsız ve güvensiz bağlanma ile düşük evlilik uyumu ilişkili bulunmuştur. Güvensiz ve kararsız bağlanan çiftlerin evlilik uyumlarının güvenli bağlanan çiftlerden daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Erdoğan (2007), yürüttüğü çalışmada evliliğinde sorun yaşayan 25 ve sorun yaşamayan 25 çiftten oluşan iki grup oluşturmuştur. Çalışmada evlilik sorunları ile demografik veriler, eşlerin bağlanma özellikleri, psikiyatrik durumları ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. Yapılan değerlendirmelerde evlilikte sorunlar yaşayan çiftlerde kadınların bağlanma stillerinde kaçınma ve kaygı boyutlarının öne çıktığı, erkeklerde ise kaçınma boyutundan yüksek puanlar alındığı görülmüştür.

Büyükşahin (2006), araştırmasında evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda en yüksek evlilik uyumu puanının güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin olduğu görülmüştür. Evlilikte uyum puanı en düşük olanların ise korkulu bağlanma stiline sahip bireyler olduğu, saplantılı bağlananların evlilik uyum puanlarının, güvenli bağlanan bireylerin uyum puanlarına yakın olup, korkulu bağlananlarınkinden ise yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara benzer sonuçlar alan Erwin, Salter ve Purves (2001), yaptıkları araştırmada, güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerin, kaygılı/kararsız ya da kaçınan bağlanma stiline sahip bireylere göre

ilişkilerinden daha fazla doyum aldıkları ve ilişkilerine bağlılık gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Hazan ve Shaver (1987), yaptıkları bir diğer çalışmada ise bağlanma stillerinin yakın ilişkilerde yaşanan duygulara etkisini araştırmışlardır. Araştırma sonucuna göre güvenli bağlanma stiline sahip bireyler yakın ilişkilere açık, uzun süreli duygusal ilişkiler kurabilen, ilişkilerinde sevginin ön planda olduğu sosyal becerileri yüksek bireyler olarak değerlendirilmişlerdir. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin ise sürekli ilişkilere inancı olmayan, yakınlıktan kaçınan, duygularla ilgilenmeyen bireyler oldukları, kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip olanların ise özgüveni düşük, kıskanç ve öfke eğilimli ancak yakın ilişki kurmak konusunda hevesli bireyler oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Bozkurt (2014), evli bireylerde bağlanma stilleri, aile içi eşler arası şiddet ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada 200 evli bireyle çalışmış ve saplantılı bağlanma stili ile evlilik uyumu arasında ters yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ertan (2002), bağlanma stillerinin eş seçimi ile kritik ve kritik olmayan evlilik dönemlerindeki doyum üzerindeki rolünü incelediği çalışmasında 71 evli çiftle çalışmıştır. Araştırmanın sonuçları kadınların güvenli bağlanmasının karşılıklı doyumunu olumlu yönde etkilediği, eşlerden en az birinin güvenli bağlanma biçimine sahip olmasının, evlilik doyumunu üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca, en yüksek evlilik uyumu puanları çiftlerin güvenli olarak bağlandığı eşlerden elde edilmiştir. Çiftlerle yürütülen başka bir çalışmada Butzer ve Campell (2008), 116 evli çiftle yürüttükleri araştırmada yetişkin bağlanma stilleri ile ilişki doyumunu arasındaki ilişkiyi incelemişler ve kaygılı bağlanmanın evlilik uyumu ile negatif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Hatch (2008), evlilik uyumu ve yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelediği ve 193 evli çiftle yürüttüğü çalışmada kaçınan bağlanma stiline sahip çiftlerin evlilik uyumunun güçlü bir yordayıcısı olduğu, kaygılı bağlanmanın ise zayıf bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Genel olarak yapılan çalışmalara bakıldığında bağlanma stillerinin evlilik ilişkisinin niteliği üzerine etkili olduğu vurgulanmaktadır ve güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin evlilik uyumlarının daha iyi olduğu yönünde bulgular mevcuttur (Bretherton, 1992; Heene, Buyse ve Van Oost, 2005; Scott ve Cordova, 2002).

2. 1. 3. Bilişsel Çarpıtmalar

2. 1. 3. 1. Bilişsel-Davranışçı Yaklaşımlar

1960'lı yıllardan itibaren psikoterapi alanında etkili olmaya başlayan bilişsel kuram günümüzde de gelişimini sürdürmeye devam etmekte ve yaygın olarak kullanılmaktadır.

Kuramın temelleri her ikisi de psikanaliz kökenli olan Aaron Beck ve Albert Ellis tarafından atılmıştır. Kuram diğer psikoterapi ekollerindeki eksiklikleri giderme düşüncesiyle ortaya çıkmıştır. Bu kurama göre insanların duygu ve davranışları, olayları yorumlayış biçimlerinden etkilenmektedir. Bireylerin duygularını belirleyen olayın kendisi değil, kişinin kendi düşünce sisteminde olaya yüklediği anlamdır (Beck, 2001). Bireyin düşüncelerinin, inanç ve beklentilerinin önemi eskiden beri bilinmekle beraber, bu kuramlarla birlikte bir kuram çerçevesinde ele alınmış ve buna bağlı olarak geliştirilen bilişsel davranışçı teknikler sistematik olarak ortaya konmuştur (Savaşır, Soygüt ve Kabakçı, 2003). Araştırmanın değişkenlerinden biri olan bilişsel çarpıtmalar bilişsel yaklaşımlar bağlamında ele alınmaktadır.

2. 1. 3. 1. 1. Ellis'in Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi Modeli (ADDT)

Psikanaliz eğitimi almış olan Albert Ellis' in psikanalizin edilgen olmasından ve yavaş ilerlemesinden duyduğu rahatsızlık onu ADDT'yi geliştirmesine yol açmıştır. Başlangıçta akılcı terapi olarak tanınan kurama 1961 yılında duygusal yönüne vurgu yapmak amacıyla akılcı duygusal terapi adı verilmiş, son halini ise 1991 yılında davranış boyutuna vurgu yapmak için eklenen davranışçı kelimesiyle Akılcı Davranışçı Duygusal Terapi olarak almıştır (Murdock, 2014). ADDT' nin felsefi temelleri Konfüçyüs, Lao Tsu ve Buda gibi asyalı filozoflar ile Epikür ve Stoacı filozoflar olan Epiktetus ve Marcus Aurelius'a dayanmaktadır (Corsini ve Wedding, 2012). ADDT' nin temel varsayımı: düşüncelerin, duyguların ve davranışların önemli ölçüde birbirlerini etkilediği ve karşılıklı bir neden-sonuç ilişkisine sahip olduğudur. Düşünceler duygular üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. İşlevsel olmayan inançlar, beraberinde işlevsel olmayan duyguları getirmektedir. Kişide oluşan duygulanımı yaşanan olaydan ziyade bireyin o olaya yüklediği anlam belirlemektedir. Ellis, duygu ve davranışların temelinde bireylerin düşüncelerinin yattığını ifade etmektedir (Corey, 2008). Kuram bu olayı ABC modeli ile açıklamaktadır. ADDT' nin merkezinde ABC teorisi vardır.

A: Bir olgu, olay ya da bir kişinin davranışdır.

B: Kişinin olay (A) hakkındaki düşünce ve inançlarından oluşur ve olayın bunlara göre yorumlanmasıdır.

C: Bireyin olay sonucunda verdiği tepkidir.

Genel inanış A'nın C'ye neden olduğu yönündedir. Ancak ADDT' ye göre bir olaya ya da duruma ilişkin düşüncelerimiz bizim duygularımızı şekillendirmektedir. C' ye neden olan A değil bireyin A' ya ilişkin inançları ve yüklediği anlamdır (B). Eğer B de irrasyonel düşünceler varsa duygularımızda bu yönde şekillenecektir. Terapide amaç B' deki yanlış

inanişların danıřan tarafından fark edilerek yerlerine rasyonel dūřuncelerin konulması ve bu sūrecin danıřana oęretilmesidir. Terapi sūreciyle birlikte D devreye girer.

D: Tartıřarak mūdahale (İrrasyonel dūřuncelerin vb danıřana fark ettirildięi sūreç)

E: Sağlıksız dūřunceleri sağlıklı olanlarla değiştirerek etkili bir davranış biçimine ve yaşam felsefesine ulaşmayı içerir.

F: Eğer E başarılmışsa duygular da değişecek ve danışan olayla uyumlu duygulanım gōsterebilecektir (Corey, 2008).

Ellis'e gōre; bilişsel, duygusal, davranışsal sonuçların; sebebi, yaratıcısı ve sūrdürücüsü inançlardır (Rait, Monsen ve Squires, 2010). Bu yaklaşımda inançlar; akılcı ve akılcı olmayan olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Akılcı olan inançlar; veri ve kanıtlarla desteklenebilen, gerçeklerle tutarlı nesnel gōzlemlerle doğrulanabilen inançlardır. Akılcı olmayan inançlar ise kanıtlara, nesnel verilere dayandırılmayan ve nesnel gōzlemciler tarafından doğrulanamaz nitelikte olan inançlardır (Hackney ve Cormier, 2005). Akılcı olmayan inançlar, insanların tekrarlayarak alışkanlık haline getirdikleri doğruluğunu koşulsuz olarak kabul ettikleri mantıksız dūřünme biçimleridir. Ellis kişiye rahatsızlık veren hemen her duygunun temelinde kalıplaşmış bazı dūřünce yapıları bulunduğunu ifade etmektedir:

1. Her şeyin en iyisini yapmalıyım ve başka insanların onayını kazanmalıyım; aksi halde değersiz bir insan olurum.
2. Başkaları bana karşı nazik, dūřünceli ve adaletli olmalıdır aksi halde ayıplanmalı ve cezalandırılmalıdır.
3. Hayat bana istediklerimi kolayca ve çabuk vermeli, isteklerime çaba sarf etmeden kolayca ulařabilmeliyim eęer bōyle olmazsa dūnya lanet bir yerdir ve hayat yařamaya deęmez (Jones, 1982).

Ellis akılcı olmayan on bir inanç bildirmiştir. Bunlar:

1. İletişim kurduğum herkes tarafından sevilmeliyim ve onaylanmalıyım,
2. Mükemmele yakın bir şekilde yetkin yeterli ve önemsenir olmalıyım,
3. Bazı insanlar kōtū, fena veya alçaktır; bu yūzden sulanmalı ve cezalandırılmalıdırlar,
4. İşlerin istediğim gibi gitmemesi felakettir,
5. Mutsuzluk kontrol edemediğim koşullardan kaynaklanır,
6. Tehlikeli veya korku verici şeylere çok dikkat edilmelidir; onların zarar verme olasılığı sūrekli bir kaygı kaynağıdır,
7. Belirli zorluk ve sorumluluklarla yūz yūze gelmektense, onlardan kaçınmak daha kolaydır,

8. Bir dereceye kadar diğer kişilere bağımlı olunmalı ve insanın çevresinde kendisiyle ilgilenebilecek kişiler olmalı,
9. Geçmişteki yaşantı ve olaylar şu anki davranışları belirler; geçmişin etkisinden asla geçmez,
10. Diğer insanların sorunları ve rahatsızlıklarına üzölmek gerekir,
11. Her problemin her zaman bir doğru veya mükemmel çözümü vardır. Bu çözüme ulaşılmalıdır, yoksa sonuç felaket olur (Hackney ve Cormier, 2005).

Akılıcı olmayan inançların özellikleri:

Talepkarlık: Ellis, istek ve arzuların “meli-malı laştırılması olarak açıklar talepkarlığı. Bu taleplerde mutlakçılık hâkimdir ve gerçekleştirilememesi durumunda duygusal rahatsızlıklar ortaya çıkar.

Aşırı genelleştirme: Bir tek olaydan hareketle sonuçlar hakkında kestirimde bulunmak ve buna inanmak olarak iade edilmektedir. Bir sınavda başarısız olan birinin bütün sınavların bu şekilde sonuçlanacağına inanması bu duruma örnek olarak verilebilir.

Kendini dereceleme: Aşırı genelleme eğilimim farklı bir türü de kendini derecelemedir. İnsanların bazı şanslı veya şansız özelliklerle dünyaya geldiğini ifade eden Ellise göre önemli olan bireyin tüm özellikleriyle kendini kabul edebilmesidir. Terapinin amaçlarından biri de bunun bireye kazandırılmaya çalışılmasıdır.

Durumu kötüleştirme: Bu özellikle talepkarlık özelliğine eşlik eden bir özelliktir. Eğer herhangi bir şey bireyin istediği gibi değilse bu çok kötü, korkunç hatta dehşet verici bir durumdur. Bu özellik akılıcı problem çözme becerisine ket vurmakta ve olayları gerçekçi değerlendirmeyi engelleyebilmektedir.

Yükleme Hataları: Yüklem olayların, davranışların nedenlerini dışsal olaylara veya içsel bedensel durumlara bağlamak olarak açıklanmaktadır. Yapılan hatalı yüklemeler (kendini ya da başkasını haksız yere sorumlu tutmak, suçlamak) duygusal rahatsızlıklara katkı yapmaktadır. Mantık dışı inançların birçoğu hatalı yüklemeler içermektedir.

Tekrarlama: Mantıkdışı inançlar bir kez oluştuğunda farklı durumlarla tekrar tekrar ortaya çıkma özelliğine sahiptir (Jones, 1982).

2. 1. 3. 1. 2. Beck'in Bilişsel Terapi Modeli

Aaron Beck psikoterapi alanındaki çalışmalarına psikanalitik yaklaşım ile başlamıştır. 1953 yılında psikiyatri uzmanı olan Beck'in 1958 yılında kişisel analizi tamamlanmış ve psikanalist olarak mezun olmuştur. Bu süreçte kuramla ilgili zaman zaman oluşan şüpheleri olsa da arkadaşlarının “kişisel direnç” gösterdiği yönündeki tespitleriyle ikna olmuş ve yoluna devam etmiştir 1960'lı yıllarda psikoanalitik kurama yöneltilen “deneysel temellerinin olmaması” yönündeki eleştiriye cevap vermek amacıyla

depresyonu çalışma alanı olarak seçmiştir. Bilişsel terapinin temelleri depresyonlu hastalarla yürütülen çalışmalar sırasında atılmıştır (Türkçapar, 2011). Beck, Freud'un görüşlerini geçerli kılmak üzere depresyonlu hastalarla yaptığı çalışmalar esnasında bu hastaların bilişsel bilgi işlemede olumsuz bir önyargı içinde oldukları sonucuna ulaşmıştır (Corsini ve Wedding, 2012). Beck'e göre bilişler, kişinin kendine, insanlara ve dünyaya yönelik algılarını, tutumlarını ve duygularını içermektedir ve bireylerin duygularının yaşadıkları olayları nasıl algıladıkları ve yapılandırdıkları ile ilişkilidir. Bilişsel terapiye göre danışanların inançları büyük anlam taşımaktadır, danışanlar bu anlamı keşfetme potansiyeline sahiptir ve kişilerin iletişimlerine iç gözlem yoluyla erişilebilir. Bunlar bilişsel terapinin temel varsayımlarıdır (Weishaar, 1993).

Bilişsel terapi bireyin duygu ve davranışlarının anlamının yolu olarak onun olaylarla ilgili tepkilerinin bilişsel içeriğinin incelenmesi üzerinde durur. Çünkü olaylara ilişkin düşünceler, duygu ve davranışları şekillendirmektedir. Düşünce süreçlerindeki hatalar nedeniyle olaylarla uyumsuz duygulanım ve tepkilere sebep olabilmektedir. Bilişsel modelde düşünce biçimi ile ilgili bazı temel kavramlar vardır. Bunlar:

Bilişsel Şemalar: Bireylerin, insanlar, olaylar ve çevre hakkındaki geçmişteki yaşantıları üzerine temellenen inançları ve varsayımları bilişsel şemalarını oluşturmaktadır (Morris, 2002). Bilişsel şemalar bilgi işleme sürecindeki kuralların temelini oluşturur (Wright, Basco ve Thanse, 2006). Bireyin olaylara tepki verebilmesi için olayları algılaması, anlaması ve yorumlaması gerekmektedir (Türkçapar, 2011). İnsanların bilişsel şemaları farklı olduğundan olaylara ilişkin yorumları, bakış açıları ve dolayısıyla da tepkileri farklı olmaktadır. Bu farklılık bilgiyi işleme ve yorumlama sürecindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Beck (2001) şemaları, bilgi işleme sürecine önyargıların girmesi olarak ifade etmektedir. Birey mevcut durumları var olan şemalarıyla uyumlu hale getirerek yorumlamaktadır. Şemalar, dışarıdan gelen uyaranları ayıklayan ve kodlayan bilişsel yapılardır ve olayları algılayarak bireye anlam çerçevesi sağlarlar. Bilişsel çarpıtmaların ve otomatik düşüncelerin kaynağı bilişsel şemalardır. Şemaların temelleri çocukluk dönemine dayanmaktadır, süreç içerisinde gelişirler, değişmeye dirençli ve hatta bazen kalıcı özelliktedirler (Atkinson ve diğ., 2014; Savaşır, Söğüt ve Kabakçı, 2003)

Temel İnançlar: Temel inançlar, bireylerin dünyayı yorumlarken kullandıkları varsayımlar olarak tanımlanabilir (Leahy, 2007). Bu varsayımlar çoğu zaman konuşulmaya bile gerek duyulmadan doğru kabul edilen tutum ve genel izlenimleri yansıtırlar. Bireyler bu inanç ve sayıtlılarla çevreyi ve yaşadıklarını değerlendirirler, adeta dünyaya bakarken kullanılan merceğe rengini verirler (Türkçapar, 2011). Çocukluktan itibaren özellikle insanlarla ve dünyayla olan ilk deneyimlerle şekillenmeye başlayan temel inançlar kişi tarafından değişmez doğrular olarak algılanır ve kabul edilir. Temel inançlar

en derinde yer alan zihinsel yapı taşlarındandır. Genelleyici, katı ve değişime dirençlidirler. İlk deneyimlerle biçimlenirler, sorgulanmamış algı ve fikirlerden oluşurlar (Beck, 2001). Beck temel inançları üç ana grupta sınıflandırmıştır, bunlar: çaresizlik temel inançları, sevilme temel inançları ve değersizlik temel inançlarıdır (Türkçapar, 2011). Temel inançlar, bireyin olayları algılayışını etkiler ve bu etki otomatik düşüncelere yansır. Otomatik düşünceler ise duygu, düşünce ve davranışlar üzerinde etkilidir (Beck, 2001).

Ara İnançlar: Bireyin olayları algılayışını etkileyen ara inançlar, kişinin kendisi, diğerleri ve kişisel yaşantısı ile ilgili kural, tutum ve varsayımlarıdır. Bu algılar düşünceleri, duyguları ve davranışları yönlendirmekte, olayları yorumlama biçimini şekillendirmektedir. Otomatik düşünceler kadar açık olmasalar da, ara inançlar temel inançlara kıyasla daha kolay değiştirilebilirler (Beck, 2001).

Otomatik Düşünceler: Beck'in kullandığı temel kavramlarından biri olan otomatik düşünceler kendiliğinden ortaya çıkmaktadırlar. Psikolojik sorunlar yaşayan kişilerde bu otomatik düşünceler genellikle çarpıtılmış ya da abartılmış biçimde ortaya çıkmaktadır (Sharf, 2000). İnsan zihninde otomatik olarak belirir ve bireyin duygu durumuna yön verirler. Kişiye özel olan bu düşünceler adeta bir refleks gibi ortaya çıkmaktadır (Beck, 2001). Otomatik düşünceler sıklıkla fark edilmezler, daha çok neden oldukları duygular fark edilir, kısa sürelidirler, uçuşan bir doğaları vardır, zihinden hızla gelip geçerler (Türkçapar, 2011). Birey tarafından sorgulanmaksızın doğru kabul edilen otomatik düşünceler; şemalar ya da sayılıtları yansıtır. Bunlar temel ve ara inançlarla doğrudan ilgilidir (Beck, 2001).

Bilişsel Çarpıtmalar: Bilişsel çarpıtmalar olumsuz duygu durumuyla bağdaşan bilinçli ve kendiliğinden düşünceler olarak tanımlanmaktadır (Leahy, 2007). Bir başka tanımlamada ise bilişsel çarpıtmalar hatalı varsayımlara ve yanlış anlamalara yol açan sistematik hatalar olarak tanımlanmaktadır (Corey, 2008). Bilişsel çarpıtmaların ortaya çıkışı aşama aşama gerçekleşmektedir. Bilişsel yapıda yer alan işlevsiz inançlar dışarıdan gelen bilginin işlenmesi sürecinde bazı hatalara neden olurlar. Bu hataları yanlışlık veya olumsuz eğilim olarak ifade etmek mümkündür. Bu hatalar otomatik düşüncelere yol açarlar. Bu otomatik düşünceler belli özelliklere göre kategorilere ayrıldığında da bilişsel çarpıtmalar meydana gelmektedir. Bilişsel çarpıtmalar, işlevsel olmayan şemalarla otomatik düşünceler arasındaki bağlantılardır. Alınan yeni bir bilgi bilişsel olarak işlenirken, var olan şemaya uydurulmak için sıklıkla çarpıtılır ve bu çarpıtılmış değerlendirmeler de otomatik düşünceler olarak bilinç düzeyine çıkar (Türkçapar, 2011). Özellikle duygusal bozukluğu olan bireyler incelendiğinde düşüncelerinde tutarlı biçimde hatalar yapma eğiliminde oldukları görülmektedir. Bireylerin düşünce yapısındaki bu hatalar genellikle, bilişsel süreçlerinde olumsuzluk yönündeki sistematik bir yanlışlıktan

kaynaklanmaktadır (Beck, 2001). Bilişsel hatalar olarak bilinen bilişsel çarpıtmalar aşağıda verilmektedir:

Seçici Algılama (Zihinsel Süzgeç): Bir durumun seçici olarak belirli bir ayrıntısının algılanması, diğer önemli özelliklerinin göz ardı edilmesi.

Aşırı Genelleme: O andaki durumun çok ötesine taşınan genel bir değerlendirme yaparak, tek bir olaydan genel kurallar çıkartılması.

Kişileştirme: Farklı nedenlerinin olabileceğini dikkate almadan, günlük aksiliklerden kendini sorumlu tutmak.

Ya Hep Ya Hiç Tarzı Düşünme (Siyah ya da Beyaz/Çift Kutuplu/İkili Düşünme):

Herhangi bir durumu, bir süreç içerisinde değerlendirmek yerine sadece iki kategoride ele almak.

Felaketleştirme (Falcılık Yapma): Daha gerçekçi sonuçları dikkate almadan geleceği olumsuz olarak tahmin etmek.

Olumluyu Geçersiz Kılmak: Kendi kendinize olumlu işlerin, yaşantıların ya da özelliklerin geçerli olmadığını söylemek.

Etiketleme: Eldeki kanıtlar dikkate alınsa, daha az acı çekme ihtimali olduğu halde, bu kanıtları göz ardı ederek, kendinize ve diğerlerine toptan, yargılayıcı, olumsuz sıfatlar yakıştırmak.

Duygulara göre mantık yürütme: Bir şeyi çok yoğun yaşadığınız için (ya da inandığınız için) o şeyin doğru olduğunu sanmak ve karşıt kanıtları göz ardı etmek.

Aşırı Büyültme/Küçültme: Kendinizi, belli bir durumu ya da bir başkasını değerlendirirken mantıksız bir şekilde olumsuzlukları büyütüp, olumluları küçültmek.

Karşıdakinin zihnini okumak: Olası başka nedenleri araştırmaya hiç gerek duymadan karşımızdakinin ne düşündüğünü bildiğimize inanmak.

“Meli-Malı” cümleler (Emirler): Kendinizin ve diğerlerinin nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin kesin kurallara sahip olmak; bu kurallar yerine getirilmediğinde ise her şeyin ne kadar kötü gideceğine ilişkin abartılı beklentiler içine girmek.

Tünel bakışı: Bir durumun sadece olumsuz tarafını görmek (Corey, 2008; Türkçapar, 2011; Leahy, 2007).

Duygular üzerinde belirleyici etkisi olan bilişsel yapıların, temeli duygusal paylaşımlara dayalı olan evlilik ile ilgili araştırmalara konu olması kaçınılmazdır. Evlilik ilişkisi bireylerin bilişsel süreçlerinden etkilenmektedir. Evliliğe dair inançlar, beklentiler ve buna bağlı işleyen süreçlerin evlilik ilişkisi ve doğal olarak da evlilik uyumu üzerinde etkili olacağı varsayılabilir. Bilişsel davranışçı yaklaşımlarda, bireylerin ilişkilerine taşıdıkları beklentileri ve inançlarının, onların düşüncelerini, duygularını, davranışlarını ve doyumlarını etkilediğini savunulmaktadır (Sullivan ve Schwebel, 1995).

2. 1. 3. 2. Evlilik Uyumu ile İlişkilere İlişkin Bilişsel Çarpıtmalar Arasındaki İlişkinin İncelendiği Araştırmalar

Tufan-Çetin (2010), yaptığı çalışmada ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve bağlanma stillerinin evlilik doyumunu yordama gücünü ortaya koymayı amaçlamıştır. 246 evli bireyle yürütülen çalışma sonucunda cinsiyetin, yaşın, gerçekçi olmayan ilişki beklentisinin, zihin okumanın, kaçınan bağlanmanın ve kaygılı bağlanmanın evlilik doyumunun anlamlı birer yordayıcısı olmadığı görülmüştür. Benzer değişkenlerin incelendiği ancak farklı bir sonuç alınan araştırmada Güven ve Sevim (2007), 305 katılımcı ile çalışmış, yaş, cinsiyet gibi demografik değişkenlerin yanı sıra ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik uyumunu yordadığı, demografik değişkenlerin ise evlilik uyumunu yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer sonuçlara ulaştığı çalışmasında Hamamcı ise (2005), işlevsel olmayan ilişki inançları ile evlilik ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemiş ve evlilik uyumu düşük olanların daha fazla işlevsel olmayan inanca sahip oldukları ve kadınların zihin okuma inançlarının evlilik uyumu ile pozitif yönde ilişkili olduğunu bulgulamıştır. Özden (2014), 159 evli bireyle yürüttüğü çalışmada evlilik uyumu ile otomatik düşünceler ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda yaş, eğitim durumu, kaçınıcı evlilik olduğu, evlenme şekli, gelir düzeyi ve çocuk sayısı ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca otomatik düşünceler toplam puanı ve kendine yönelik negatif duygu ve düşünceler, şaşkınlık ve kaçma fantezileri, kişisel uyumsuzluk ve değişme istekleri, yalnızlık izolasyon, ümitsizlik alt boyut puanları ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Sullivan ve Schwebel (1995), yaptıkları çalışmada genç yetişkinlerin ilişki beklentilerini ilişkiye dair akılcı olmayan inançlarını ve ilişkilerindeki doyumlarını incelemişlerdir. Araştırma sonucunda daha düşük düzeyde akılcı olmayan inançlara sahip olan katılımcıların diğerlerine göre ilişkilerini daha doyumlu buldukları görülmüştür. Bradbury ve Fincham (1993), evlilik doyumunu ile akılcı olmayan ilişki inançları arasında olumsuz yönde bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Buna göre düşük düzeyde evlilik doyumunu daha fazla akılcı olmayan ilişki inançlarının varlığına işaret etmektedir. Benzer bir çalışmada Metts ve Cupach (1990), yaptıkları çalışma sonucunda ilişkilere yönelik inançları ile ilişki doyumunu ve problem çözme tepkileri arasında ilişkisi olduğu sonucuna varmışlardır. Anlaşmazlığın yıkıcı olduğuna ve eşlerinin değişmeyeceğine inanan bireylerin yaşadıkları ilişkide daha fazla ayrılma ve ihmal etme gibi tepkiler gösterdikleri gözlenmiş ve bu tepkiler, düşük düzeyde ilişki doyumunu ile ilişkili bulunmuş, bireylerin ilişki

inançlarının davranışlarını etkilediği ve bu durumun sonucunda da ilişki doyumunun etkilendiği belirtilmiştir.

Moller ve Zyle (1991), evli bireylerin akılcı olmayan inançları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 46 evli çiftin katıldığı araştırmada çiftlerin evlilik uyumları ile akılcı olmayan inançlar arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Akılcı olmayan inançlar arttıkça evlilik uyumu azaldığı bulgulanmıştır. Benzer bir çalışmada Addis ve Bernard (2002), eşlerin rasyonel olmayan düşüncelerinin öfke ve anksiyete ile bağlantılı olarak evlilikteki çatışmaları ve evlilik doyumunu yordadığı sonuca ulaşmışlardır. Bu sebeple rasyonel olmayan düşünceler eşlerin duygularını ve çatışma davranışlarını etkilemektedir. Erok (2013), tarafından 101 evli çiftle yürütülen bir başka araştırmada ise ilişkilere ait bilişsel çarpıtmalar, ilişkide inançlar, kişilerarası ilişki kurma tarzı, kişilerarası öfke ve evlilikte problem çözmenin evlilik çatışmasını yordama gücü araştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre, evlilik çatışması yaygınlığı ile ilişkilere dair bilişsel çarpıtmalardan yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2. 1. 4. Kişilerarası İlişkiler

Kişilerarası ilişkiler insan dünyaya geldiği andan itibaren başlayan ve ölüme kadar devam eden bir süreçtir. Kişilerarası ilişkiler kavramının temelini oluşturan kavramlardan biri iletişimdir. İnsan sosyal bir varlıktır ve çevresiyle farklı şekil ve türlerde sürekli iletişim halindedir. Dökmen (2001), iletişimi bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci olarak tanımlarken Köknel'e (1997) göre ise iletişim, iki veya daha çok sayıda kişi ya da grup arasında bir şeyin ortaklaştırılması, genelleştirilmesi veya paylaşılmasıdır. Paylaşım vurgu yapan başka bir tanımlamada ise Pearson ve Nelson (2000) iletişimi, " anlamın anlaşılması ve paylaşılması süreci " olarak tanımlamışlardır. Berko, Wolwin ve Wolwin' in (2001), tanımına göre ise iletişim; duyguların ve fikirlerin sözel veya sözel olmayan yollarla ifade edilip aktarıldığı, alındığı ve yorumlandığı bilinçli veya bilinçsiz, amaçlı veya amaçsız bir süreçtir. İletişimle ilgili çok sayı da farklı tanım yapılmasına rağmen tanımlardaki ortak noktanın bilgi, duygu ve düşünce paylaşımına vurgu yapmaları olduğu söylenebilir. İnsanlar arasında kurulan iletişim beraberinde kişilerarası ilişkiler kavramını getirmektedir.

Kişilerarası ilişkiler, insanlar arasında kurulan iletişim sonucunda oluşan sosyal etkileşimin daha özel bir şeklidir. Alan yazına bakıldığında kişilerarası ilişki ile ilgili çeşitli tanımlamalar olduğu görülmektedir. Plutchik'e (1997), göre kişilerarası ilişkiler; diğer kişilerle olan ilişkilerde yaşanan duygu, düşünme ve davranış stilleridir. Baymur (1997), ise bireylerin birbirleri üzerindeki etkilerini kişilerarası ilişkiler olarak tanımlamaktadır. Sözlük tanımına bakıldığında kişilerarası ilişki: iki ya da daha fazla kişi arasında oluşan,

farklı yakınlık ve paylaşım derecelerinde, paylaşımların odak olduğu sosyal bağ, ilişki ve yakınlaşma” şeklinde ifade edilmektedir (<http://www.wikipedia>). İmamoğlu (2008) yaptığı tanımlamada kişilerarası ilişkiyi; “iki ya da daha fazla kişi arasında gerçekleşen, farklı gereksinimlerden kaynaklanan, tanışık olmaktan samimiyete kadar farklı düzeylerde yaşanan, karşılıklı duygusal etkileşim ve davranımlar” olarak ifade etmektedir. Tanımda da vurgulandığı gibi kişilerarası ilişkiler tanışıklıktan yakınlığa kadar çok geniş bir yelpazede yaşanmaktadır. Verderber ve Verderber (1995), tanışıklığı, ismini bildiğimiz, fırsat bulduğumuzda konuştuğumuz, ancak derin ve duygusal paylaşımın olmadığı, etkileşiminin sınırlı olduğu ilişkiler olarak tanımlarken; yakın arkadaşlığı ise işbirliği, güven, yakınlık, paylaşım, kendini açma ve özel yaşantıların yoğun olarak paylaşıldığı ilişkiler olarak tanımlamaktadırlar. Bu durum kişilerarası ilişkilerin sınıflandırılmasını gündeme getirmektedir. Bu sınıflandırma; özel olan ve olmayan ilişkiler ya da yakın ve yüzeysel ilişkiler olarak yapılmaktadır (LaFollette, 1997). Herkesle aynı yakınlıkta ve samimiyette ilişki kurulması elbette mümkün değildir. Bazı kişilerle daha rahat iletişim kurulup bu iletişimden keyif alınırken bazılarıyla iletişim kurmanın daha zorlayıcı olduğu görülmektedir. Bu durum üzerinde farklı birçok değişken etkilidir. Kişilik özellikleri, değerler, hobiler, eğitim düzeyi bunlara örnek gösterilebilir. Bunların yanı sıra kişilerarası ilişkiler üzerinde iletişim sürecindeki değişkenlerde önemli etkiye sahiptir. Kişilerin nasıl, kiminle ve hangi koşullar altında iletişim kurdukları, iletişim tarzları, sosyal algıları ve kendi iletişim tarzlarını nasıl algıladıkları bunlardan birkaçıdır (Buren ve Nowicki, 1997). Bütün bu etkilerin sonucunda bireyden bireye değişebilen kişilerarası tarzlar oluşmaktadır. Kişilerarası tarz bireyin belirli bir olay/durum karşısında gösterdiği davranıştan farklı olarak, çeşitli ilişki ve durumlarda genel olarak sergilediği temel davranış eğilimidir (Kiesler, 1983). Bireylerin sahip oldukları tarzlar, yaşadıkları kişilerarası ilişkilerini besleyici nitelikte olabileceği gibi zarar verici ve bozucu nitelikte de olabilir. Evlilik en derin kişilerarası ilişki olarak kabul edilmektedir, bu nedenle bireylerin sahip oldukları kişilerarası tarzların evlilik ilişkisi üzerinde etki göstereceği söylenebilir.

2. 1. 4. 1. Kişilerarası İlişkilerle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

2. 1. 4. 1. 1. Psikanalitik Kuram

Kişilerarası ilişkilerle ilgili ilk kuramsal çabalar, Freud ve sonraki psikanalitik kuramcılar tarafından başlatılmıştır. Kuram kişilerarası ilişkileri Freud’un psikoseksüel gelişim dönemleri çerçevesinde ele almaktadır. Kurama göre gelişim dönemlerinin başarılı atlatılması ya da başarısız olması doğrudan kişilik ve dolaylı olarak kişilerarası ilişkileri etkileyen sonuçlar doğurmaktadır. Bu etkiler içinde bulunan gelişim dönemine göre

şekillenmektedir. Oral dönemde bebeğin ihtiyaçlarının gerektiği şekilde karşılanması ve anne ile arasında kurulan sıcak sevecen ve güven verici ilişki bebeğin dış dünyaya karşı güven geliştirmesine katkı yapmakta ve bu durumun bireyin yaşam boyu kuracağı diğer ilişkileri etkileyeceği varsayılmaktadır. Bunun aksi bir durumda ise gelişim görevleri tamamlanamamasının bireyin o döneme kuracağı ilişkileri olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir (Gander ve Gardiner, 1995). Psikanalitik kuramın bu varsayımları bağlanma kuramındaki güvenli güvensiz bağlanma biçimleri ile büyük benzerlikler göstermektedir. Anal dönemin başarı atlatılması bireyde özerklik duygusunun gelişmesine ve dolaylı olarak sağlıklı ilişkiler kurmasına olumlu katkı yaparken, başarısızlıkla sonuçlanması utanç, öfke, kırgınlık duygularını beslemekte, obsesif kompulsif eğilimleri ve yalnızlık algısını pekiştirebilmektedir (Burger, 2006). Bu etkilerin kişilerarası ilişkiler üzerinde belirleyici rol oynayacağı söylenebilir. Kişilik özellikleri ve kişilerarası ilişkiler birbiriyle yakından ilişkili kavramlardır. Bireyin kişilik özellikleri onun kişilerarası ilişki tarzlarını şekillendirmektedir. Gelişim dönemlerinin ve bu dönemlerin başarılı ya da başarısız atlatılmasının kişilik üzerinde ki etkisi dolaylı olarak kişilerarası ilişkilerde de görülmektedir.

Psikososyal Kuram: Erikson, geliştirdiği psiko-sosyal gelişim kuramında genç yetişkinlik dönemine denk gelen “yakın ilişkilere karşı soyutlanma” aşamasının kişilerarası ilişkilere olan etkisine ilişkin açıklamalara yer vermektedir. Erikson’a göre birey bu dönemde kimlik sorununu çözmüştür ve kendi kimliğini yitirmekten korkmadan diğer insanlarla yakın ilişkiler kurabilmektedir. İlişkilerde kendi kimlik bütünlüğünü korumada sıkıntı yaşanması durumunda birey, diğer insanlarla yakın ilişki kurmaktan kaçabilmekte ve içinde yer aldığı toplumsal gruplardan soyutlanmaktadır (Erikson, 1982). Bu soyutlanma bireyin ihtiyacı olan yakın ilişkiler kurmasına engel teşkil edebilmekte ve yaşadığı kimlik sorunlarını pekiştirebilmektedir.

2. 1. 4. 1. 2. Sullivan’ının Kişilerarası İlişkiler Kuramı

Sullivan Psikanaliz ekolünü benimsemiş olmasına rağmen Freud’un etkileşimi dürtü bağlamında ele almasını reddetmiş, obje ilişkilerini kişilerarası ilişkiler çerçevesinde ele almış ve daha sonraları onun oluşturduğu kuram psikanalizin kişilerarası ekolü olarak kabul görmüştür (Mitchell, 2000). Sullivan'a (1953) göre kişilik varsayımsal bir yapıdır ve ilişki durumları dışında incelenemez, öyle ki oluşturduğu kuramda bireyden çok ilişkiye ve kişilerarası ilişkilerdeki davranışlara vurgu yapmaktadır (Akt: İngram ve Wright, 1987). Ona göre incelenmesi gereken insan değil onun davranışlarıdır ve kişiyi anlamının ve tanımanın en iyi yolu kişinin davranışlarını incelemektir. Sullivan (2001) kişiliği özellikle önemli kişilerle olan ilişkileri içeren nispeten kalıcı, tekrarlanan bir bireylerarası ilişkiler

yapısı olarak tanımlamıştır. Ona göre kişilik, kişilerarası ilişkilerin bir ürünüdür ve bu ilişki bağlamının dışında değerlendirilemez. Kişilerarası ilişki doğumdan itibaren başlar ve ilk ilişki ilk bakım verenle kurulur. Bebek ihtiyaçlarının giderilmesinde başka bir insana bağımlıdır ve ihtiyaçların giderilip doyum sağlanması kişilerarası etkileşimle gerçekleşmektedir (Geçtan, 2004). Bu dönemde bebek tepkilerini çevreden gelecek davranışlara göre ayarlamayı öğrenmektedir.

Bebeğin gelişim sürecinin her aşaması insan ilişkilerini içermektedir. Sullivan'a göre başkalarıyla ilişkiye geçme ihtiyacı insanın doğasında vardır (Geçtan, 2004). Kişilerarası ilişki anne ile başladığında bu süreçte annenin göstereceği tutum belirleyici role sahiptir. Çocuk anne ile kurduğu ilişki sonucunda kendine ve çevresine ilişkin imgeler geliştirir ve bu imgelerin bütünü "personafikasyonları" oluşturur (Evans, 2005). Bunların olumsuz olması kişilerarası ilişkilerde sorun yaratacak davranışlara neden olmaktadır. Personafikasyonlar ile bağlanma kuramındaki içsel çalışan modellerin temelde aynı işleyişe sahip oldukları söylenebilir. Kişilerarası kuram, bağlanma kuramı gibi diğer gelişimsel kuramlara benzer olarak kendilik sisteminin oluşmasında ve sosyalleşme sürecinde bakıcının (annenin) önemine vurgu yapmaktadır. Birey bu ilişki bağlamında kendiliğe ve diğerlerine yönelik çeşitli varsayımlar geliştirir. Bu varsayımlar ileri de yaşanacak ilişkilere yön verebilecek niteliktedir.

2. 1. 4. 1. 3. Bağlanma Kuramı

Bowlby, psikanalitik kuramın çocuklukta yakın ilişkilerin haz merkezli olduğu düşüncesine karşıdır. Ona göre insanlar bebeklikten itibaren ihtiyaç anında belirli başkalarıyla (bağlanma figürü) yakınlık arayışına girmektedir. Bağlanma figürüyle olan etkileşimler zihinsel temsiller şeklinde kaydedilir. Bu zihinsel temsiller bağlanma figürünün tepkilerine ilişkin modellerdir (içsel çalışan modeller) ve kişi aynı zamanda bağlanma figürüyle olan etkileşimine göre kendiliğine ilişkin modeller de oluşturur. Bowlby, kendiliğe ilişkin ve diğerlerine ilişkin olmak üzere, iki tip içsel çalışan model bildirmektedir. Bu modeller bireyin diğer insanlarla olan etkileşimlerine yönelik varsayımlarda bulunmasını sağlar. Eğer ilk bağlanma figürüyle ilişkiler güvene dayalıysa, yakınlık ve kabul gördüğü bir ilişkiyse birey kendini sevilmeye değer ve önemli hissedecektir, bu durum gelecekte kuracağı kişilerarası ilişkileri şekillendirecek ve yetişkinlikteki ilişkilere temel oluşturacaktır (Bowlby, 1980). Horowitz ve diğerleri (1991), kişilerarası ilişkilerde sorun yaşayan bireylerin bu durumlarının bağlanma hikâyelerinden kaynaklandığını ve bireylerin sahip oldukları bağlanma stillerinin kişilerarası ilişkilerde yaşanacak sorunlar üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

2. 1. 4. 1. 4. Bilişsel Kişilerarası Kuram

Safran ve Segal (1990) tarafından geliştirilen kuram bilişsel kuram ile kişilerarası kuramı bütünleştirmektedir. Bilişsel kuram düşüncelerin duygu ve davranışlar üzerindeki etkisine vurgu yapmaktadır. Bilişsel Kişilerarası Kuram ise; biliş duygu ve davranışı kişilerarası bağlamda var olan ve gelişen yapılar olarak ele almaktadır. Bilişsel kuramın temel kavramlarından biri olan bilişsel şemalar kavramı Safran ve Segal (1990) tarafından genişletilmiş ve “kişilerarası şema” kavramı olarak ifade edilmiştir. Kişilerarası şema kişilerarası yaşantılar sonucunda oluşan ben ve diğerleri arasındaki etkileşimin genel bir temsilidir ve aralarındaki ilişkiyi açıklamaya yardım eder. Kuram kendi ve diğerleri algısının etkileşim içinde olduklarını ileri sürmektedir. Kişilerarası şemalar ilişkileri devam ettirmeye yönelik bir program olarak düşünülebilir. İlişkinin devamına yönelik olarak amaçlar, planlar kişilerarası şemaya kodlanmaktadır. Safran ve Segal (1990), şemaların erken dönemlerde bireyin bağlanma figürüyle olan etkileşimleriyle oluştuğunu ifade etmektedirler. Erken dönemlerde oluşan bu kişilerarası şemalar ilerleyen zamanlarda da etkileşimlere yön verirler ve yeni durumlara genellikle adapte olmazlar. Bu durum bilişsel kişilerarası döngünün devam etmesine yol açmaktadır. Bilişsel kişilerarası döngü; uyumsuz ve fonksiyonel olmayan davranışların devam ettirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Safran ve Segal, 1990). Kiesler (1983), kişilerarası döngüyü iki boyutlu tamamlayıcılık ile açıklamakta ve bu durumu “karşılıklılık” ilkesine dayandırmaktadır. Tamamlayıcılık ilkesine göre bireyin davranışları karşısındaki kişide tepkiler ortaya çıkarır ya da tepki verme konusunda cesaretlendirir. Bu varsayıma göre dostluk dostluk ile düşmanlık düşmanlık ile baskınlık boyun eğme ile, boyun eğme baskınlık ile tamamlanmaktadır. Başka bir deyişle iletişim halinde olan bireylerin davranışları ve tepkileri karşılıklı olarak etkilenmektedir. Bu etki üzerinde daha önceki yaşantılar sonucunda oluşan kişilerarası şemalar belirleyici rol oynamaktadır. Öyle ki kişilerarası şema, kaynağını kişilerarası yaşantıdan alan “ben ve diğerleri” arasındaki etkileşimin genel bir temsili olarak kabul edilmekte ve yaşanan ilişkileri sürdürme olasılığını ve ilişki biçimlerini açıklamada yordayıcı etkisi olduğu kabul edilmektedir (Savaşır, Söygüt ve Barışkın, 2009).

2. 1. 4. 2. Evlilik Uyumu ile Kişilerarası İlişki Tarzları Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Araştırmalar

Evlilik ilişkisi en derin kişilerarası ilişki olarak kabul edilmekte ve bireylerin sahip oldukları kişilerarası ilişki tarzlarının evlilik ilişkisi üzerinde etkili olacağı düşünülmektedir. Kişilerarası ilişki tarzlarının evlilik uyumu ile ilişkisi çeşitli çalışmalarda ele alınmıştır. Özmen–Süataç (2010), yaptığı çalışmada evlilik uyumunu kişilerarası tarz ve öfke

açısından araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini 90 evli çift oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda erkeklerin kadınlara göre daha olumsuz kişilerarası ilişki tarzı kullandıkları, evlilik uyumu düşük olan bireylerin duygudan kaçınan kişilerarası ilişki tarzı kullandıkları görülmüştür. Araştırma bulgularına göre olumsuz olan kişilerarası iletişim tarzı ve yüksek öfke düzeyi evlilik uyumu ile ilişkili değişkenler olarak yorumlanmıştır. Benzer bir çalışmada ise Malkoç (2001), evli bireylerin iletişim tarzları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 200 evli bireyle yürütülen çalışma sonucunda evlilik uyumu düşük olan bireylerin evlilik uyumu yüksek olanlara göre daha fazla yıkıcı ve az yapıcı iletişim tarzlarını kullandığı ve evlilik uyumunun tüm iletişim şekillerini yordayıcı etkisinin bulunduğu görülmüştür. Araştırma bulgularına göre iletişim tarzları cinsiyet değişkeni açısından farklılık göstermemektedir. Sözlü iletişimin yanı sıra sözsüz iletişimde araştırmalara konu olmuştur. Gottman, Levenson ve Woodin (2001), tarafından yürütülen araştırmada, negatif yüz ifadeleri ile ortaya konan duyguların, evlilik çatışması ile ilişkisi incelenmiştir. Bunun için 79 evli çiftin yüz ifadeleri videoya kaydedilmiştir. Negatif yüz ifadeleri (öfke, korku, küçümseme, mutsuzluk, nefret) ile evlilikte doyumsuzluk ve çatışma süreçleri arasında anlamlı ilişki olduğu ortaya konmuştur

Baron, Smith, Butner, Moore, Hawkins ve Uchino (2007), tarafından yapılan ve 122 evli çift ile yürütülen araştırmada düşmanlık ve öfkenin evlilik uyumu ve çatışması ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda kadın ve erkek eşlerin öfke ve düşmanlık puanlarının evlilik uyumu ve evlilik çatışması ile ilişkili olduğu görülmüştür. Kadın eşlerdeki öfke düzeyinin kadın ve erkek eşlerde evlilik uyumu değişimlerinin birincil yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda erkek eşlerin evlilikte çatışma puanları aracı değişkeni ile kadın eşlerin öfke düzeyleri ve erkek eşlerin evlilik doyumları arasında ilişki bulunmuştur. Mckenzi ve Shwitzer (2001), ise yakın ilişki içinde olan 24 çift ile yürüttükleri çalışma sonucunda bağımsız kişilerarası ilişki tarzına sahip bireylerin ilişkilerinde güven, olumlu bakış açısı, duyarlılık ve sosyalleşme açısından diğer bireylerle anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür.

Raeisipoor, Fallahchai ve Zarei (2012), tarafından 240 evli çiftle yürütülen çalışmada bağlanma stilleri, iletişim modelleri ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmada iletişim modelleri yapıcı ve yıkıcı tarzlar olarak ele alınmış ve yapılan analizler sonucunda evlilik doyumu, bağlanma stilleri ve evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve bu değişkenlerin evlilik uyumunu yordadıkları görülmüştür. İletişim ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelendiği bir başka çalışmada Alayi, Gatab ve Khamen (2011), evli çiftlerde iletişim becerileri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Üniversite öğrencisi olan 132 evli çiftte evlilik uyumu ölçeği ve iletişim becerileri ölçeği uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda; iletişim becerisi yüksek olan

bireylerin evlilik uyumlarının iletişim becerisi düşük olan bireylerden daha yüksek olduğu ve farkın anlamlı olduğu görülmüştür.

Burleson ve Denton (1997), tarafından yapılan araştırmada iletişim becerileri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. 60 evli çiftle yürütülen çalışmada yapılan analizler sonucunda evlilik uyumu ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Yine iletişim becerisinin değişken olarak alındığı başka bir çalışmada Molodi, Shayanmehr ve Niri (2015), çalışan ve çalışmayan evli kadınların iletişim becerileri, evlilik tükenmişliği ve evlilik bağlılığı arasındaki ilişkiler incelemişlerdir. 200 kişilik bir örneklem gurubuyla yürütülen araştırma sonucunda iletişim becerileri ile evlilik tükenmişliği ve evlilik bağlılığı ilişkili bulunmuştur.

2. 1. 5. Kişilik Özellikleri

Kişilik kelimesinin kökleri Latince'deki "persona" kavramına kadar uzanır. Latince'de "persona" tiyatro oyuncularının yüzlerine taktıkları maskelerle aldıkları rolleri ifade etmektedir (Yanbastı, 1990). Günlük hayatta çok sık kullanılan kavramlardan biri olan kişilik ile ilgili çok sayıda tanımlama mevcuttur. Kişilik kavramını tanımlama çalışmalarının kökleri ilköğretim filozoflarına kadar uzanıp günümüze kadar devam etmekle beraber halen üzerinde uzlaşmış tek bir tanım mevcut değildir. Bunun en önemli nedenlerinden biri kişilik kavramının çok yönlü bir kavram olmasıdır. Konu ile ilgili en kapsamlı tanımlardan biri Allport'a (1961) aittir. Allport kişiliği: kişinin kendine özgü düşünce, davranış ve his kalıbını üreten, psikolojik sistemin insan içindeki dinamik bir organizasyonu olarak tanımlamıştır (Carver ve Scheier, 2008). Allport bu tanımlamada kişiliğin önemli birkaç özelliğine vurgu yapmaktadır. Kişilik psikolojik bir kavramdır ve parçalardan oluşmaz bir organizasyondur, aktiftir, bir düzen içinde işler ve bireyin dünya ile kuracağı ilişki için yardımcı bir güçtür, bireyin davranışlarında tutarlılık ve devamlılık kişilik sayesinde korunur, kişilik davranış, düşünce ve duygularda birçok farklı şekilde sergilenir

Burger (2006), kişiliği: bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler olarak tanımlamaktadır. Tanımda yer verilen tutarlı davranış kalıbı ile kast edilen her zaman ve durumda benzer davranışların gözlenmesidir. Kişilik gelip geçici özellikler değil kalıcı davranış kalıpları olarak düşünülmektedir. Atkinson ve diğerleri (2014), ise kişiliği bireyin çevreye uyumunu belirleyen karakteristik davranış örüntüleri ve düşünme biçimleri olarak tanımlamışlardır. Davranış ve düşünceye vurgu yapan başka bir tanımlamada ise Güney (2000) kişiliği, bireyin davranış ve düşünce biçimlerinin, ruhsal durumlarının, ilgilerinin ve yeteneklerinin organize olarak bütünleşmesi olarak tanımlamıştır. Bireysel farklılıklar bağlamında yapılan tanımlarda; Kulaksızoğlu (2002), için kişilik: bir bireyi diğerlerinden ayıran, farklı kılan kendine ait belirgin özelliklerinin

olmasıdır, Flett'e (2007), göre ise kişilik; hayatın ilk yıllarından itibaren kendini gösteren, duruma ve zamana göre genellenebilen özellikleri de içeren, görece değişmez bireysel farklılıklardır. Onur (2004), ise kişiliği: benzer durumlara verilen tepkilerdeki bireysel farklılıklar ve farklı durumlarda oldukça tutarlı olan davranışlar olarak tanımlamaktadır. Tanımlamalar farklılık gösterse de kişilik tanımlarının vurgu yaptıkları iki özellik dikkat çekmektedir. Bunlar; kişiliğin kişiye özel olması ve ayırt edici olması özellikleridir. İnsanların düşünce biçimleri, davranışları, beğenileri, duyguları, beklentileri, olayları yorumlama biçimleri birbirinden farklıdır. Bu farklılık çoğunlukla "kişilik" ile açıklanmaktadır. Durna (2005) kişiliğin insanların çevreyle ilişkilerini etkileyen, iç dünyasına ve davranışlarına yön veren önemli bir etken olduğunu ifade etmektedir. Kişilik bireyin hangi olaya ne şekilde tepki vereceğine ilişkin ipuçları içerir. Tüm bu bilgilerin ışığında kişilik özelliklerinin bireyin çevresiyle kuracağı iletişim ve yaşayacağı kişilerarası ilişkiler üzerinde büyük öneme sahip olduğu söylenebilir. En basit ifadeyle iki farklı kişiliğin bir araya gelmesi olarak tanımlanabilecek olan evlilik ilişkisi üzerinde de etkili olacağı düşünülmektedir. Dubrin (1994), kişiliğin bireyin yaşama biçimi olarak tanımlanabileceğini ifade etmektedir. Etki alanı bütün bir yaşamı kapsayan kişilik konusu, kuramlarda da farklı boyutlarıyla ele alınmıştır.

2. 1. 5. 1. Kişilik Kuramları

Kişiliğin karmaşık yapısı araştırmacıların ilgisini çekmiş ve psikoloji biliminin tarihi boyunca bir çok kişilik kuramı ortaya konmuştur. Her araştırmacı kişiliği farklı bir boyutu ile ele almış ve farklı sonuçlara ulaşmıştır. Psikoloji bilimi, araştırmalarında fen bilimlerindeki gibi nedensellik bağına kuramadığı için kişilik kavramı birden fazla araştırmacı tarafından açıklanmaya çalışılmış ve bu durum farklı yaklaşımların ve kuramlarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008). Kişiliği açıklamaya çalışan her bir yaklaşım farklı bir boyut üzerine odaklanmış ve kuramı bu yönde oluşturmuştur. Psikanalitik yaklaşıma insan davranışlarındaki farklılıklardan bilinçaltı süreçlerinin sorumlu olduğunu ifade eder. İnsancıl yaklaşım ise kişilik farklılıklarının ana nedenini kişisel sorumluluk ve kendini onaylama duygusu olarak görür. Davranışsal-sosyal öğrenme kuramcıları, tutarlı davranış kalıplarını koşullanma ve beklentilerin sonucu şeklinde açıklarken bilişsel yaklaşım davranışlardaki farklılıkları insanların bilgiyi işleme yöntemlerindeki farklılıklar ile açıklamaktadırlar. Ayırıcı özellik yaklaşımını savunan kuramcılar ise kişinin ayırıcı özellik yelpazesini oluşturan türlü kişilik özelliklerinden bazılarına sahip olduğunu savunmaktadır (Burger, 2006).

2. 1. 5. 1. 1. Psikodinamik Kuramlar

Psikodinamik yaklaşım insan davranışlarının sadece bilinçli süreçlerle açıklanamayacağını, psikolojinin bilinç altını da incelenmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Kuramın öncüsü olan Freud (1856-1939), insan davranışlarını bilinçaltı kavramı ile açıklamış ve insanı farkında olmadığı güçlü bilinçdışı etkenlerin yönlendirdiğini ifade etmiştir (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008). Freud'un kurduğu kuram psikanalitik bakış açısına sahip diğer kuramcılar tarafından temel alınarak farklı kuramlar ortaya konmuştur.

2. 1. 5. 1. 1. 1. Sigmund Freud: Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuram kişilik gelişimi üzerinde en fazla duran kuramlardan biridir. Kuramın kurucusu olan Sigmund Freud, kişilik konusundaki en kapsamlı kuramı geliştirmiştir. Freud'un kişiliğin ve insan davranışlarını anlama sürecine en büyük katkısı bilinçdışı kavramını ortaya atması ve açıklaması olmuştur (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008). Freud bilinçdışının psikolojik fonksiyonunu ele alan ilk kuramcıdır ve kuramın temel varsayımlarından biri; düşünce ve davranışların altında yatan şeylerin pek çoğu bilinçaltı bir süreç tarafından yönlendirildiğidir (Atkinson ve diğ., 2014). Kişiliğin yapısı farklı bir kaç modelle açıklanmaya çalışılmıştır. Topografik model Freud'un kişiliği açıklamada kullandığı ilk modeldir. Freud yaptığı ilk çalışmalarda ruhsal hayatın iki bölümden oluştuğuna dair inancını paylaşmış bilinç ve bilinçaltı olarak adlandırdığı bu bölümlere daha sonrasında önbilinç de eklemiştir (Schultz ve Schultz, 2007). Filozoflar bilinçdışına dair tartışmalar yapmış olsalarda bu kavramın psikolojik fonksiyonunu sistematik olarak ele alan ilk kuramcı Freud'dur (Murdock, 2014). Freud Topografik modelin insan kişiliğini açıklama konusundaki sınırlılıklarını fark etmiş ve yapısal modeli oluşturmuştur. Yapısal model kişiliği: alt benlik (id), benlik (ego) ve üstbenlik (süper ego) olmak üzere üçe ayırmaktadır. Freud kişiliğin yaşamın ilk beş yılında şekillendiğini ifade etmiş ve kişiliği etkileyen gelişim evrelerine vurgu yapmıştır. Psikoseksüel gelişim aşamaları olarak bilinen bu evreler oral, anal, fallik, gizil ve genital olarak adlandırılmışlardır. Dönemler ismini haz duygusunun yoğunlaştığı vucut bölgelerinden ya da organlarından almışlardır (Atkinson ve diğ., 2014).

2. 1. 5. 1. 1. 2. Carl Gustav Jung: Analitik Psikoloji

Tıp kökenli bir nöroloji uzmanı olan Jung, Freud'un öğrencisi olmasına ve psikanalitik grupta yer almasına rağmen oluşan görüş ayrılıkları nedeniyle gruptan ayrılmıştır (Murdock, 2014). Jung ve Freud'un görüş ayrılığına düştüğü üç temel husus vardır. Jung libidoyu sadece cinsellik olarak ele almayı reddetmektedir, Freud'un her şeyi geçmişle ve çocukluk yaşantılarıyla açıklama eğiliminin aksine Jung insanların

davranışları üzerinde geçmiş kadar geleceğe yönelik beklentilerinin, ümitlerinin ve tutkularının şekillendirdiğini savunmaktadır (Schultz ve Schultz, 2007). Jung bilinçaltı üzerinde derin çalışmalar yapmış ve kolektif bilinçaltı kavramını kuramına dahil etmiştir. Kolektif bilinçaltı birey tarafından bilinmeyen daha önceki nesillerden aktarılan deneyimleri kapsamaktadır. Bu deneyimlerin bireyin davranışlarını yönlendirdiği kuramın varsayımları arasındadır. Kolektif bilinçaltı ilksel imgelerden oluşur. Jung bu imgelere “arketip” olarak adlandırmıştır (Schultz ve Schultz, 2007). Jung bireyin kişilik yapısını “psişe” olarak adlandırmıştır. Bu yapının merkezinde “ego” yer almaktadır ve bireyin farkına olduğu yönleri kapsamaktadır (Murdock, 2014).

2. 1. 5. 1. 1. 3. Alfred Adler: Bireysel Psikoloji

Adler yola Freud ile çıkmış ancak görüş ayrılıkları nedeniyle gruptan ayrılmış ve kendi topluluğunu oluşturarak ve çalışmalarına bireysel psikoloji adını vermiştir. Adler’in ortaya attığı üstünlük çabası, doğum sırası ve ebeveyn etkisi kavramları kişiliğin anlaşılması sürecine büyük katkı sağlamıştır (Burger, 2006). Adler’e göre herkes yaşama aşağılık duygusu ile başlamaktadır. Bu nedenle insan davranışlarının altındaki temel motif “üstünlük ve egemenlik” içgüdüleri ile güç ve prestij motivasyonlarıdır (Adler, 2010). Birey aşağılık duygusundan kurtulmak için çeşitli yollar denemekte ve tipik bir tepki verme şekli geliştirmektedir. Adler bunları “yaşam stili” olarak adlandırmaktadır (Schultz ve Schultz, 2007). Adler’e göre kişilik bütün olarak ele alınırsa anlaşılabilir bu nedenle bireyi doğan, büyüyen, aile içinde yaşayan sosyal ve kültürel alanı içinde bir bütün olarak ele almak gerekir (Corey, 2008). Adler’in kişilik tanımını da bu hususları içermektedir. Adler’e göre kişilik: bireyin kendine, başkalarına ve topluma karşı geliştirdiği tutumların bir ürünüdür (Köknel, 1993). Adler’in ruh sağlığının ölçütü olarak gördüğü “toplumsal ilgi” kavramı Maslow, Hall, Lindzey gibi farklı kuramcılar tarafından kabul görmüştür.

2. 1. 5. 1. 1. 4. Karen D. Horney: Bütüncül Psikoloji

Alman asıllı bir doktor olan Horney Psikanalitik ekolü benimsemiş ancak sonrasında katı Freudcu görüşlere karşı çıkarak kendi psikanaliz kurumunu kurmuştur. Horney kişiliğin oluşumunda libido ve içgüdülerin etkisine reddetmiş ve kültürel faktörlerin etkili olduğuna vurgu yapmıştır (Schultz ve Schultz, 2007). Tüm çalışma hayatı boyunca da kişilik gelişimi üzerinde kültürel ve toplumsal etkileri araştırmıştır. Horney özellikle Freud’un kadınlarla ilgili bazı görüşlerini kabul edilemez bulmuş ve iki cins arasındaki farkın biyolojik faktörlerden ziyade kültürel ve toplumsal nedenlerden kaynaklandığını savunmuştur (Burger, 2006). Horney kişilik gelişiminin ilk çocukluk yıllarında geliştiği

hususunda Freud ile paralel görüşlere sahip olmakla birlikte kişilik gelişimi üzerinde anne baba tutumlarının ve kardeşler arasında ayırım yapılmasının etkileri üzerinde durmuş ve kişiliği yaşam boyu değişebilen bir yapı olarak kabul etmiştir. Bu görüşlerinin altında kendi çocukluk anılarının ve maruz kaldığı ayrımcılığın yattığı ifade edilmektedir (Schultz ve Schultz, 2007). Horney kuramında kişiliğin yapısından çok nevroz, psikoterapi ve kadın cinselliği üzerinde durmuştur (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008).

2. 1. 5. 1. 2. İnsancıl Kuramlar

1960'lı yılların başında Amerika'da hümanistik psikoloji veya üçüncü güç olarak adlandırılan bir hareket başladı. Hareketin amacı mevcut kuramları revize etmek değil, psikolojide var olan iki güç olan davranışçılığın ve psikanalizin karşısında üçüncü bir güç olmaktı (Schultz ve Schultz, 2007). 1962 yılında Hümanistik Psikoloji Derneği kuruldu (Atkinson ve diğ., 2014). İnsancıl kuramlar insanın doğuştan gelişim ve ilerleme potansiyeline sahip olduklarına inanır ve bireyin davranışlarından yine bireyi sorumlu tutarlar. Kuramın çıkış nedeni Freud'un her şeyi içgüdü ve libidoyla açıklayan yaklaşımı ile insanın koşullama ile davranış kazandığını söyleyen ve insanların kişisel seçim gücüne inanmayan davranışçı kuramlara karşı bir alternatif oluşturmaktır. İnsancıl kuram, insanların öğrenme yaşantılarından ve çocukluk dönemlerinden etkilendiklerini kabul etmekle birlikte bireylerin kendi yaşamlarını şekillendirme konusuna vurgu yapmakta ve bu durumu psikolojik yönden sağlıklı olmanın bir ölçütü olarak kabul etmektedir. Kuramın temel öğeleri arasında yer alan kişisel sorumluluk kavramı da bu hususa vurgu niteliğindedir. Kuram ayrıca şimdi ve buradaya, bireyin fenomenolojisine ve kişisel gelişime vurgu yapmaktadır. İnsancıl Kuram farklı birçok kaynaktan beslenmiş olmakla birlikte temelde iki kaynağa dayanmaktadır. Bunlar: Varoluşçu Felsefe ile Carl Rogers ve Abraham Maslow'dur (Burger, 2006).

2. 1. 5. 1. 2. 1. Carl R. Rogers: Benlik Kuramı

Carl Rogers İnsancıl anlayışın önde gelen isimlerindedir. Rogers insanın doğasının temelde iyi olduğu ve kendini gerçekleştirme eğilime sahip olduğunu savunmaktadır. İnsanın doğuştan sahip olduğu bu eğilim bireyin yaşantıları yoluyla desteklenir ya da engellenebilir niteliktedir. Rogers'ın kuramında benlik kavramı önemli bir yer tutar (Atkinson ve diğ., 2014). Benlik; bireyin kendisiyle ilgili her türlü duygu düşünce ve algılarıdır. Benlik gelişimi bireyin çevresi ile olan yaşantılarına ve bunları algılayışına bağlıdır. Bu algı olumlu ya da olumsuz olabileceği gibi gerçekçi ya da hatalı olabilir. Rogers her insanın doğuştan başarıya ve mutluluğa ulaşma potansiyeli olduğunu ifade

etmekte ve bu doyum noktasına ulaşanları “potansiyelini tam kullanan kişi” olarak nitelendirmektedir. Potansiyelini tam kullanan kişiler yeni deneyimlere açık, hayatın her anını değerlendiren ve kalıp davranışlar göstermek yerine yaşamın yönlendirmesine açık olan kişilerdir. Bu bireyler potansiyellerini tam kullanırlar ve tam verim gösterirler, duygularına güvenirler, başkalarının gereksinimlerine karşı duyarsız değildirler ancak toplumsal beklentiler onlar için kaygı sebebi değildir (Burger, 2006). Rogers çocuğun benlik gelişimi sürecinde anne çocuk ilişkisinin önemine vurgu yapmış ve sevgi ihtiyacı yeterince karşılanan bireyin sağlıklı bir kişilik geliştireceğini ifade etmiştir (Schultz ve Schultz, 2007). Rogers’in kuramı üç aşamadan geçerek son halini almıştır. İlk aşamada yönlendirici olmayan terapi olarak adlandırılan yaklaşım gelişme göstermiş ve adını danışan merkezli terapi olarak değiştirmiştir. 1980 li yıllarda kuramın farklı alanlarda da kullanılabilir olduğunu fark eden rogers kurama birey merkezli yaklaşım adını vermiştir (Murdock, 2014). Corey (2008) bu aşamaları dört aşama olarak ele almakta ve yönlendirici olmayan terapiden sonraki aşamanın danışandan hız alan yaklaşım olduğunu devamında diğer aşamaların geldiğini ifade etmektedir.

2. 1. 5. 1. 2. 2. Abraham Maslow: İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı

Hümanistik psikolojinin manevi babası kabul edilen Maslow önceleri davranışçılığı benimsemiş olmasında karşın daha sonrasında bu görüşlerini değiştirmiş ve kendini kuramını oluşturmuştur (Schultz ve Schultz, 2007). İnsan doğasını olumlu olarak kabul eden Maslow, bilinçaltı dürtülerin varlığını kabul etmekle birlikte kişiliğin bilinçli boyutlarına odaklanmayı tercih etmiştir. Onu diğer kuramcılardan ayıran en önemli fark onun kişiliğin sağlıklı ve mutlu yanına odaklanmasıdır. Diğer kuramlar anormal davranışları ya da hastalıkları aydınlatmaya çalışırken Maslow nasıl mutlu olunur? , nasıl sağlıklı olunur? Sorularıyla ilgilenmiş ve bunu şu cümleyle özetlemiştir : “Freud bize psikolojinin hasta yarısını tanıttı biz de sağlıklı yarısıyla ilgilenmeliyiz “ (Burger, 2006). Maslow kişiliği güdüsel kavramlarla ele almıştır. Kurama göre insanlar doğuştan gelen ve davranışlara yön veren bazı ihtiyaçlara sahiptirler. Hiyerarşik bir düzene sahip olan bu ihtiyaçlar tatmin oluncaya kadar insan davranışlarını etkilemekte ve tatmin olduğunda davranış üzerindeki etkisi azalmakta hatta kaybolmaktadır. Bu ihtiyaçların temelinde fizyolojik ihtiyaçlar yer almaktadır. Bunu takiben güvenlik, sevgi ve ait olma, saygı ve en tepe de ise kendini gerçekleştirme ihtiyaçları yer almaktadır (Schultz ve Schultz, 2007).

2. 1. 5. 1. 3. Davranışçı Kuramlar

Davranışçılığın kurucusu olan Watson 1913 yılında yayınladığı “Davranışçıların Gözüyle Psikoloji” isimli makalesiyle yeni bir hareketin başlangıcını haber vermiştir. Davranışçı yaklaşım çevresel ve durumsal belirleyicilerin davranış üzerindeki etkilerine vurgu yapmaktadır (Atkinson ve diğ., 2014). Davranışçı psikoloji de psikanalitik kurama tepki olarak doğmuştur. Davranışçılara göre somut olarak ölçülemeyen, değerlendirilemeyen, nesnel olmayan ve kanıtlanamayan hiçbir şeyin bilimsel değeri yoktur bu nedenle de bilinçaltı, bilinç öncesi gibi kavramlarla ilgilenmemektedirler. Davranışçılara göre psikolojinin konusu davranış ve davranışsal birimlerdir. Davranışçı kuram insan davranışlarının ilkelerini ve kurallarını açıklamak için deneysel temellere dayanmaktadır (Jones, 1982). Davranışçılar kişilik gelişiminde bireyin içinde bulunduğu çevrenin, kalıtsal özelliklerden çok daha fazla etkiye sahip olduğunu ileri sürmektedirler (Schultz ve Schultz, 2007).

2. 1. 5. 1. 3. 1. John Watson’ın Davranışçılık Kuramı

Davranışçılığın kurucusu olan Watson, Pavlov’un klasik koşullanma ile ilgili görüşlerini kendine model almıştır. Davranışçılara göre düşüncelerin, duyguların doğrudan gözlemlenmesine imkân yoktur, ancak davranışlar doğrudan gözlemlenebilirler. Bu nedenle eğer psikoloji bir bilim olacaksa doğrudan gözlemlenebilen davranışlara odaklanılmalıdır (Altıntaş ve Gültekin, 2014). Watson’a göre birey koşullanmış deneyimlerin bir ürünüdür ve insanların uyarıcılara verdikleri tepkiler öğrenme ürünüdür. Watson insanların bir uyarıcıya tepki de bulunmaya zorlayan belli yapı tipleri ile dünyaya geldiklerini ifade etmekte, davranışları öğrenilmemiş ve öğrenilmiş davranışlar olarak ikiye ayırmaktadır. Doğuştan gelen nefes alma, kalp atışı ya da hapşırma gibi davranışlar öğrenilmemiş davranışlar içerisinde yer alırken davranışların çok büyük bir bölümünün öğrenilmiş davranışlar içerisinde yer aldığını ifade etmektedir. Watson ayrıca içgüdü kavramını da gereksiz bulmakta ve içgüdü olarak ele alınan bir çok davranışın aslında eğitim ve koşullanma sonucunda ortaya çıktığını ifade etmektedir (Jones, 1982). Watson koşullanmanın gücüne vurgu yapmakta, davranışı ve çevreyi kontrol edebildikleri takdirde, bir kişiyi istedikleri gibi yetiştirebileceklerini ifade etmektedir (Burger, 2006). Watson’cu yaklaşıma göre kişilik de alışkanlık sistemlerinin bir ürünüdür ve kişilik özelliklerinin çoğu ailenin ve çevrenin kullandığı ödül ve cezalara bağlı olarak şekillenmektedir (Schultz ve Schultz, 2007). Öyle ki kişilik nesnel olarak gözlenebilen ve gelecekte ki davranışa ilişkin kestirim yapmaya imkan tanıyan alışkanlıklar ve davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Jones, 1982).

2. 1. 5. 1. 3. 2. Skinner'in Radikal Davranışçılık Kuramı

Skinner Watsonun görüşlerinin mirasçısı olmuş ve onun söylemeni bir adım daha ileri taşıyan Skinner Pavlov'un klasik koşullanma yaklaşımına karşı edimsel koşullanma yaklaşımını geliştirmiştir (Altıntaş ve Gültekin, 2014). Skinner düşüncelerin ve içsel deneyimlerin varlığını kabul etmekte ve bireyin bunları gözlemleyebileceğini ileri sürmektedir (Burger, 2006). Skinnere göre bireyin davranışları aldığı sonuçlara göre şekillenmektedir. Davranışlardan sonra ortaya çıkan sonuç davranışın devam etmesine ya da azalmasına neden olmaktadır. Bu durum "Edimsel Koşullanma" olarak adlandırılmaktadır (Schultz ve Schultz, 2007). Skinner'a göre, tepkisel ve edimsel olmak üzere iki çeşit davranış söz konusudur. Tepkisel davranışa neden olan uyarıcı her zaman bilinirken, edimsel davranışa neden olan uyarıcı çok belirgin değildir. Skinner'a göre davranışın ardından ortaya çıkan sonuç, davranışın devam etmesine ya da azalmasına neden olmaktadır. Skinner'e göre kişilik de bu şekilde oluşmakta; görece durağan ve sürekli olan davranışlar pekiştirilme sonucunda sıklaşmakta ve alışkanlık haline gelmekte ve kişiliği oluşturmaktadır (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008).

2. 1. 5. 1. 4. Sosyal Öğrenme Kuramları

Sosyal öğrenme kuramcıları davranışların sosyal bağlamda edinildiği görüşünde birleşmektedirler. İnsanların davranışlarını anlayabilmek için algılar, beklentiler gibi içsel değişkenlerinde dikkate alınması gerektiğini ileri sürmektedirler. Kuramın öncüleri olan A.Bandura, E.Miller ve J.Dollarda göre birey çevresindeki insanların davranışlarını ve bu davranışların sonuçlarını gözlemler. Gözlemlendiği davranışlardan sonucu olumlu olanları (pekiştirilenleri) taklit eder olumsuz olanları ise taklit etmez. Bu taklit bir tür edimsel koşullanma olarak kabul edilmektedir (Schultz ve Schultz, 2007).

2. 1. 5. 1. 4. 1. Albert Bandura: Sosyal-Bilişsel Teori

Bandura, insanın bütün uyarıcıları edilgen bir şekilde kabul eden bir varlık olduğu görüşüne karşı çıkmakta ve noktada klasik davranışçılardan ayrılmaktadır. Bandura'ya göre, insanların çevrelerindeki olaylara tepki göstermesi, ödül ve ceza sonucunda da bazı davranışları öğrenmesi normaldir ancak tek öğrenme yolu bu değildir. Klasik davranışçılıkta düşünme ve bilginin simgesel kullanımı gibi süreçler göz ardı edildiği için Bandura yaklaşımına sosyal bilişsel kuram adını vermiştir (Burger, 2006). Kuramına bu ismi vermesinin nedeni Bandura'nın yaklaşımının davranışçı olmasının yanı sıra bilişsel öğeler de içermesidir (Schultz ve Schultz, 2007). Banduraya göre düşünceler, beklentiler ve inançlar gibi kişisel değişkenler, bireyin davranışı ve çevre karşılıklı olarak birbirlerini

etkilemektedir. Yani çevrenin davranışlar üzerindeki etkisi kadar davranışların da çevre üzerinde etkisi vardır (Jones, 1982). Bandura insanın model alma yoluyla öğrendiğini ileri sürmektedir. Bandura davranışçıların geleneksel kişilik görüşlerine bilişsel yaklaşımları da eklemiş ve kişilik gelişimini bireyin öğrenme tarihçesine bağlı olarak gerçekleştiğini ifade etmiştir (Burger, 2006).

2. 1. 5. 1. 4. 2. Dollard ve Miller: Pekiştirme Kuramı

Dollard ve Miller'e göre istendik veya istenmeyen tüm davranışlar öğrenme sonucunda oluşmuştur. Psikanalitik kuramın kavramlarını kabul eden kuramcılar o kavramların öğrenme yoluyla şekillendiğini savunmuş ve Freud ve Pavlov'un uzlaşmaz gibi görünen kuramlarının sentezini oluşturmaya çalışmışlardır. Freud'un insan davranışlarının temelini içgüdüler olduğu görüşüne katılmakla beraber kendi dürtü sınıflamalarını yapmışlar birincil ve ikincil dürtülerden bahsetmişlerdir. Birincil dürtüler doğuştan gelen içsel uyarıcılardır ve tamamen ortadan kaldırılamayacak yapıdadırlar (Yemek, içmek, cinsellik vb. gibi). İkincil dürtülerse doğuştan getirilmeyen ve sonradan öğrenilen dürtülerdir (Öfke, kaygı, korku, suçluluk duygusu vb. gibi) (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008). Kuram öğrenme kavramını temel alarak kişiliğin dengeli ve sürekli yanlarını alışkanlık kavramı ile açıklamaya çalışmıştır. Kişilik aynı zamanda bireyden bireye farklılık gösteren yaşam olaylarına da bağlıdır (Yanbastı, 1990).

2. 1. 5. 1. 5. Ayırıcı Özellik (Trait) Kuramları

Ayırıcı özellik: bireyin bir kişilik özelliğini gösterme derecesine göre kişiyi sınıflandıran bir kişilik boyutudur. Ayırıcı özellik kuramını benimseyen araştırmacılar davranışları açıklarken bireyin belirli bir özelliğe ne derece sahip olduğuna odaklanmaktadırlar. Kuram kişilik özelliklerinin zaman içinde değişmez olduğunu ve durumlara göre de kararlılık gösterdiğini varsaymaktadır. Ayırıcı özellik kuramcıları insanların belirli özellikler açısından birbirlerinden nasıl farklılaştıklarına, ayırıcı kişilik özelliklerinin yapısına, içeriğine ve işlevselliğine yönelik çalışmalar yaparlar ve davranışın altında yatan nedenlerden ziyade kişiliği tanımlayarak davranışla ilgili kestirim yapmakla ilgilenirler (Burger, 2006). Özellik yaklaşımı tek başına bir kişilik kuramı değil bireylerin istikrarlı özelliklerini değerlendirmek üzere oluşturulan bir yönelim ve yöntemler bütünüdür (Atkinson ve diğ., 2014). Özellik etmen yaklaşımının öncüleri arasında ilk sırada Allport, Eysenck ve Cattell yer almaktadır.

2. 1. 5. 1. 5. 1. Gordon Willard Allport: Kişisel Özellik Kuramı

Allport ayırıcı özellikler kavramını kişilik psikolojisinde kullanan ilk araştırmacılardandır. Allport'un 1921 yılında yaptığı, kişilik özellikleri sınıflandırılması ve ölçümü başlıklı çalışma ayırıcı özellikler üzerinde yapılan ilk çalışmadır (Burger, 2006). Allporta göre kişilik bireyin çevresiyle olan kendine özgü uyumunu belirleyen ruhsal ve fiziksel sistemlerin dinamik bir bütünüdür. Allport kişiliği anlamada araştırmacıların kullanabileceği iki genel strateji olduğundan bahsetmiş, bunları; "Bireyi içinde bulunduğu gruba göre inceleme" ve "Bireyi kendi içinde inceleme yaklaşımı" olarak ayırmıştır. Kişilik ve biyofizyolojik süreçler arasındaki ilişki ve bir başka açıdan çevre ile arasındaki bağ" olarak ifade etmiştir (Şenyuva, 2007). Allportun kişilik kuramı, kişilik yapısını oluşturan kişisel özellikler üstüne kurulmuştur. Allporta göre kişilik özellikleri zaman içinde değişmediği gibi durumlara göre de kararlılık göstermektedir ve kişiliği anlamada kullanılabilecek iki temel strateji vardır. Bunlar: Bireyi içinde bulunduğu gruba göre incelemek ve bireyi kendi içinde incelemektir. Allport yaptığı çalışmalar sonucunda üç tür temel özelliğin olduğunu ifade etmektedir. Bunlar:

1. Kardinal Özellikler: hayatın her alanında kendini gösteren basit özellikler
2. Merkezi Özellikler: Saldırganlık, Duygusalılık gibi davranışsal temalar
3. İkincil Özellikler: diğer özelliklerden daha nadir olarak kendini gösteren davranışlar (Schultz ve Schultz, 2007).

2. 1. 5. 1. 5. 2. Hans Eysenck'in Kişilik Kuramı

Eysenck kuramını fizyoloji ve genetiğe dayandırmıştır. Temel kişilik boyutlarının kalıtım yoluyla belirlendiğini ve çevre faktörünün çok önemli olmadığını ifade etmiştir (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008). Eysenck'in kuramına göre kişilik, insanın gerçek veya gizil davranış örüntülerinin tümünü kapsar. Genetik ve çevresel etmenlerin etkileşimi sonucunda biçimlenir. Eysenck temel kişilik boyutlarını: Nevrotik, Dışadönük-İçedönük ve Psikotik olarak isimlendirmiştir (Burger, 2006). Dışadönüklük: sosyal ortamlarda girişken ve kendini gösteren, mutlu, duygusal çalkantıları az kişilik özelliklerini; Nevrotiklik: içine kapanık, duygusal çalkantısı fazla, çekingen, utangaç, sorunlarla mücadele gücü düşük kişilik özelliklerini; Psikotiklik: saldırgan, bencil, dürtüsel davranan, kalıplaşmış fikirlere sahip kişilik özelliklerini ifade etmektedir (Eysenck, 1991). Bunlara ek olarak Eysenck insan kişiliğinde zekâ, karakter, mizaç ve somatik özelliklere de değinmiştir.

2. 1. 5. 1. 5. 3. Cattell'in Kişilik Kuramı

Cattellin yaptığı çalışmaların temel hedefi kişiliğin temel özelliklerini belirlemektir ve bunun faktör analizi tekniğini kullanmıştır. Cattell yürüttüğü çalışma ile birbiriyle ilişkili kişilik özelliklerini gruplayıp, birbirinden bağımsız özellikleri ayırmış ve bu yolla kişiliğin temel özelliklerini belirleyebileceğini öne sürmüştür. Kişiliği tanımlayabilmek için 4500 sözcük belirlemiş ve bu sıfatlarla binlerce kişiyi değerlendirerek 16 kişilik özelliği belirlemiştir. Bunlar: sıcaklık, mantıklı düşünme, duygusal kararlılık, baskınlık, neşelilik, kural bilinci, sosyal cesaret, hassaslık, tedbirlilik, dalgınlık, içtenlik, endişelilik, değişime açıklık, kendine yetme, mükemmeliyetçilik ve gerginliktir (Burger, 2006). Cattell'in kuramı üzerinde incelemeler yapan araştırmacılar kişiliği anlamada beş büyük faktör üzerinde birleşmişlerdir. Costa ve McCrae (1992) daha önce yapılmış çalışmalar ışığında yürüttükleri çalışmalar sonucunda kişiliği açıklamada beş faktör belirlemiştir. Bunlar: nevrotiklik, dışa dönüklük, deneyimlere açıklık, uyumluluk ve özdisiplindir. Kişilik ile ilgili belirlenen bu beş faktör araştırmacıların büyük ölçüde üzerinde uzlaştıkları özelliklerdir (Burger, 2006).

2. 1. 5. 2. Evlilik Uyumu ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelendiği Araştırmalar

Bouchard, Lussier ve Sabourin'in (1999) araştırmasında 5 faktör kişilik modeli kullanılarak, kişilik özelliklerinin evlilik uyumuna katkısı araştırılmıştır. Çalışma 446 çift üzerinde yürütülmüştür. Bulgular nörotiklik boyutunun kadınlar ve erkek için evlilik uyumunun en güçlü yordayıcısı olduğunu ortaya koymuştur. Nörotiklik boyutu yüksek olan kadın ve erkeklerin evlilik uyumlarının düşük olduğu bulgulanmıştır. Benzer bir sonuç alınan çalışmada ise Zoby (2005), evli çiftlerin evlilik uyumu ve ilişki doyumu üzerinde kişiliğin etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda yumuşak başlılık kişilik özelliği ile ilişki doyumu ve evlilik uyumu arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur. Deneyime açıklık kişilik özelliği ile ilişki doyumu arasında olumlu; duygusal dengesizlik kişilik özelliği ile evlilik uyumu ve ilişki doyumu arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Malouff, Thorsteinsson, Schutte, Bhullar ve Rooke (2010) tarafından yapılan bir meta-analiz çalışmasında 3848 evli bireyin kişilik özellikleri ve ilişki doyumları arasındaki ilişkileri ele alan araştırmalar incelenmiştir. Kişiliğin Beş Faktör Modeli bağlamında ele alındığı bu çalışmada, ilişki doyumu ile düşük düzeyde nörotiklik, yüksek düzeyde uyumluluk, öz disiplin ve dışadönüklük boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Erişti (2010), yaptığı çalışmada, evli bireylerin bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre; evlilik uyumu

bireylerin bağlanma biçimlerine göre farklılaşmaktadır. Kişilik özellikleri ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki vardır. Evli bireylerin bağlanma biçimleri ile dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık/akıl ve olumsuz değerlik kişilik özellikleri birbirleriyle ilişkili olarak bulunmuştur.

Chen, Tanaka, Uji, Hiramura, Shikai, Fujihara ve Kitamura (2007), 66 Japon evli çift üzerinde yaptıkları çalışmada evlilik uyumu ve kişilik arasındaki ilişkiyi incelenmişlerdir. Analiz sonuçlarına göre, kadınların dışadönük puanları ile eşlerinin evlilik uyumu arasında; erkeklerin nörotiklik puanları ile kadınların düşük evlilik uyumu algıları arasında ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda eşlerin evlilik uyumlarının birbirlerine bağlı olduğu bulgulanmıştır. Benzer sonuçlara ulaşılan bir başka çalışmada Ebeuwa-Okoh (2008), evlilik uyumu ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda kişilik özellikleri evlilik uyumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğunu ve evlilik uyumunun anlamlı yordayıcılarından olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akram ve Malik (2011), tarafından 30 evli çiftle yürütülen çalışmada, kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki incelemiştir. Araştırma bulguları evlilik uyumu ile dışadönüklük ve özdisiplin boyutları arasında olumlu yönde ve anlamlı ilişki olduğunu göstermektedir.

Özaydınlık (2014), yaptığı çalışmada evli çiftlerin evlilik uyumları kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerdeki sosyal ilgi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 100 evli çift ile gerçekleştirilen araştırma sonucunda evli çiftlerin evlilik uyumu ile dışadönüklük, deneyime açıklık, sorumluluk ve yumuşak başlılık kişilik özellikleri alt boyutları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki; evlilik uyumu ve duygusal dengesizlik kişilik özelliği alt boyutu arasında ise negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Evli çiftlerle yürütülen bir başka çalışma Kansız ve Arkar (2011), tarafından gerçekleştirilmiştir. 55 evli çiftle yürütülen çalışmada kişilik özellikleri ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda, eşlerin memnuniyet-doyum, fikir birliği ve genel olarak evlilik doyumları ile ödül bağımlılığı mizaç boyutu arasında tutarlı bir ilişki saptanmıştır.

Duman (2012), yaptığı çalışmada mizaç ve karakter özelliklerini, evlilik uyumu ve cinsiyet açısından incelemiştir. 200 evli birey ile yürütülen çalışma sonucunda zarardan kaçınma mizaç boyutu ile evlilik uyumu arasında negatif yönde, kendini yönetme ve işbirliği yapma karakter boyutları ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yenilik arayışı, ödül bağımlılığı ve sebat etme mizaç boyutları ve kendini aşma karakter boyutu ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Çakmak-Tolan (2015), evlilik uyumunun kişilik özellikleri, ilişkiye dair inançlar ve çatışma çözüm stilleri bağlamında yordanmasına ilişkin çalışmasını 656 evli birey ile gerçekleştirmiştir. Araştırmada ayrıca evlilik uyumunun çeşitli demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığı sorusuna da cevap aranmıştır. Araştırma bulguları;

evlilik uyumu ile olumlu çatışma, dışadönüklük, uyumluluk, özdisiplin ve gelişime açıklık boyutları ile olumlu yönde, olumsuz çatışma, nörotiklik, anlaşmazlık zarar verir, cinsiyetler farklıdır ve eşler değişmez boyutları olumsuz yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Evlilik uyumunun cinsiyet, yaş, çocuk sayısı ve evlenme biçimi değişkenlerine göre farklılaştığı, eğitim düzeyi, eşler arasındaki yaş farkı, akrabalık ve gelir düzeyine göre ise farklılaşmadığı araştırmanın diğer bulgularıdır.

2. 1. 6. Evlilik Uyumunun Demografik Değişkenler Açısından İncelendiği Araştırmalar

Evlilik uyumu ile ilgili yapılan araştırmaların birçoğu farklı değişkenlerle evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi açıklama temeline dayanmaktadır. Bu değişkenler araştırmalara göre farklılık göstermekle beraber demografik değişkenler birbirine benzerlikler göstermektedir. Yaş, cinsiyet, evlilik süresi ve şekli, çocuk sahibi olup olmama, eğitim durumu bunlara örnek gösterilebilir. Aşağıda demografik değişkenlerle evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen bazı araştırmalara yer verilmiştir.

Gürsoy (2004), 50 evli kadın ve 50 evli erkekten oluşan çalışma grubuyla yürüttüğü araştırmada, evlilik süresi, evlilik biçimleri, evlenmeden önceki tanışıklık süresi, çocuk sahibi olma ve kaygının evlilik uyumunu yordayıp yordamadığını araştırmıştır. Eğitim ve kaygı düzeyinin kadınlar için evlilik uyumunu yordayıcı olduğu, eğitim düzeyi arttıkça kadınlarda evlilik uyumunun arttığını, erkeklerde ise sadece kaygı ve çalışıp çalışmama durumunun evlilik uyumu açısından yordayıcı olduğu diğer değişkenlerin her iki cins içinde yordayıcı olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer değişkenlerin ele alındığı diğer bir çalışmada Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002), yaş, cinsiyet, ev işlerini üstlenme, evlilik süresi, çocuk sayısı, eğitim düzeyleri gibi demografik değişkenler ile empati düzeyinin evlilik uyumunu yordayıp yordamadığını araştırmışlardır. Yapılan analizler sonucunda empatinin evlilik uyumunu yordadığı, yaş, cinsiyet, ev işlerini üstlenme, evlilik süresi, çocuk sayısı, eğitim düzeyleri gibi demografik değişkenlerin evlilik uyumunu yordamadığını belirlemişlerdir.

Şener ve Terzioğlu (2008), yürüttükleri araştırmada evlilik uyumunun ekonomik, yönetsel ve psiko-sosyal faaliyet alanlarına ilişkin çeşitli konular ile öğrenim düzeyi, evlenme yaşı, evlilik süresi ve ekonomik durum gibi demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmışlardır. Araştırma sonucunda erkeklerin evlilik uyum puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca eğitim düzeyi ve ekonomik düzey yükseldikçe evlilik uyumunun da yükseldiğini bulgulamışlardır. Benzer sonuçlara işaret eden bir başka çalışmada ise Yıldız (2012), bazı demografik değişkenlerin ve ilişkiye dair inançların evlilik uyumunu yordayıp yordamadığını

incelemiştir. Yapılan analizler sonucunda erkeklerin evlilik uyumu puan ortalamalarının kadınların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ayrıca evlilik uyumunun evlilik süresi ve öğrenim durumu değişkenleri açısından da farklılık gösterdiği görülmüştür. Evlilik süresi 0-5 yıl arası olanların evlilik uyumu puanlarının diğerlerinden daha yüksek olduğu, öğrenim durumu yükseldikçe evlilik uyumunun da yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Bireylerin evlilik uyumları üzerinde etkili olan değişkenlerin araştırıldığı bir başka çalışmada ise Yıldırım (1992), küçük yaşta evlenmenin evlilik uyumunu olumsuz yönde etkilediği, evlilik biçimi, eşlerin ev işlerini paylaşmaları, eşlerin cinsel yaşamdaki uyumu, akraba evlilikleri ve sosyal destek değişkenlerinin evli bireylerin uyum düzeylerini önemli düzeyde etkilediğini bulgulamıştır.

Bir Aktürk ve Fışiloğlu (2009), araştırmasında evlilik uyumunun cinsiyet ve medeni durum (ilk evli, boşandıktan sonra yeniden evlenmiş, eşi vefat ettikten sonra yeniden evlenmiş) değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırma sonucunda erkeklerin kadınlardan daha yüksek evlilik uyumuna sahip oldukları bulgulanmıştır. Benzer bir çalışma da ise Schumm, Webb ve Bollman (1998), tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar evlilik uyumu ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi incelemiştir ve yapılan analizlerde kadınların erkek eşlere göre daha düşük evlilik uyumu sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Benzer bir sonuca ulaşan başka bir çalışmada Nema (2013), 50-65 yaş arası 124 evli bireyle yürüttüğü ve orta yaşlı bireylerin evlilik uyumlarını incelediği çalışmasında erkeklerin evlilik uyumu düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Fışiloğlu da (1992), ABD'de yürüttüğü çalışmada çeşitli değişkenler açısından evlilik uyumunu araştırdığı çalışmada çocuk sahibi olup-olmama, çocuk sayısı, cinsiyet, meslek, eşin mesleği, evlilik süresi ve yaş değişkenleri açısından evlilik uyum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Düzgün (2009), 157 evli bireyle gerçekleştirdiği çalışmada, evli kişilerde depresyon, ilişkiye ilişkin inanç, kendini ayarlama düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi ve cinsiyet, yaş, evlilik süresi, eşin yaşı, evlenme yaşı, eşin destek düzeyi, evliliğin geleceğini değerlendirme biçimi gibi demografik faktörlerin evlilik uyumuyla ilişkilerini araştırmıştır. Çalışma sonucunda evlilik uyumu ile depresyon arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca yaş, evlilik süresi, evlenme yaşı, evliliğin geleceğini değerlendirme biçimi ve depresyon puanının evlilik uyumunu yordadığı tespit edilmiştir. Benzer değişkenleri inceleyip farklı sonuçlara ulaşan Çınar (2008), ise yaptığı araştırmada, cinsiyet, yaş, eğitim durumu, evlilik süresi ve çocuk sayısı değişkenleri bakımından bireylerin evlilik doyumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını bulgulamıştır.

51 evli çiftle yürüttüğü çalışmasında Demiray (2006), çiftler arasındaki evlilik uyumunu bazı demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, eğitim, evlilik süresi, çocuk sayısı, çalışma durumu, aile ziyaretleri, evlilik biçimi, gelir düzeyi, aile tipi) açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda evlilik uyumu ile yaş ve evlilik süresi arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. 20-30 yaş arasındaki çiftlerin evlilik uyum puanlarının diğerlerinden daha yüksek olduğu, evlilik süresi 10 yılı aşanlarının evlilik uyumu puanlarının düştüğü görülmüştür. Ayrıca evlilik uyumunun aile ile görüşme sıklığına bağlı olarak değiştiği, görüşme sıklığı arttıkça evlilik uyumunun arttığı gözlenmiştir.

Bharambe ve Baviskar (2013), 60 evli çift ile yürüttükleri çalışmada evlilik uyumu bazı psiko-sosyal faktörler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda kadın ve erkek evli bireylerin evlilik uyumları arasında anlamlı bir fark olmadığı, evlilik süresi beş yıldan az olan bireylerle evlilik süresi beş yıldan fazla olan bireylerin evlilik uyumları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Evlilik süresi beş yıldan fazla olan çiftlerin evlilik uyumu evlilik süresi beş yıldan az olan çiftlerden yüksek olarak belirlenmiştir.

Hashmi, Khurshid ve Hassan (2006), yaptıkları çalışmada çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik uyumu, stres ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 75 çalışan ve 75 çalışmayan olmak üzere toplam 150 evli kadınla yürüttükleri çalışma sonucunda çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik uyum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma sonucunda ayrıca çalışmayan kadınların evlilik uyumlarının eğitim düzeylerine göre farklılaştığı yüksek lisans mezunu çalışmayan kadınların evlilik uyumu düzeylerinin lisans mezunu kadınlardan daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Çalışan kadınlarda ise eğitim düzeyine göre evlilik uyumları farklılaşmamaktadır. Luschen ve Lupri (1970), ise yaptıkları çalışmada çalışmayan kadınların evlilik doyumlarının çalışmayan kadınlardan daha yüksek olduğunu bulgulanmışlardır.

Adler (2010), yaptığı çalışmada yaş, eğitim düzeyi ve flört süresi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan analizler sonucunda yaş ve eğitim düzeyi ile evlilik uyumu arasında bir ilişki olmadığı, nişanlılık ve flört süresi uzadıkça evlilik uyumunun azaldığı belirlenmiştir.

Yizengaw, Kibret, Gebiresilus ve Sewasew (2014), evlilik uyumunu evliliğin zamanlaması ve şekli açısından incelemiştir. 210 bireyler yürütülen çalışma sonucunda erken yaşta evlenenlerin evlilik uyumunun uygun yaş aralığında evlenenlerden ve aşıkolarak evlenenlerden daha düşük olduğu sonucu elde edilmiştir. Erken evlenen bireyler incelendiğinde erken evlenen erkeklerin evlilik uyumlarının erken evlenen kadınlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Evlilik uyumunu süre açısından inceleyen başka bir çalışmada; Ghoroghi, Hassan ve Baba (2015), Malezyada lisansüstü eğitim

gören İrani 220 öğrenci ile yürüttükleri araştırma sonucunda evlilik uyumunun evlilik süresine göre farklılaşmadığı ve evlilik uyumunun zaman içerisinde sabit kaldığı bulgulanmıştır.

2. 2. Literatür Taramasının Sonucu

Evlilik uyumu; bireyin evliliğinde yakaladığı ahenk ve ilişkisinden duyduğu memnuniyet durumudur. Bu memnuniyet durumu bireyin yanı sıra çocuklarının hayatını da etkilemektedir. Evlilik iki insanın her yönüyle birbirinin hayatına dahil olmasıdır ve bu süreçte yaşanacak uyum üzerinde çok sayıda değişken etkilidir. Evlilik uyumu üzerinde yapılan çalışmaların çok büyük bir bölümü evlilik uyumu ile ilişkili olan değişkenleri belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Yaş, cinsiyet, evlenme yaşı ve şekli, evlilik süresi, algılanan ekonomik durum, çocuk sahibi olup olmama durumu, eğitim düzeyi gibi demografik değişkenler evlilik uyumu ile ilişkisi incelenen değişkenlerdir. Demografik değişkenlerin yanı sıra, bağlanma stilleri, kişilik özellikleri, kişilerarası ilişki tarzları ve ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar da evlilik uyumu üzerinde etkili olduğu düşünülen ve araştırmalara konu edilen değişkenlerdir.

Kişilik özelliklerinden nörotisizm alt boyutu evlilik uyumunun önemli yordayıcılarından. Nörotik kişiler olumlu duygulardan çok olumsuz duygulara eğilimlidir ve bu özellik iletişim halinde oldukları bireylerle olan ilişkilerini de etkilemektedir. Aynı evde aynı hayatı paylaşan insanlar bu durumdan daha yoğun olarak etkilenmektedirler. Nörotik bireylerdeki olumsuz duygulara olan eğilim onların evliliklerini de olumsuz algılamalarına yol açabilmektedir. Kişilik özelliklerinden bir diğeri olan dışadönüklüğün evlilik uyumu ile pozitif yönde ilişkili olduğunu gösteren araştırma bulguları mevcuttur. Dışadönük bireyler iletişime ve yeni deneyimlere açıktır ve sosyal yönleri kuvvetlidir. Bu özellikler evlilik uyumu üzerinde de olumlu etki yapmaktadır.

Bağlanma stilleri bebeklikte ilk bakım veren (genellikle anne) kişiyle kurulan bağlarla başlayan ve hayatın her aşamasında farklı boyutlarda varlığını sürdüren bir süreç olarak ele alınmaktadır. Bebeklikte ve yetişkinlikte farkı bağlanma figürleri ortaya çıkmakta ancak bağlanma stilleri benzerlikler göstermektedir. Bağlanma stilleri temelde güvenli ve güvensiz olmak üzere ele alınmaktadır. Güvensiz bağlanma stilleri ayrıca kendi içinde gruplanmakta ve benimsenen modele göre sayıları farklılaşabilmektedir. En yaygın olarak kullanılan güvensiz bağlanma stilleri; kaygılı-kararsız, korkulu ve saplantılı bağlanma stilleridir. Güvenli bağlanmanın ise tek tipi bulunmaktadır. Bir çok araştırma güvenli bağlanma ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Güvensiz bağlanma stillerinden korkulu ve kayıtsız bağlanma ise evlilik uyumu ile ters yönde ilişkilidir. Bağlanmaktan korkan ya da ilişkiye karşı kayıtsız olan

bireylerin evlilik ilişkilerinde sorun yaşamaları uyum düzeylerinin bu durumdan olumsuz etkilenmesi beklenen bir durumdur.

Evlilik en yakın kişilerarası ilişki olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle de kişilerarası ilişki tarzlarının evlilik uyumu ile ilişkisi araştırmalara konu olmaktadır. Olumsuz kişilerarası tarz ile evlilik uyumu arasında ters yönlü bir ilişki olduğuna ilişkin araştırma bulguları mevcuttur. Özellikle öfkeli tarz ile evlilik uyumu arasında ters yönlü ve güçlü bir ilişki vardır. Genel olarak bakıldığında olumsuz tarz kullanımı arttıkça evlilik uyumunun düştüğü görülmektedir. Araştırma bulguları ayrıca olumsuz kişilerarası tarz kullanımının cinsiyetlere göre farklılaştığını göstermektedir. Erkekler kadınlardan daha yaygın olarak olumsuz kişilerarası tarz kullanmaktadır.

Bilişsel yaklaşım duyguların oluşmasında olaydan çok olaya yüklenen anlamın önemine vurgu yapmaktadır. Bilişsel çarpıtmalar ise olaylara anlam yükleme sürecinde oluşan sistematik hatalardır. Anlam yükleme sürecinde ortaya çıkan bu hatalar olayla uyumsuz duygulanımlara ve tepkilere yol açabilmektedir. Yoğun duygusal paylaşımların yaşandığı evlilik ilişkisi anlamlandırma sürecindeki bu hatalardan yani bilişsel çarpıtmalardan olumsuz yönde etkilenmektedir. İlişkilere ilişkin bilişsel çarpıtma alt boyutlarından yakınlıktan kaçınma eğilimi evlilik ilişkisi açısından oldukça olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Gerçekçi olmayan ilişki beklentisi de evlilik uyumu ile olumsuz yönde ilişkilidir. Araştırma bulguları ayrıca işlevsel olmayan inançlarla evlilik uyumu arasında ters yönlü ilişkili olduğunu, işlevsel ve akılcı olmayan inançlar arttıkça evlilik uyumunun düştüğünü göstermektedir.

Demografik özelliklerle evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar birbirinden farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Evlilik uyumunun cinsiyet değişkeni açısından incelendiği araştırma sonuçlarının büyük bir kısmı erkeklerin evlilik uyumlarının kadınlardan daha yüksek olduğunu ortaya koymakla beraber cinsiyetler açısından bir fark olmadığı ya da kadınların daha yüksek evlilik uyumu yaşadıklarını gösteren araştırma sonuçları da mevcuttur. Yaş değişkeni evlilik uyumu üzerinde etkisi araştırılan demografik özelliklerden biridir. Bu konuda da literatürde birbirinden farklı bulgular yer almaktadır. Ancak araştırmaların büyük çoğunluğu en yüksek evlilik uyumunun 20-30 yaş aralığında yaşandığını ortaya koymakta ve yaş ilerledikçe evlilik uyumunun düştüğünü bildirmektedir. Evlilik süresi ile ilgili bulgularda benzer sonuçlar görülmektedir. En yüksek evlilik uyumu evliliğin ilk 5 yılında yaşanmakta ve süre uzadıkça uyum düşmektedir. Ayrıca evlenme yaşı büyüdükçe evlilik uyumunun düştüğü de bulgular arasındadır. Evlilik uyumunun çocuk sahibi olup olmama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı da araştırmalarda sıklıkla cevap aranan sorulardandır. Araştırma bulgularının büyük bir çoğunluğu çocuk sahibi olmayan bireylerin evlilik uyumlarının çocuk sahibi olanlardan daha yüksek

olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitim düzeyinin evlilik uyumu ile ilişkisinin incelendiği araştırma bulguları eğitim düzeyi arttıkça evlilik uyumunun da arttığını ortaya koymaktadır. Ancak farklı sonuçlara ulaşan araştırma bulguları da mevcuttur. Boşanmayı düşünmüş olup olmama durumuna göre evlilik uyumunu inceleyen araştırma sonuçları boşanmayı düşünme ile evlilik uyumu arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Evliliğin geleceğine dair olumsuz düşüncelere sahip olanların evlilik uyumları olumlu düşünelere sahip olan bireylerden daha düşüktür. Bu durum evlilik uyumunun evliliğin devamı açısından belirleyici olduğunu göstermektedir. Kadının çalışma durumuna göre evlilik uyumu farklılıklarını inceleyen araştırmalar birbirinden farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Bazı araştırma bulguları çalışan kadınların evlilik uyumlarının çalışmayanlardan daha yüksek olduğunu gösterirken bazı araştırmalar ise çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik uyumları arasında herhangi bir fark olmadığını bildirmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde demografik değişkenlerle ilgili araştırma sonuçları farklılıklar göstermektedir. Bu durum literatürde daha çok çalışma grubuyla ilişkilendirilmekte ve daha geniş çalışma gruplarıyla ve farklı örnekleme teknikleriyle araştırmalar yapılması yönünde öneriler bulunmaktadır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi hakkında bilgiler verilmiştir.

3. 1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nicel araştırma yaklaşımlarından ilişkisel araştırma desenine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. İlişkisel desen; iki ya da daha fazla sayıdaki değişken arasında, birlikte değişim varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma modelidir (Cohen, Manion ve Morrison, 2007). İlişkisel araştırma deseninin bir diğer fonksiyonu ise yordama yapılabilmesidir. Eğer iki değişken arasında anlamlı bir ilişki varsa yordayıcı değişkenin bilinen bir değerinden hareketle bağımlı değişkenin değeri yordanabilir (Fraenkel ve Wallen, 2008). Araştırmanın yordanan değişkeni evlilik uyumu, yordayıcı değişkenler ise bağlanma stilleri, kişilik özellikleri, kişilerarası ilişki tarzları ve ilişkilere ilişkin bilişsel arpıtmalardır. Araştırmada ayrıca evlilik uyumunun; yaş, cinsiyet, evlenme yaşı ve şekli, ocuk sahibi olup olmama, eğitim düzeyi, boşanmayı düşünüp düşünmeme durumu, kadının çalışma durumu, eşler arasındaki yaş farkı, evlilik süresi gibi demografik değişkenlere ve dörtlü bağlanma stillerine dayalı farklılıkları da incelenmiştir.

3. 2. Çalışma Grubu

Araştırmanın alışma grubunu büyükşehir statüsündeki bir il'de ikamet eden, 21-58 yaşlar arasında evli, 220 kadın ve 203 erkek olmak üzere toplam 423 kişi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre sağlanmıştır. Veri toplama araçları, en az bir yıllık evli olma ve eşiyle birlikte yaşıyor olma koşulunu sağlayan gönüllülere uygulanmıştır.

Çalışma grubunu belirlemede uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun rnekleme yöntemi seçkisiz olmayan örnekleme yöntemleri içinde yer almaktadır. Uygun rnekleme yönteminde araştırmacı örneklemini kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçmektedir (Büyüköztürk, 2003). Araştırma grubunda yer alan bireylere ilişkin tanımlayıcı bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Demografik Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

Değişkenler	n	%	Değişkenler	n	%		
Yaş (yıl)	20-30 yaş	51	12.1	Eğitim durumu	İlk /Ortaokul	27	6.4
	31-40 yaş	200	47.3		Lise	73	17.2
	41-50 yaş	122	28.8		Lisans	263	62.2
	> 50 yaş	50	11.8		Lisansüstü	60	14.2
Cinsiyet	Kadın	220	52.0	Boşanmayı düşünme	Düşünmedim	320	75.7
	Erkek	203	48.0		Düşündüm	103	24.3
Evlenme yaşı	< 20 Yaş	41	9.7	Kadının çalışma durumu	Çalışıyor	284	67.1
	20-30 Yaş	327	77.3				
	31-40 Yaş	54	12.8				
	> 40 Yaş	1	0.2				
Evlenme şekli	Görücü Usulü	105	24.8	Eşiyle yaş farkı	Yok	118	27.9
	Ask	247	58.4		1-5 Yıl	212	50.1
	Akraba	26	6.2		6-10 Yıl	82	19.4
	Mantık	45	10.6		> 10 Yıl	11	2.6
Çocuk sayısı	Yok	43	10.2	Evlilik süresi	1-5 yıl	91	21.5
	1 Çocuk	112	26.4		6-10 yıl	104	24.6
	2 Çocuk	194	45.9		11-15 yıl	84	19.9
	≥ 3 Çocuk	74	17.5		16-20 yıl	68	16.0
				> 20 yıl	76	18.0	

Demografik değişkenlere ilişkin tanımlayıcı bilgilerin yer aldığı Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğunun (n=200, % 47.3) 31-40 yaş arasında olduğu, büyük bir çoğunluğun (n=263, %62.2) üniversite mezunu olduğu, katılımcıların çoğunluğunun (n=247, %58.4) aşk evliliği yaptığı dikkat çekmektedir. Çalışma grubu 220 kadın (%52) ve 203 erkekten (%48) oluşmaktadır. Katılımcıların önemli bir kısmı (n=327, %77.3) 20-30 yaş aralığında evlenmiştir.

3. 3. Verilerin Toplanması

3. 3. 1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama amacıyla; “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri”, “Evlilik Uyumu Ölçeği”, “Kişilik Özellikleri Envanteri”, “Kişilerarası İlişki Tarzları Ölçeği”, “İlişkilerde Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği” ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

3. 3. 1. 1. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)

Brennan, Clarck ve Shaver tarafından 1998 yılında geliştirilen ölçek bağlanmada temel iki boyut olan kaygı ve kaçınmayı ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Sümer (2006), tarafından yapılmıştır. Ölçek Likert tipi 7 dereceli 36 maddeden

oluşmaktadır. Ölçekte yer alan 18 madde kaygı boyutunu, geri kalan 18 madde kaçınma boyutunun değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Ölçekteki 3. 15. 19. 22. 25. 27. 29. 31. 33 ve 35. maddeler ters puanlanan maddelerdir. Sümer (2006) tarafından YİYE'nin psikometrik uygunluğunu değerlendirmek amacıyla yürütülen çalışmada; kaygı ve kaçınma boyutlarının toplam varyansın % 38'ini açıkladığı (% 22 Kaçınma, %16 Kaygı) ve her iki boyutun yüksek düzeyde güvenirlik katsayısına sahip olduğu görülmüştür ($\alpha_{\text{kaygı}} = .86$, $\alpha_{\text{kaçınma}} = .90$). Bu ölçekte katılımcılar aynı zamanda Bartholomew ve Horowitz'in (1991) Dörtlü Bağlanma Modeli ile de değerlendirilebilmektedir. Her iki boyuttan da düşük puan alanlar güvenli; her iki boyuttan da yüksek puan alanlar korkulu; kaçınmadan düşük, kaygıdan yüksek puan alanlar saplantılı; kaçınmadan yüksek, kaygıdan düşük puan alanlar kayıtsız bağlanma stili içerisinde ele alınmaktadırlar (Sümer, 2006).

3. 3. 1. 2. Eysenck Kişilik Anketi Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu (EKAGGK)

Francis, Brown ve Philipchalk (1992), tarafından geliştirilen ölçek, Karancı, Dirik ve Yorulmaz (2007), tarafından Türkçeye uyarlama çalışması yapılmıştır. Anket, 24 madde olup, kişiliği 3 ana faktörde değerlendirmektedir: dışadönüklük, nörotisizm ve psikotisizm. Her bir faktörün 6 madde ile değerlendirildiği bu ankette katılımcılardan 24 soruya Evet (1)- Hayır (0) formatıyla cevap vermeleri istenmektedir. Her bir kişilik özelliği için alınabilecek puan 0 ile 6 arasında değişmektedir. Ölçekteki 6 madde ise yalan boyutunu ölçmektedir. Dışa dönüklük, nörotisizm, psikotisizm ve yalan boyutları için Kuder-Richardson alfa katsayıları sırasıyla .78, .65, .42, ve .64 olarak bulunmuştur. Ölçeklerin test-tekrar test güvenirlikleri sırasıyla .84, .82, .69 ve .69 olarak bulunmuştur. Ayrıca, ölçeğin yeterli düzeyde yapı geçerliğine sahip olduğu bulgular arasındadır (Aydemir ve Köroğlu, 2012).

3. 3. 1. 3. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği (İBÇÖ)

Ölçek, bireylerin kişilerarası ilişkilerinde sahip oldukları bilişsel çarpıtmaları değerlendirmek amacıyla Hamamcı (2003), tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 19 maddeden oluşmaktadır. 5 dereceli likert tipi olan ölçme aracından alınabilecek en yüksek puan 95, en düşük puan 19'dur. Yüksek puan, bireylerin yakın ilişkilere yönelik bilişsel çarpıtmalara sahip oldukları anlamına gelmektedir (Hamamcı, 2003; Hamamcı ve Büyüköztürk, 2003). Ölçek 'Yakınlıktan Kaçınma', 'Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi' ve 'Zihin Okuma' olmak üzere birbirinden bağımsız üç faktör içermektedir. Yakınlıktan Kaçınma olarak adlandırılan birinci faktör, 8 maddeden oluşmaktadır (1., 2., 3., 4., 10., 12., 13. ve 19. maddeler) ve

insanların başkalarına karşı olumsuz bakış açısını, eğer ilişkilerde yakın olunursa bunun doğuracağı olumsuz sonuçları göstermekte ve bu nedenle ilişkilerde yakınlık kurulmaması gerektiğini vurgulamaktadır. ‘Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi’ olarak adlandırılan ikinci faktör de 8 maddeden oluşmaktadır (5., 9., 11., 14., 15., 16., 17. ve 18. maddeler) Bu faktör, kişilerin ilişkilerinde hem kendi davranışlarına hem de başkalarının davranışlarına ilişkin yüksek beklenti ve standartlarını göstermektedir. Üçüncü faktör ‘ Zihin Okuma’ olarak adlandırılmıştır ve üç maddeden oluşmaktadır (6., 7. ve 8. maddeler). Bu faktörde, başkalarının ne düşündüğünü ve hissettiğini bildiğini varsayan zihin okuma hatasını içeren ifadelerden oluşmaktadır (Hamamcı ve Büyüköztürk, 2003) .

Ölçeğin güvenilirliğini saptamak amacıyla iç tutarlılık ve test-tekrar test yöntemleri kullanılmıştır. Ölçeğin tümü için iç tutarlılık katsayısı .67 olarak bulunmuştur. Alt boyutlar incelendiğinde ise iç tutarlılık kat sayısı, birinci alt boyut için .73; ikinci alt boyut için .66 ; üçüncü alt boyut için .49 olarak hesaplanmıştır (Hamamcı ve Büyüköztürk, 2003). Ölçeğin tutarlılığını saptamak amacıyla, test-tekrar test korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü için hesaplanan test-tekrar test korelasyon katsayısı .74; birinci alt boyut için .70 ;ikinci alt boyut için .76 ve üçüncü alt boyut için .74 olarak bulunmuştur (Hamamcı, 2003). Ölçeğin ölçüt geçerliği için İBÇÖ’nün, Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, Otomatik Düşünceler Ölçeği ve Çatışma Eğilim Ölçeği ile korelasyonu incelenmiş ve diğer ölçeklerle anlamlı ve pozitif yönde korelasyonun olduğu görülmüştür. (Hamamcı ve Büyüköztürk, 2003). Bu sonuçlar, İBÇÖ’nün geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

3. 3. 1. 4. Kişilerarası Tarz Ölçeği (KTO)

Ölçek; bireylerin kişilerarası ilişkilerde nasıl bir tarz kullandıklarını belirlemek amacıyla Şahin, Durak-Batıgün ve Koç (2011), tarafından geliştirilmiştir. Kendini değerlendirme tipindeki ölçek 60 maddeden oluşmaktadır. Maddeler “Sizi ne kadar tanımlıyor” sorusuna göre cevaplanmaktadır ve %0, %25, %50, %75 ve %100 şeklinde 5’li likert tipinde cevaplanmaktadır. %0, 1 puan; %25, 2 puan; %50, 3 puan; %75, 4 puan ve %100, 5 puan ile değerlendirilmektedir. Buna göre ölçekten en az 60, en fazla 300 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar kişilerarası tarzda olumsuzluğa işaret etmektedir. Ölçeğin faktör yapısının ve geçerlik güvenirliğin belirlenmesi için yapılan çalışmada 6 faktör bulunmuştur: Bunlar “Baskın tarz”, “Kaçınan tarz”, “Öfkeli tarz”, “Duygudan kaçınan/duyarsız tarz”, “Manipülatif tarz”, “Alaycı/küçümseyici tarz”dır. Ölçeğin güvenirlik çalışmasında Cronbach Alpha Güvenirlik analizi tekniği kullanılmış ve k ölçeğin güvenirlik katsayısı $\alpha = .93$ olarak bulunmuştur. Alt ölçekleri için elde edilen güvenirlik katsayıları ise: “Baskın Tarz” alt ölçeği için $\alpha = .88$ (madde sayısı 14); “Kaçınan

Tarz” alt ölçeği için $\alpha = .79$ (madde sayısı 11); “Öfkeli Tarz” alt ölçeği için $\alpha = .79$ (madde sayısı 9); “Duygudan Kaçınan Tarz” alt ölçeği için $\alpha = .77$ (madde sayısı 11); “Manipülatif Tarz” alt ölçeği için $\alpha = .74$ (madde sayısı 10); “Küçümseyici Tarz” alt ölçeği için de $\alpha = .67$ (madde sayısı 5) olarak bulunmuştur (Şahin ve diğ.,2007).

3. 3. 1. 5. Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)

Locke ve Wallace (1959), tarafından geliştirilmiş olup Tutarel-Kışlak (1999), tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. 15 maddeden oluşan ölçekte alınabilecek en düşük puan 1 en yüksek puan ise 58 dir. Yüksek puan yüksek evlilik uyumu anlamına gelmektedir. Ölçek genel evlilik doyumu yanı sıra çeşitli konularda (aile bütçesi, duyguların ifadesi, arkadaşlar, cinsellik, toplumsal kurallar, yaşam felsefesi konularında anlaşma ya da anlaşamama ile ilişki tarzını (boş zaman, ev dışı etkinlikler, çatışma çözme, güven) ölçmektedir. EUÖ'nin ölçüt bağımlı geçerliğinin saptanmasında, Kişilerarası İlişkiler Ölçeği ve İlişkilerde Yükleme Ölçeği'nden yararlanılmıştır. EUÖ ile Kişilerarası İlişkiler Ölçeğinin toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı .12 olarak bulunmuştur. EUÖ ile İlişkilerde Yükleme Ölçeği toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı ise -.54'tür. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla faktör analizi uygulanmış ve gerekli aşamalar sonucunda iki faktör elde edilmiştir. Birinci faktör ilk 9 maddeden oluşmaktadır ve genel uyum ve duygu, cinsellik, toplumsal kurallar gibi durumlardaki anlaşmayla ilgili oldukları görülmektedir. İkinci faktörde yer alan son 6 madde, boş zaman etkinlikleri, çatışma çözme, güven gibi ilişki tarzı ile ilgili sorulardır. EUÖ'nin güvenilirliğini belirlemek amacıyla, iç tutarlılık katsayısı, iki yarım test güvenilirliği, test-tekrar test güvenilirliği ve tüm katılımcılar için madde-test korelasyonu hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık (Cronbach Alpha) katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Ölçeğin ilk ve son yarısının puanlaması birbirinden farklı olduğu için numarası tek olan ve çift olan maddeler karşılaştırılmış ve iki yarım test güvenilirliği .84 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirlik hesaplaması birbiriyle evli 36 kişi üzerinde yapılmıştır. Ortalama 15 gün arayla ölçek tekrar uygulanmış ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı .57 olarak anlamlı bulunmuştur. Uyumlu ve uyumsuz evli kişilerin ayırt edilmesini sağlayan kesme noktası 43.5 olarak belirlenmiştir (Tutarel-Kışlak, 1999).

3. 3. 1. 6. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan formda yaş, cinsiyet, evlenme yaşı, evlenme şekli, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, boşanmayı düşünmüş olup olmama durumu, kadının çalışma durumu, eş ile yaş farkı, evlilik süresine ilişkin sorular yer almaktadır.

3. 3. 2. Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri toplanırken katılımcılarda en az bir yıldır evli olma ve eşyle birlikte yaşıyor olma kriterlerine uygunluk aranmıştır. Katılımcılar, araştırmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Ölçekler uygulanmadan önce katılımcılara, araştırma hakkında gerekli bilgilendirme yapılmıştır. Ayrıca, soruların özel bilgiler içermesi nedeniyle oluşacak kaygıları gidermek amacıyla gizlilik ilkesi konusuna vurgu yapılmıştır. Çift olarak çalışmaya dahil olanlardan yanıtların birbirlerinden etkilenmemesi için ölçekleri yalnız doldurmaları ve cevaplarını paylaşmamaları istenmiştir. Ölçekler veli toplantılarında, seminerlerde ve bireysel görüşmelerde araştırmacı tarafından elden verilmiş ve toplanmıştır. Ölçeklerin uygulanması yaklaşık 15-20 dak. sürmüştür. Toplamda 452 veri toplanmış ancak eksik ve yanlış doldurma gibi nedenlerle 29 tanesi örnekleme dahil edilmemiştir.

3. 4. Verilerin Analizi

İstatistiksel analizler için SPSS 20.0 programı kullanılmıştır. Çalışma verileri analizler sonucunda tanımlayıcı istatistikler olan ortalama, standart sapma, medyan, frekans, oranlar tablolarda ve metin içlerinde gösterilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluklarının değerlendirilmelerinde Kolmogrov Smirnov test, explore box plot ve normallik grafiklerinden, normal dağılıma uygun olan değişkenlerin iki grup karşılaştırmalarında Independent t Test, normal dağılım göstermeyen değişkenlerin iki grup karşılaştırmalarında ise Mann Whitney U testlerinden yararlanılmıştır. Normal dağılıma uygunluk gösteren üç grup ve üzerinde sınıflaması bulunan değişkenlerin değerlendirilmelerinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve farklılığa neden olan grubun tespitinde ise Post Hoc Tukey HSD testi, normal dağılım göstermeyen değişkenlerde, üç grup ve üzeri karşılaştırmalarda ise Kruskal Wallis testi, farklılığa neden olan grubun tespitinde ikili karşılaştırmalı Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Ölçek puanları arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesinde ise, normal dağılım gösteren değişkenlerde Pearson korelasyon analizinden, normal dağılım göstermeyen değişkenlerin ilişkilerinin değerlendirilmesinde ise Spearman korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Evlilik uyumu üzerine etkili risk faktörlerinin değerlendirilmesinde, çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır.

4. BULGULAR

4. 1. Evli Bireylerin Kişilik Özellikleri, Kişilerarası İlişki Tarzları, Bağlanma Stilleri ve Bilişsel Çarpıtmaları ile Evlilik Uyumları Arasındaki İlişkiler

Kişilik özellikleri, kişilerarası ilişki tarzları, bağlanma stilleri, bilişsel çarpıtmalar, boşanmayı düşünmüş olup olmama ve çocuk sahibi olup olmama değişkenlerinin evlilik uyumunu nasıl açıkladıklarını belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizinin uygulanmasına karar verilmiştir. Bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiler incelenerek çoklu bağlantı problemi olmadığı görülmüş sonuçlar Tablo 2' de gösterilmiştir. VIF değerinin 1 olması veya 1'e yukardan yaklaşması beklenir. VIF değeri büyüdükçe bağımsız değişkenler arasında ciddi bir çoklu doğrusal bağlantı söz konusudur. Uygulamada 10 un üzerindeki VIF değerleri ciddi bir çoklu doğrusal bağlantı olduğunu gösterir (Orhunbilge, 2002). Değişkenler arasındaki ilişkiler normal dağılım gösterenlerde Pearson Korelasyon Analizi, normal dağılım göstermeyen değişkenlerde (nörotisizm, dışadönüklük, psikotisizm, zihin okuma, küçümseyici alaycı tarz) Spearman Korelasyon Analizi ile hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 3' de gösterilmiştir.

Tablo 2. Bağımsız Değişkenler Arasındaki Çoklu Bağlantı Durumunun İncelenmesine İlişkin Sonuçlar

	Tolerance	VIF
Kaçınma	0,85	1,18
Kaygı	0,80	1,25
Nörotisizm	0,73	1,37
Yakınlıktan Kaçınma	0,73	1,37
Öfkeli Tarz	0,52	1,92
Küçümseyici /Alaycı Tarz	0,61	1,65
Çocuk sahibi olup olmama durumu	0,94	1,06
Boşanmayı düşünmüş olup olmama durumu	0,98	1,02

Tablo 3. Evlilik Uyumu ile Değişkenler Arasındaki İlişkiler

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	Ort.	Ss
1 EU	1.00															43.3	8.69
2 Nero	-0.31**	1.00														2.59	1.83
3 Dd	0.05	-0.13**	1.00													3.67	1.94
4 Psiko	-0.09	0.00	0.14**	1.00												1.21	1.12
5 Kaç.	-0.39**	0.26**	-0.15**	0.11*	1.00											2.82	0.89
6 Kay.	-0.14**	0.36**	-0.11*	-0.15**	0.21**	1.00										3.69	0.67
7 Bask.	-0.07	0.22**	0.08	0.25**	0.25**	0.20**	1.00									24.4	9.14
8 Kaçın.	-0.07	0.22**	0.01	0.14**	0.27**	0.22**	0.75**	1.00								22.8	7.32
9 Öfke.	-0.17**	0.39**	0.04	0.17**	0.20**	0.21**	0.70**	0.64**	1.00							20.8	6.75
10 Duy.	-0.05	0.12*	0.00	0.15**	0.22**	0.16**	0.51**	0.57**	0.41**	1.00						24	8.02
11 Mani.	0.01	0.22**	0.03	0.13**	0.22**	0.35**	0.71**	0.72**	0.56**	0.53**	1.00					22.4	6.97
12 Küç.	-0.10*	0.20**	0.17**	0.22**	0.19**	0.10*	0.73**	0.61**	0.61**	0.43**	0.56**	1.00				9.51	3.63
13 Yakk	-0.23**	0.35**	-0.09	0.09	0.29**	0.36**	0.33**	0.35**	0.36**	0.34**	0.37**	0.27**	1.00			20.8	4.97
14 Gob	0.01	0.21**	-0.03	-0.18**	0.07	0.48**	0.19**	0.14**	0.18**	0.14**	0.34**	0.13**	0.34**	1.00		24	5.52
15 Zih	-0.04	0.07	0.13**	0.09	0.03	0.12*	0.13**	0.16**	0.18**	0.06	0.16**	0.10*	0.33**	0.20**	1.00	9.25	2.76

1. Evlilik Uyumu 2. Nörotizm 3. Dışadönüklük 4. Psiko=Psikotizm 5. Kaçınma 6. Kaygı 7. Baskın Tarz 8. Kaçınan Tarz 9. Öfkeli Tarz 10. Duyarsız Tarz
11. Manipülatif Tarz 12. Küçümseyici/Alaycı Tarz 13. Yakınlıktan kaçınma 14. Gerçekçi olmayan beklentiler 15. Zihin okuma

Yapılan korelasyon çalışması sonucunda evlilik uyumu ile kişilik özelliklerinden nörotisizm, bağlanma boyutlarından kaçınma ve kaygı, kişilerarası ilişki tarzları alt boyutlarından öfkeli tarz ve küçümseyici alaycı tarz, ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtma alt boyutlarından yakınlıktan kaçınma boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Daha sonra regresyon analizine geçilmiştir. Regresyon analizine başlamadan önce bir takım ön koşulların sağlanmış olması gerekmektedir. Bu amaçla oto korelasyon durumu Durbin-Watson değeri ile incelenmiş ve elde edilen değerin (1.71) normal sınırlar arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Field, 2013). Enter yöntemi kullanılarak yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi kurulan modelin anlamlı olduğunu göstermektedir ($F(8,414)=26.047$, $p<.001$). Yordayıcı değişkenler olarak seçilen nörotisizm, kaçınma, kaygı, yakınlıktan kaçınma, öfkeli ve küçümseyici tarz, çocuk sahibi olup olmama, boşanmayı düşünmüş olup olmamanın ölçüt değişkeni olarak seçilen evlilik uyumu ile ilgili açıkladığı varyans % 34' dür ($R^2 = .34$). Kurulan modelin bağımlı değişkene ilişkin açıkladığı varyans ise % 32'dir ($\Delta R^2 = .32$). Model Tablo 4' de özetlenmektedir.

Tablo 4. Bağımlı Değişkeni Bağımsız Değişkenlerle Açıklamaya Dayalı Çoklu Regresyon Modeli Özeti

Model	R	R ²	ΔR^2	TSH	Değişim İstatistikleri				
					ΔR^2	ΔF	df1	df2	p
1	.58	.34	.32	7.14	.34	26.04	8	414	.00

$p<.001$, TSH=Tahmini Standart Hata

Tablo 5'de görüldüğü gibi standardize edilmiş regresyon katsayılarına göre yordayıcı değişkenlerin evlilik uyumu üzerindeki görece önem sırası, boşanmayı düşünmüş olup olmama durumu ($\beta = -.37$, $p<.001$), kaçınma ($\beta = -.26$, $p<.001$), nörotisizm ($\beta = -.18$, $p<.001$) ve yakınlıktan kaçınma ($\beta = -.12$, $p<.05$) dir. Söz konusu değişkenler evlilik uyumunu anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Buna karşın öfkeli tarz ($\beta = .04$, $p>.05$), küçümseyici tarz ($\beta = -.01$, $p>.05$), çocuk sahibi olup olmama durumu ($\beta = -.05$, $p>.05$) ve kaygı ($\beta = .03$, $p>.05$) değişkenlerinin ise modele özgün katkılarının anlamlı olmadığı bulgulanmıştır.

Tablo 5. Çoklu Regresyon Modelinde Evlilik Uyumunu Açıklayan Katsayılar

		SEK		SK	t	p
		B	SH	β		
Model 1	Sabit	66.92	2.96		22.62**	.00
	Kaçınma	-2.49	.42	-.25	-5.89**	.00
	Kaygı	.26	.40	.03	.65	.51

Tablo 5'in devamı

Model 1	Nörotizm	-.85	.22	-.18	-3.82**	.00
	Yakınlıktan kaçınma	-.21	.08	-.12	-2.52*	.01
	Öfkeli tarz	-.057	.07	.04	.80	.42
	Küçümseyici tarz	-.02	.12	-.01	-.19	.85
	Çocuk sahibi olup olmama	-1.48	1.17	-.05	-1.26	.21
	Boşanmayı düşünüp düşünmeme	-7.38	.83	-.37	- 8.85**	.00

*p<.05, **p<.001 SEK: Standardize edilmemiş katsayılar, SK: Standart Katsayılar, SH: Standart hata

4. 2. Evlilik Uyumunda Yaşa Dayalı Farklılıklar

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyumlarının yaşa dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Kolmogorov-Smirnov testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Yapılan normallik varsayımı analizi sonucunda 31-40 yaş (D= .07, p< .01), 41-50 yaş (D= .08, p< .05) ve 50 yaş ve üzeri olan (D= .14, p< .05) bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarının normal dağılmadığı sonucuna varılmıştır. Sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

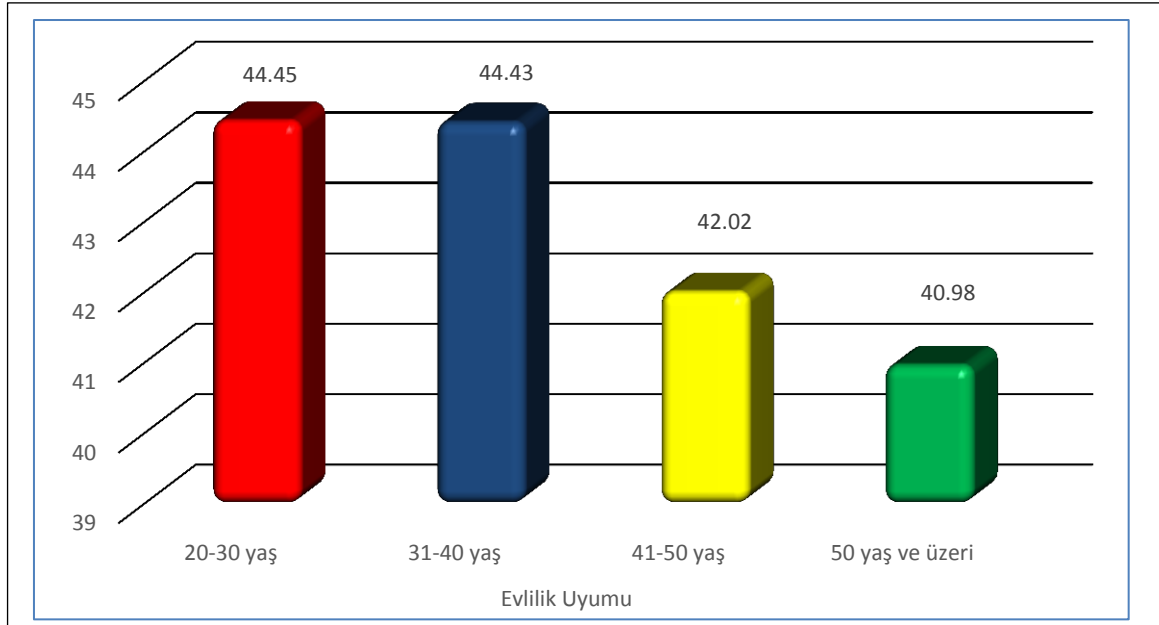
Tablo 6. Yaşa Dayalı Farklılıkların Belirlenmesinde Normallik Varsayımı Test Sonuçları

Değişken	Faktör	N	K-S	Ort.	Ss
Evlilik Uyumunu	20-30 yaş	51	.09	44.45	9.61
	31-40 yaş	200	.07	44.43	8.34
	41-50 yaş	122	.08	42.02	8.04
	50 yaş ve üzeri	50	.14	40.98	9.72

Yaş değişkenine ilişkin verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle evlilik uyumu puan ortalamalarının yaş aralığına dayalı olarak karşılaştırılmasında parametrik olmayan analiz yöntemlerinden biri olan Kruskal Wallis testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 7'de gösterilmiştir. Analiz sonucunda evlilik uyumunun yaş aralığına dayalı olarak farklılaştığı bulunmuştur ($\chi^2= 11.58$, Sd: 3, p< .01).

Tablo 7. Bireylerin Yaşına Göre Evlilik Uyumunu Puanları Arasındaki Farklılıklar

Değişken	Yaş Aralığı	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p	η^2
Evlilik Uyumunu	20-30 yaş	51	228.22	3	11.58	.00	.02
	31-40 yaş	200	228.78				
	41-50 yaş	122	189.58				
	50 yaş ve üzeri	50	183.06				

Grafik 1. Yaşa göre evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

Yukarıda yer alan Grafik 1 incelendiğinde evlilik uyumu puan ortalamalarının yaş ilerledikçe düştüğü görülmektedir.

Tablo 8. Evlilik Uyumunda Yaşa Dayalı Farklılıkların Kaynağını Bulmaya Yönelik Analiz Sonuçları

Değişken	Faktör	N	SO	ST	U	Z	p	η^2
Evlilik Uyumu	31-40 yaş	200	173.10	34620	9880	2.86	.00	.01
	41-50 yaş	122	142.48	17383				
	41-50 yaş	122	87.52	10677.50	3920	2.36	.01	.01
	51 ve üzeri	50	84.01	4200.50				

Bireylerin yaş aralığına bağlı olarak evlilik uyumu puanlarındaki farklılığın kaynağını belirlemek amacı ile ikili karşılaştırmalı Mann Whitney U testi yapılmış ve sonuçları Tablo 8'de gösterilmiştir. Elde edilen bulgulara göre yaş aralığı 31-40 olan bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarının yaş aralığı 41-50 arası ($U=9880$, $z=2.86$, $p=.004$) ve 50 ve üzeri ($U= 3920$, $z= 2.36$, $p= .018$) olan bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarından daha yüksek olması belirlenen farklılığın kaynağı olarak yorumlanabilir.

4. 3. Evlilik Uyumunda Cinsiyete Dayalı Farklılıklar

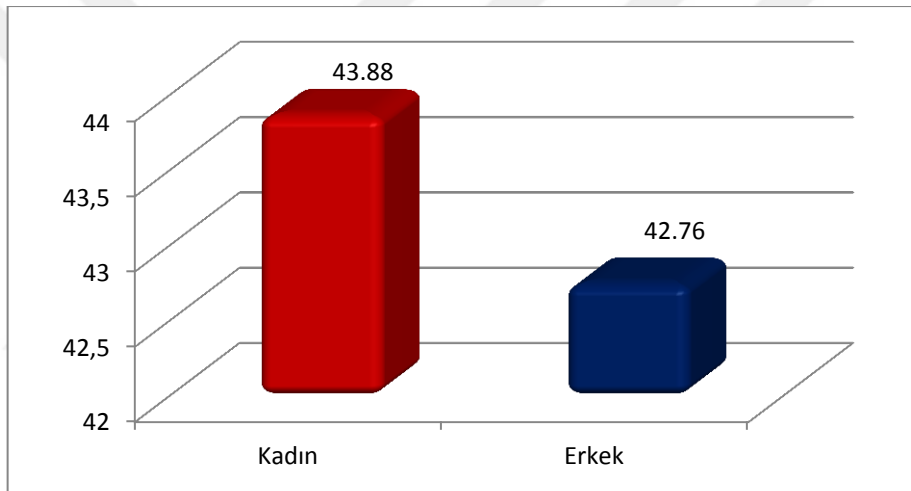
Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyumlarının cinsiyete dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Kolmogorov-Smirnov testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Yapılan normallik varsayımı analizi sonucunda verilerin normal dağılım

gösterdiği sonucuna varılmıştır. Evlilik uyumunun cinsiyet değişkeni açısından farklılaşım farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmış ve bulgular Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Cinsiyetler Arasındaki Evlilik Uyumu Farklılıkları

Faktör	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	t	p
Evlilik Uyumu	Kadın	220	43.88	8.64	1.33	.18
	Erkek	203	42.76	8.73		

Tablo 9 incelendiğinde evli kadınların evlilik uyumu puan ortalamaları (Ort. =43.88, Ss: 8.64) ile evli erkeklerin evlilik uyumu puan ortalamaları (Ort.= 42.76, Ss: 8.73) arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($t=1.33$, $Sd=422$, $p>.05$).

Grafik 2. Cinsiyete göre evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

Yukarıda yer alan Grafik 2 incelendiğinde aralarındaki fark anlamlı olmamakla birlikte kadınların evlilik uyumu puan ortalamalarının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

4. 4. Evlilik Uyumunda Evlenme Yaşına Dayalı Farklılıklar

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyumlarının evlenme yaşına dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Shapiro-Wilk testi yapılmış ve uygulanmış ve analiz türü belirlenmiştir. Yapılan normallik varsayımı analizi sonucunda 20-30 yaş arasında evlenen bireylerin evlilik uyum puanlarının normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($W = .08$, $p < .001$). Sonuçlar Tablo 10'da gösterilmiştir.

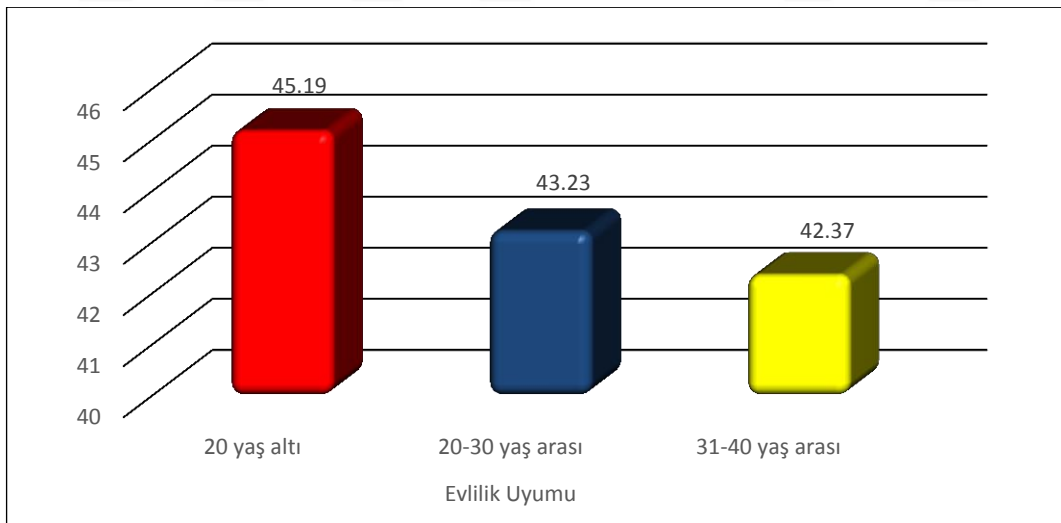
Tablo 10. Evlilik Uyumunda Evlenme Yaşına Dayalı Farklılıkların Belirlenmesinde Normallik Varsayımı Analiz Sonuçları

Değişken	Faktör	N	S-W	Ort.	Ss
Evlilik Uyumu	20 yaş altı	41	.09	45.19	7.75
	20-30 yaş	327	.08	43.23	8.82
	31-40 yaş	54	.06	42.37	8.32

Evlenme yaşına ilişkin verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle evlilik uyumu puan ortalamalarının evlenme yaşına dayalı olarak karşılaştırılmasında parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Kruskal Wallis testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 11'de gösterilmiştir. Tablo 11 incelendiğinde evlilik uyumunun evlenme yaşına dayalı olarak farklılık göstermediği görülmektedir ($X^2= 2,61$, Sd: 2, $p > .05$).

Tablo 11. Bireylerin Evlenme Yaşına Göre Evlilik Uyumu Puanları Arasındaki Farklılıklar

Değişken	Yaş Aralığı	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
Evlilik Uyumu	20 yaş altı	41	233.78	2	2.61	.27
	20-30 yaş	327	211.75			
	31-40 yaş	54	193.07			

Grafik 3. Evlenme yaşına göre evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

Yukarıda yer alan Grafik 3'e bakıldığında aralarındaki fark anlamlı olmamakla beraber evlenme yaşı büyüdükçe evlilik uyumunun düştüğü söylenebilir.

4. 5. Evlilik Uyumunda Evlenme Şekline Dayalı Farklılıklar

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyumlarının evlenme şekline dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Shapiro-Wilk testi yapılmış ve uygulanacak analiz türüne karar verilmiştir. Yapılan normallik varsayımı analizi sonucunda görücü usulü ($W = .96$, $p < .05$) ve aşık olarak ($W = .95$, $p < .001$) evlenen bireylerin evlilik uyum puanlarının normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 12).

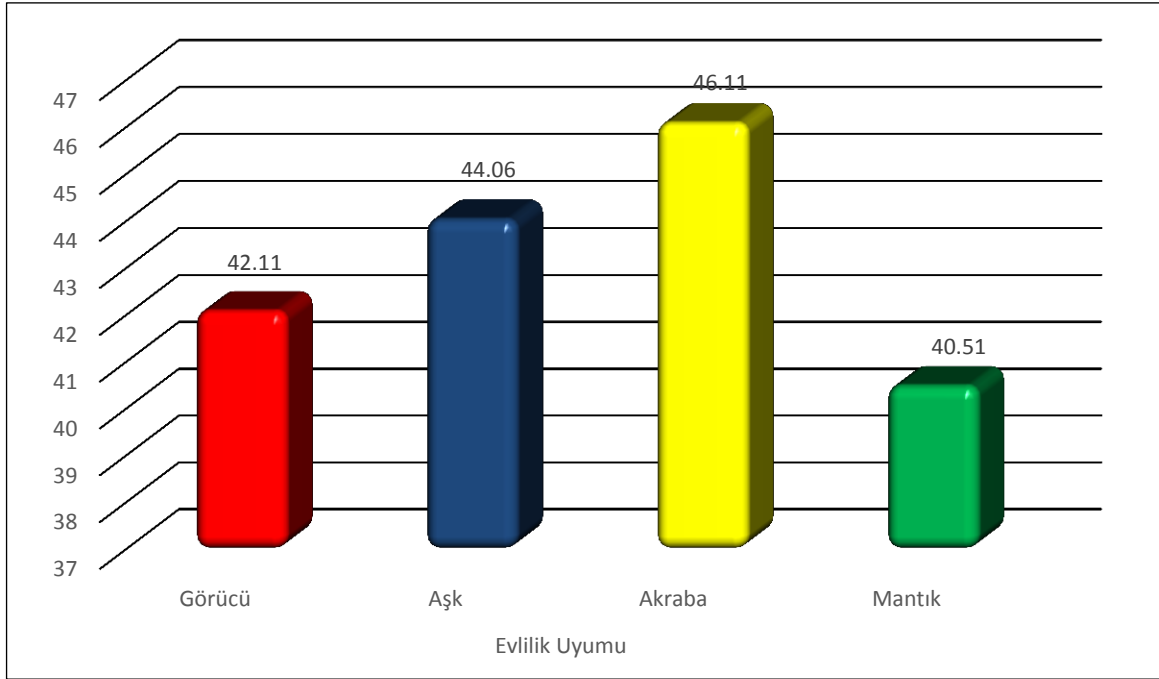
Tablo 12. Evlilik Uyumunda Evlenme Şekline Dayalı Farklılıkların Belirlenmesinde Normallik Varsayımı Analiz Sonuçları

Değişken	Faktör	N	S-W	Ort.	Ss
Evlilik Uyumu	Görücü	105	.96	42.11	9.07
	Aşk	247	.95	44.06	8.40
	Akraba	26	.94	46.11	7.89
	Mantık	45	.97	40.51	8.88

Verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle evlilik uyumu puan ortalamalarının evlenme şekline dayalı olarak karşılaştırılmasında parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Kruskal Wallis testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 13'de gösterilmiştir. Tablo 13 incelendiğinde evlilik uyumunun evlenme şekline dayalı olarak farklılık gösterdiği görülmektedir ($\chi^2 = 11.88$, Sd: 3, $p < .01$).

Tablo 13. Bireylerin Evlenme Şekline Göre Evlilik Uyumu Puanları Arasındaki Farklılıklar

Değişken	Evlenme Şekli	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p	η^2
Evlilik Uyumu	Görücü	105	194.61	3	11.88	.00	.02
	Aşk	247	222.29				
	Akraba	26	254.25				
	Mantık	45	171.70				

Grafik 4. Evlenme şekline göre evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

Yukarıda yer alan Grafik 4 incelendiğinde en yüksek evlilik uyumunun akraba evliliklerinde, en düşük evlilik uyumunun ise mantık evliliği yapan bireylerde yaşandığı ifade edilebilir.

Tablo 14. Evlilik Uyumunda Evlenme Şekline Göre Farklılıkların Kaynağını Bulmaya Yönelik Analiz Sonuçları

Değişken	Faktör	N	SO	ST	U	Z	p	η^2
Evlilik Uyumu	Görücü	105	160.15	16816	11251	1.96	.04	.008
	Aşk	247	183.45	45312				
	Görücü	105	62.45	6557	992	2.15	.03	.009
	Akraba	26	80.35	2089				
	Akraba	26	44.50	1157	364	2.64	.00	.014
	Mantık	45	31.09	1399				

Bireylerin evlenme şekline bağlı olarak evlilik uyumu puanlarındaki farklılığın kaynağını belirlemek amacı ile ikili karşılaştırmalı Mann Whitney U testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 14'de gösterilmiştir. Elde edilen bulgulara göre görücü usulü ile evlenen bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarının aşık olarak evlenen ($U=11251$, $z=1.96$, $p < .05$) ve akraba evliliği yapan bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarından ($U=992$, $z=2.15$, $p < .05$) düşük olması belirlenen farklılığın kaynağı olarak gösterilebilir. Bununla birlikte, akraba evliliği yapan bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarının mantık evliliği

yapan bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarından yüksek olmasının da farklılığın gözlenmesinde etkili olduğu söylenebilir ($U=364$, $z=2.64$, $p < .05$).

4. 6. Evlilik Uyumunda Çocuk Sayısına Dayalı Farklılıklar

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyumlarının çocuk sayısına dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Shapiro-Wilk testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Yapılan normallik varsayımı analizi sonucunda çocuk sahibi olmayan ($W = .86$, $p < .05$), tek çocuğa sahip olan ($W = .97$, $p < .05$) ve iki çocuğa sahip olan ($W = .96$, $p < .001$) bireylerin evlilik uyum puanlarının normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar Tablo 15'de verilmiştir.

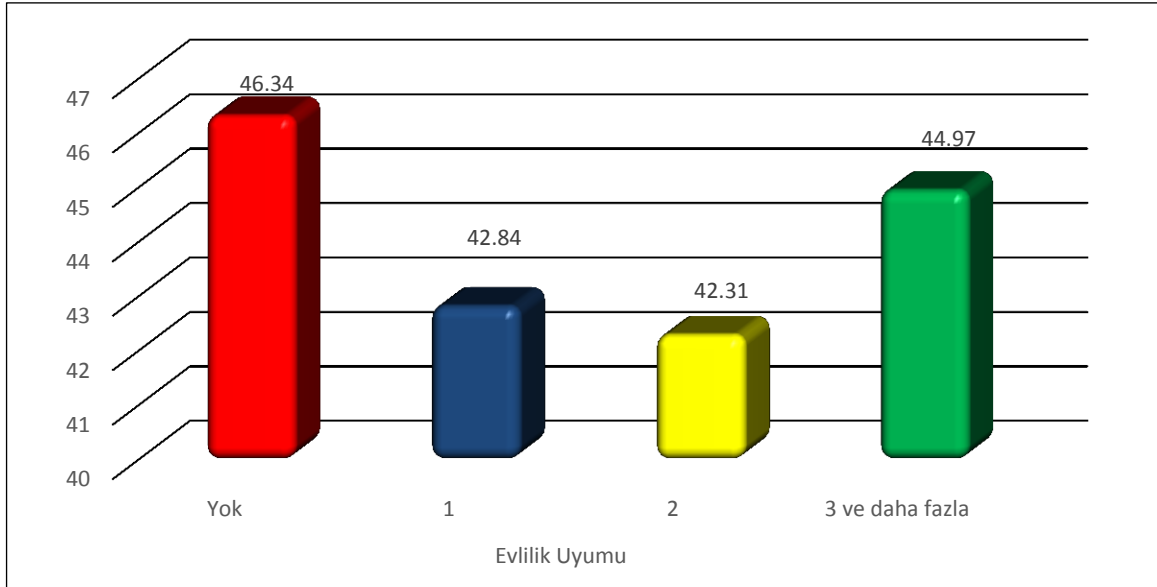
Tablo 15. Evlilik Uyumunda Çocuk Sayısına Dayalı Farklılıkların Belirlenmesinde Normallik Varsayımı Analiz Sonuçları

Değişken	FaktörÇocuk Sayısı	N	Shapiro-Wilk	Ort.	Ss
Evlilik Uyumu	Yok	43	.86	46.34	8.71
	1	112	.97	42.84	9.54
	2	194	.96	42.31	8.31
	3 ve daha fazla	74	.96	44.97	7.63

Çocuk sayısı değişkenine ilişkin verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle evlilik uyumu puan ortalamalarının çocuk sayısına dayalı olarak karşılaştırılmasında parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Kruskal Wallis testinden yararlanılmış ve sonuçlar Tablo 16'da gösterilmiştir. Analiz sonucunda evlilik uyumunun çocuk sayısına dayalı olarak farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır ($\chi^2 = 12.81$, $Sd: 3$, $p < .01$).

Tablo 16. Bireylerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumu Puanları Arasındaki Farklılıklar

Değişken	Çocuk Sayısı	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p	η^2
Evlilik Uyumu	Yok	43	260.86	3	12.81	.00	.02
	1 çocuk	112	206.80				
	2 çocuk	194	195.87				
	3 ve üzeri	74	233.76				

Grafik 5. Çocuk sayısına göre evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

Yukarıda yer alan Grafik 5'e bakıldığında en yüksek evlilik uyumu puan ortalamasının çocuğu olmayan bireylerde olduğu görülmektedir.

Tablo 17. Evlilik Uyumunda Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Farklılıkların Kaynağını Bulmaya Yönelik Analiz Sonuçları

Değişken	Faktör	N	SO	ST	U	Z	p	η^2
EU	Yok	43	91.31	3926.50	1835.50	2.29	.02	.01
	1 çocuk	112	72.89	8163.50				
	Yok	43	149.66	6435.50	2852.50	3.24	.00	.02
	2 çocuk	194	112.20	21767.50				
	2 çocuk	194	127.60	24755				
	3 ve üstü çocuk	74	152.58	11291	5840	2.36	.01	.01

Bireylerin sahip olduğu çocuk sayısına bağlı olarak evlilik uyumu puanlarındaki farklılığın kaynağını belirlemek amacı ikili karşılaştırmalı Mann Whitney U testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 17'de sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre çocuk sahibi olmayan bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarının tek çocuğa sahip olan ($U=1835.50$, $z= 2.29$, $p< .05$) ve iki çocuğa sahip olan bireylerin ($U= 2852.50$, $z= 3.24$, $p< .01$) evlilik uyumu puan ortalamalarından daha yüksek olması belirlenen bu farklılığın kaynağı olarak yorumlanabilir. Bununla birlikte, üç ve daha fazla çocuğa sahip olan bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarının iki çocuğa sahip olan bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarından daha yüksek olması farklılığın gözlenmesinde etkili olmuştur ($U=5840$, $z=2.36$, $p< .05$).

4. 7. Evlilik Uyumunda Eğitim Düzeyine Dayalı Farklılıklar

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyumlarının eğitim düzeyine dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Shapiro-Wilk testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Yapılan normallik varsayımı analizi sonucunda lise ($W = .96$, $p < .05$) ve lisans ($W = .95$, $p < .05$) eğitimi alan bireylerin evlilik uyum puanlarının normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmış ve sonuçlar Tablo 18'de gösterilmiştir.

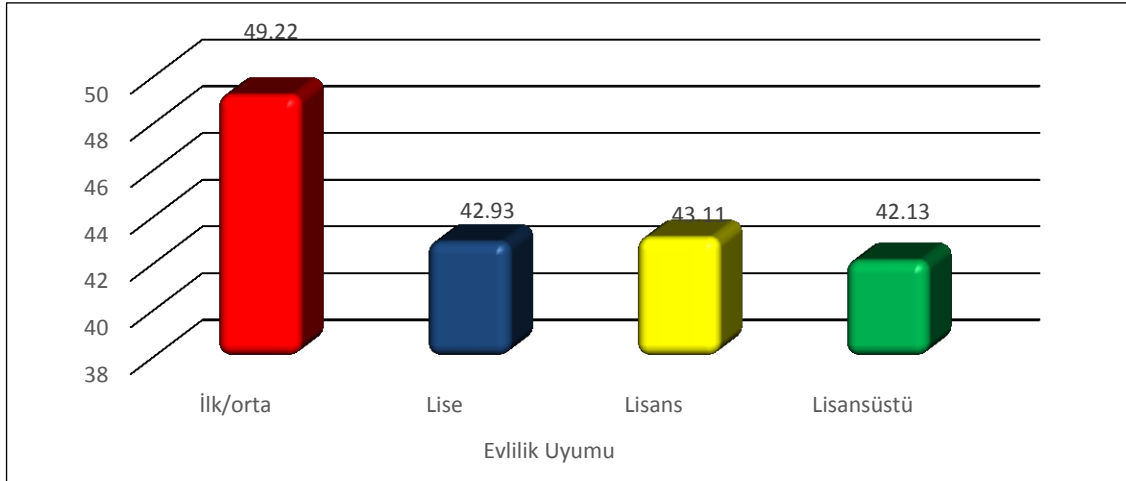
Tablo 18. Evlilik Uyumunda Eğitim Durumuna Dayalı Farklılıkların Belirlenmesinde Normallik Varsayımı Analiz Sonuçları

Değişken	Faktör	N	S-W	Ort.	Ss
Evlilik Uyumu	İlk/orta	27	.92	49.22	7.30
	Lise	73	.96	42.93	9.05
	Lisans	263	.95	43.11	8.71
	Lisansüstü	60	.97	42.13	7.68

Eğitim düzeyine ilişkin verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle evlilik uyumu puan ortalamalarının eğitim düzeyine dayalı olarak karşılaştırılmasında parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Kruskal Wallis testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 19'da gösterilmiştir. Analiz sonucunda evlilik uyumunun eğitim düzeyine dayalı olarak farklılık gösterdiği görülmektedir ($\chi^2 = 14.76$, Sd: 3, $p < .01$).

Tablo 19. Bireylerin Eğitim Durumlarına Göre Evlilik Uyumu Puanları Arasındaki Farklılıklar

Değişken	Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p	η^2
Evlilik Uyumu	İlk/orta	27	296.37	3	14.76	.00	.03
	Lise	73	208.06				
	Lisans	263	209.05				
	Lisansüstü	60	191.74				

Grafik 6. Eğitim düzeyine göre evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

Yukarıda yer alan Grafik 6'ya bakıldığında en yüksek evlilik uyumunun ilk ve ortaokul mezunu bireylerde en düşük evlilik uyumunun ise lisansüstü eğitim gören bireylerde yaşandığı söylenebilir.

Tablo 20. Evlilik Uyumunda Eğitim Durumuna Göre Farklılıkların Kaynağını Bulmaya Yönelik Analiz Sonuçları

Değişken	Faktör	N	SO	ST	U	Z	p	η^2
EU	İlk/orta	27	65.39	1765.50	583.50	3.12	.00	.02
	Lise	73	44.99	3284.50				
	İlk/orta	27	199.72	5392.50	2086.50	3.53	.00	.02
	Lisans	263	139.93	36802.50				
	İlk/orta	27	59.26	1600	398	3.78	.00	.03
	Lisansüstü	60	37.13	2228				

Bireylerin eğitim düzeyine bağlı olarak evlilik uyumu puanlarındaki farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla ikili karşılaştırmalı Mann Whitney U testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 20'de gösterilmiştir. Elde edilen bulgulara göre eğitim düzeyi lise ($U=583.50$, $z=3.12$, $p<.01$), lisans ($U=2086.50$, $z=3.53$, $p<.001$) ve lisansüstü ($U=398$, $z=3.78$, $p<.001$) olan bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarının ilk/orta okul mezunu olan bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarından daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir ve bu durum belirlenen farklılığın kaynağı olarak gösterilebilir.

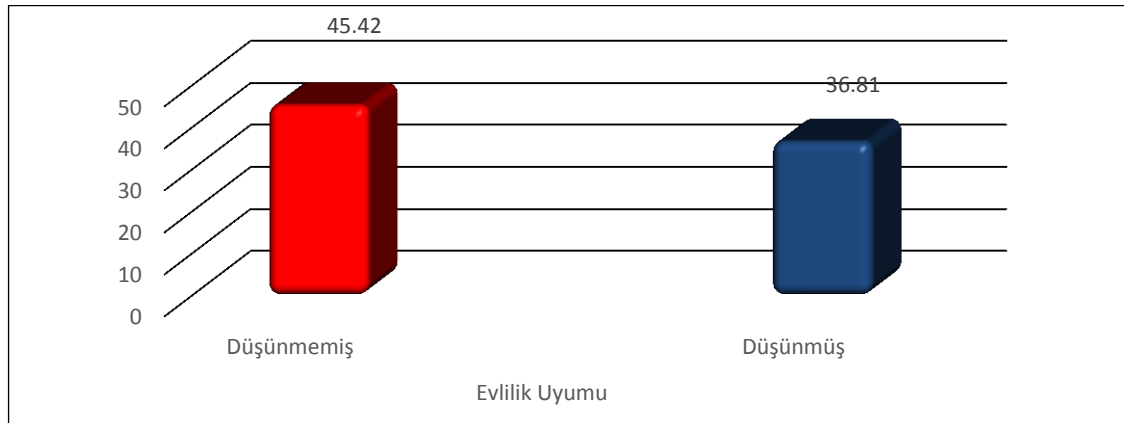
4. 8. Evlilik Uyumunda Boşanmayı Düşünme Durumuna Dayalı Farklılıklar

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyumlarının boşanmayı düşünme durumuna dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Shapiro-Wilk testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Verilerin normal dağılmış olması nedeniyle bireylerin boşanmayı düşünme durumuna dayalı olarak evlilik uyum puan ortalamalarının nasıl farklılaştığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t testinden yararlanılmış ve sonuçlar Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21. Evlilik Uyumunda Boşanmayı Düşünme Durumuna Dayalı Farklılıklar

Değişken	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	Sd	t	p	Cohen's d
Evlilik Uyumu	Düşünmemiş	320	45.42	7.36	421	9.68	.00	1.09
	Düşünmüş	103	36.81	9.19				

Tablo 21 incelendiğinde evlilik uyumu puan ortalamalarının boşanmayı düşünme değişkenine dayalı olarak farklılık gösterdiği görülmektedir ($t = 9.68$, $Sd = 421$, $p < .001$). Boşanmayı düşünmüş olan bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarının ($Ort. = 36.81$, $SS = 7.36$) boşanmayı düşünmemiş bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarından ($Ort. = 45.42$, $SS = 7.36$) düşük olması belirlenen bu farklılığın kaynağı olarak gösterilebilir.

Grafik 7. Boşanmayı düşünmüş olup olmama durumuna göre evlilik uyumu puan ortalamaları

Yukarıda yer alan Grafik 7'ye bakıldığında boşanmayı düşünmemiş olanların evlilik uyumu puanlarının düşünmüş olanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

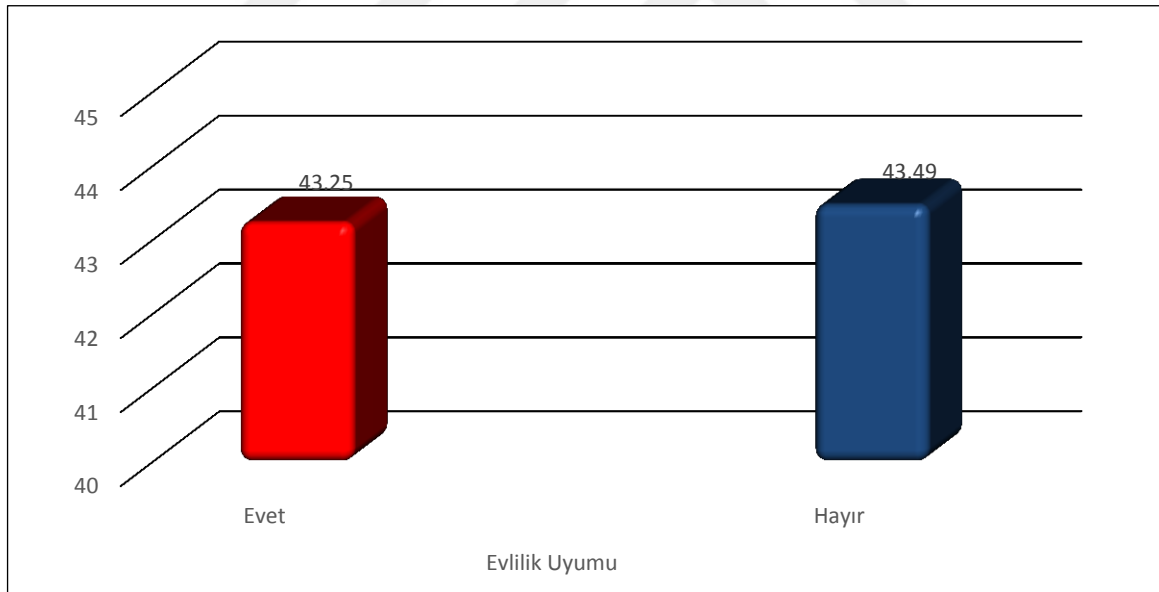
4. 9. Evlilik Uyumunda Kadının Çalışma Durumuna Dayalı Farklılıklar

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyumlarının kadının çalışma durumuna dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Shapiro-Wilk testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Verilerin normal dağılmış olması nedeniyle evlilik uyumunun kadınların çalışma durumuna dayalı olarak nasıl farklılık gösterdiğini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Evlilik Uyumunda Kadının Çalışma Durumuna Dayalı Farklılıklar

Değişken	Kadının Çalışma Durumu	N	Ort.	Ss	Sd	t	p
Evlilik Uyumu	Çalışan	284	43.25	8.69	421	-.27	.78
	Çalışmayan	139	43.49	8.64			

Tablo 22 incelendiğinde evlilik uyumu puan ortalamalarının kadının çalışma durumuna dayalı olarak farklılık göstermediği görülmektedir ($t = -.27$, $Sd = 421$, $p > .05$).

Grafik 8. Kadınların çalışma durumuna göre evlilik uyumu puan ortalamaları farklılıkları

Yukarıda yer alan Grafik 8 incelendiğinde kadının çalışma durumuna göre evlilik uyumunun farklılaşmadığı söylenebilir.

4. 10. Evlilik Uyumunda Eşler Arasındaki Yaş Farkına Dayalı Farklılıklar

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyumlarının eşler arasındaki yaş farkına dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Shapiro-Wilk testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Yapılan normallik varsayımı analizi sonucunda eşler arasındaki yaş farkının 1-5 arası olan bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarının ($W = .10, p < .05$) normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar Tablo 23' de sunulmuştur.

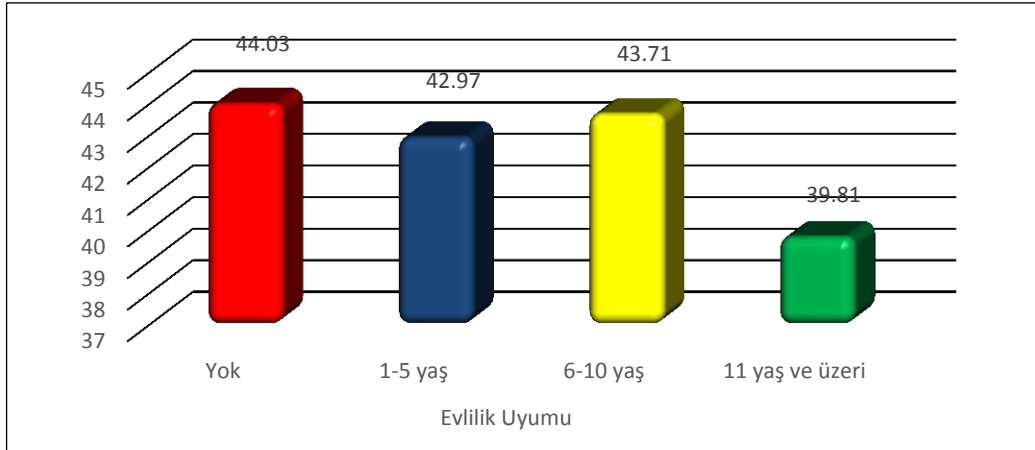
Tablo 23. Evlilik Uyumunda Eşler Arasındaki Yaş Farkına Dayalı Farklılıkların Belirlenmesinde Normallik Varsayımı Analiz Sonuçları

Değişken	Faktör	N	S-W	Ort.	Ss
Evlilik Uyumunu	Yok	118	.06	44.03	8.06
	1-5 yaş	212	.10	42.97	8.91
	6-10 yaş	82	.08	43.71	9.09
	11 yaş ve üzeri	11	.12	39.81	6.41

Eşler arasındaki yaş farkı değişkenine ilişkin verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle evlilik uyumu puan ortalamalarının eşler arasındaki yaş farkına dayalı olarak karşılaştırılmasında parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Kruskal Wallis testinden yararlanılmış ve sonuçlar Tablo 24'de gösterilmiştir. Bulgular incelendiğinde evlilik uyumunun eşler arasındaki yaş farkına dayalı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($\chi^2 = 3.42, Sd = 3, p > .05$).

Tablo 24. Evlilik Uyumunda Eşler Arasındaki Yaş Farkına Dayalı Farklılıklar

Değişken	Yaş Farkı	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
Evlilik Uyumunu	Yok	118	218.31	3	3.42	.33
	1-5 yaş	212	209.84			
	6-10 yaş	82	216.94			
	11 yaş ve üzeri	11	149.14			

Grafik 9. Eşler arasındaki yaş farkına göre evlilik uyumu puan ortalamaları

Yukarıda yer alan Grafik 9 incelendiğinde en yüksek evlilik uyumunun eşyle aralarında yaş farkı olmayan bireylerde görüldüğü, en düşük evlilik uyumunun ise eşyle yaş farkı 11 yaş ve üzeri olan bireylerde olduğu söylenebilir.

4. 11. Evlilik Uyumunda Evlilik Süresine Dayalı Farklılıklar

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik uyumlarının evlilik süresine dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Kolmogorov-Smirnov testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Yapılan normallik varsayımı analizi sonucunda evlilik süresi 1-5 arası ($D = .10$, $p > .05$) ve evlilik süresi 20 ve üzeri ($D = .11$, $p > .05$) olan bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarının normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 25).

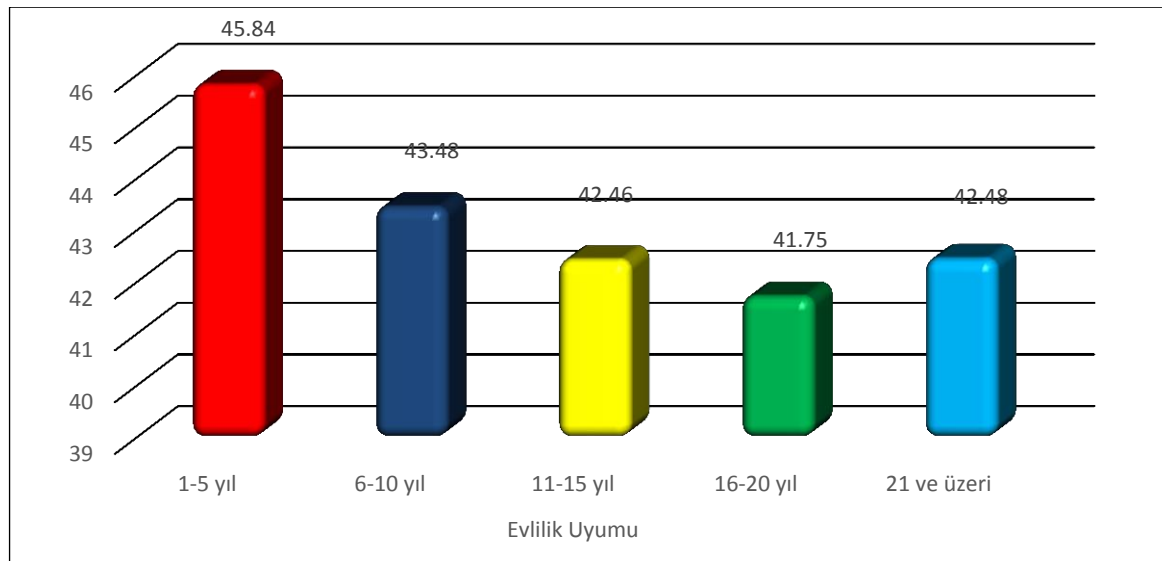
Tablo 25. Evlilik Uyumunda Evlilik Süresine Dayalı Farklılıkların Belirlenmesinde Normallik Varsayımı Analiz Sonuçları

Değişken	Faktör	N	K-S	Ort.	Ss
Evlilik Uyumu	1-5 yıl	91	.10	45.84	8.48
	6-10 yıl	104	.07	43.48	7.10
	11-15 yıl	84	.09	42.46	9.77
	16-20 yıl	68	.07	41.75	8.69
	21 ve üzeri	76	.11	42.48	9.07

Evlilik süresine ilişkin verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle evlilik uyumu puan ortalamalarının evlilik süresine dayalı olarak karşılaştırılmasında parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Kruskal Wallis testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 26'da gösterilmiştir. Tablo 26 incelendiğinde evlilik uyumunun evlilik süresine dayalı olarak farklılaştığı görülmektedir ($\chi^2 = 11.17$, $Sd = 4$, $p < .05$).

Tablo 26. Evlilik Uyumunda Evlilik Süresine Dayalı Farklılıklar

Değişken	Evlilik Süresi	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p	η^2
Evlilik Uyumunu	1-5 yıl	91	247.90	4	11.17	.02	.02
	6-10 yıl	104	208.34				
	11-15 yıl	84	204.95				
	16-20 yıl	68	188.53				
	21 ve üzeri	76	202.82				

Grafik 10. Evlilik süresine göre evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

Yukarıda yer alan Grafik 10'a bakıldığında en yüksek evlilik uyumunun evliliğin ilk beş yılında yaşandığı ifade edilebilir.

Tablo 27. Evlilik Uyumunda Evlilik Süresine Dayalı Farklılıkların Kaynağını Bulmaya Yönelik Analiz Sonuçları

Değişken	Faktör	N	SO	ST	U	Z	p	η^2
Evlilik Uyumunu	1-5 yıl	91	108.19	9845	3805	2.36	.01	.01
	6-10 yıl	104	89.09	9265				
	1-5 yıl	91	96.43	8775	3055	2.29	.02	.01
	11-15 yıl	84	78.87	6625				
	1-5 yıl	91	89.09	8107	2267	2.88	.00	.02
	16-20 yıl	68	67.84	4613				
	1-5 yıl	91	92.19	8389.50	2715.50	2.39	.01	.01
	21 yıl ve üzeri	76	74.19	5635.50				

Bireylerin evlilik sürelerine dayalı olarak evlilik uyumu puanlarındaki farklılığın kaynağını belirlemek amacı ile ikili karşılaştırmalı Mann Whitney U testi uygulanmış ve

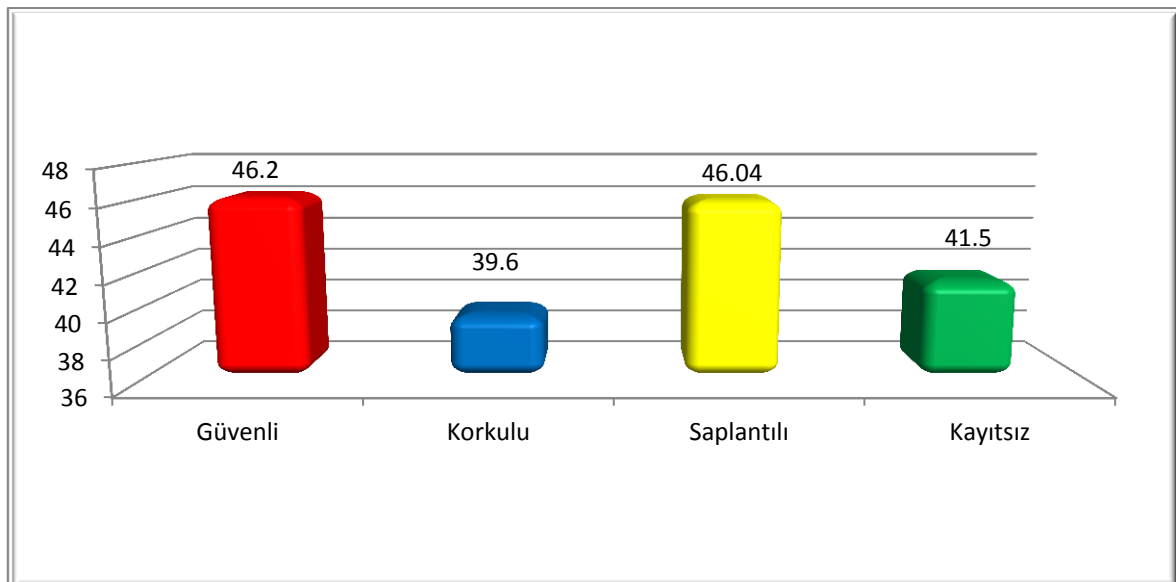
sonuçlar Tablo 27’de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde evlilik süresi 21 yıl ve üzeri ($U=2712.50$, $z=2.39$, $p<.01$), 16-20 yıl arası ($U=2267$, $z=2.88$, $p<.01$), 11-15 yıl arası ($U=3055$, $z=2.29$, $p<.05$) ve 6-10 yıl arası ($u=3805$, $z=2.36$, $p<.05$) olan bireylerin evlilik uyum puanlarının evlilik süresi 1-5 yıl arası olan bireylerin evlilik uyum puan ortalamalarından daha düşük olduğu görülmektedir ve bu durum belirlenen bu farklılığın kaynağı olarak gösterilebilir.

4. 12. Evlilik Uyumunda Dörtlü Bağlanma Stillerine Dayalı Farklılıklar

Evlilik uyumunun bireylerin sahip olduğu bağlanma stillerine dayalı olarak nasıl farklılık gösterdiğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (Anova) uygulanmasına karar verilmiştir. Yapılan analiz sonucunda evlilik uyumu puan ortalamalarının bağlanma stillerine dayalı olarak farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F(3,419)=18.34$, $p<.01$). Sonuçlar Tablo 28’de gösterilmiştir.

Tablo 28. Evlilik Uyumunda Bağlanma Stillerine Dayalı Farklılıklar

Kaynak	Faktör	KT	Sd	KO	F	p	η^2
	Gruplar arası	3683,30	3	1227,77			
Evlilik Uyumunu	Grup içi	28044,37	419	66,93	18,340	0.00	.11
	Toplam	31727,66	422				

Grafik 11. Bağlanma stillerine göre evlilik uyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar

Yukarıda yer alan Grafik 11'e bakıldığında en yüksek evlilik uyumunun güvenli ve saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerde, en düşük evlilik uyumunun ise korkulu bağlanma stiline sahip bireylerde olduğu görülmektedir.

Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan tukey testi sonucunda güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin evlilik uyumu puan ortalamaları ($Ort=46.25\pm7.68$) ile saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarının ($Ort=46.04\pm7.24$); korkulu ($Ort =39.60\pm9.64$) ve kayıtsız ($Ort=41.55\pm7.52$) bağlanma stiline sahip bireylerin evlilik uyumu puan ortalamalarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5. TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı; evlilik uyumunun, bağlanma stilleri, kişilik özellikleri, kişilerarası ilişki tarzları ve ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar değişkenleri tarafından ne düzeyde açıklandığını incelemektir. Yapılan regresyon analizinde bağlanmanın kaçınma boyutunun ve kişilik özelliklerinden nörotisizmin evlilik uyumunu açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan korelasyon analizi sonucunda hem kaygılı hem de kaçınan bağlanma ile evlilik uyumu arasında negatif yönde bir korelasyon olduğu görülmüştür. Bu sonuç literatürdeki bazı araştırmaların sonuçları ile örtüşmektedir (Erwin ve diğ. 2001; Mikulincer ve diğ.,1998; Solmuş, 2003). Sığırcı (2010) yaptığı çalışmada kaygılı ve kaçınan bağlanma puanı ile evlilik uyumu arasında ters yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Erişti de (2010) benzer bir sonuca ulaşmış, kaçınan ve kaygılı bağlanma ile evlilik uyumu arasında negatif yönlü bir korelasyon olduğunu ifade etmiştir. Açık'ın (2008) ulaştığı sonuçlar da bu araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Kaçınma puanı evlilik uyumunu yordamada kaygıdan daha belirleyici bir değişken olarak bulunmuştur. Kobak ve Hazan (1991) da benzer bir şekilde kaygılı ve kaçınmacı bağlanma biçiminin düşük evlilik doyumu ile ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Hatch (2008) de kaçınmacı bağlanmanın evlilik uyumunu yordadığını ifade etmiştir. Butzer ve Campell (2008) ise kaygılı bağlanmanın evlilik uyumunu negatif yönde yordadığı bulgusuna ulaşmışlardır. Bu araştırmada bağlanma stilleri dörtlü modele göre de incelenmiş, güvenli ve saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin evlilik uyum puan ortalamalarının korkulu ve kararsız bağlanma stiline sahip bireylerden daha yüksek olduğu ve farkın anlamlı olduğu görülmüştür. Bu bulgular literatürle de uyuşmaktadır. Güvenli bağlanma ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiye vurgu yapan araştırma bulguları mevcuttur (Balkan-Kaya, 2009; Brennan ve Shaver,1995; Bretherton, 1992; Büyükşahin, 2007; Collins ve Read, 1990; Grav ve Dall, 2003; Hazan ve Shaver, 2000; Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006; Simpson, 1990,). Sınırlı sayıda olmakla beraber bazı araştırma bulguları ise bağlanma stilleri ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir (Çavuşoğlu, 2011). Bağlanma ilk bakım veren kişiyle kurulan bağ şeklinde ortaya çıkmakta ve yaşanan duygu içerikli yakınlaşmalarda varlığını farklı boyutlarda devam ettirmektedir. Evliliğin içerdiği yoğun duygusal paylaşım düşünüldüğünde bağlanma stillerinin evlilik ilişkisi ve onun önemli bir boyutu olan evlilik uyumu üzerinde etkili olması beklenen bir durumdur. Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin kendilerini sevmeye değer bireyler olarak gördükleri, özgüvenlerinin ve benlik saygılarının yüksek olduğu ve diğer insanlara daha rahat güvendikleri ve onları sıcak, duyarlı ve kabul edici olarak bulma eğilimi gösterdikleri ifade

edilmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Tüm bu olumlu özelliklerin evlilik gibi yoğun duygusal paylaşımların yaşandığı evlilik ilişkisini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin evlilik uyumlarının kararsız ve korkulu bağlanma stiline sahip bireylerden yüksek olması bu bağlanma stiline özellikleri ile açıklanabilir. Saplantılı bağlanan bireylerin benlik algıları olumsuzdur, özgüvenleri düşüktür, terk edilme kaygıları yüksektir. Bu özelliklerinden dolayı evliliklerinde eşlerini kaybetme korkusuyla evlilik uyumunu arttırıcı davranışlar gösterdikleri düşünülebilir.

Evlilik uyumu ile ilişkisi incelenen diğer bir değişken kişilik özellikleridir. Araştırma bulguları kişilik özellikleri alt boyutu olan nörotisizm evlilik uyumunu yordadığını diğer alt boyutlardan dışadönüklük ve psikotisizm ise yordamadığını göstermektedir. Kişilik özellikleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelendiği araştırma sonuçlarından bazıları bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (Akram ve Malik, 2011; Chen ve diğ., 2007; Çakmak-Tolan, 2015; Duman, 2012; Ebeñuwa-Okoh, 2008; Erişti, 2010; Michela, 2014; Kansız ve Arkar, 2011; Özaydınlık, 2014; Schmitt ve Weber, 2004; Zoby, 2005). Literatüre bakıldığında bu araştırmanın bulgularıyla benzer sonuçlara ulaşan araştırmalar olduğu görülmektedir. Bouchard ve diğ. (1999) yaptıkları çalışmada kişilik özelliklerinin evlilik uyumunu yordadığı ve nörotisizmle ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Erişti (2010) yaptığı çalışmada dışadönüklüğün evlilik uyumunun yordayıcısı olmadığı, nörotisizmin ise evlilik uyumu ile negatif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir sonuca ulaştığı çalışmasında Çakmak-Tolan (2015) nörotiklik ile evlilik uyumu arasında ters yönde anlamlı bir ilişki olduğunu bulgulamıştır. Farklı sonuçlara ulaşan araştırma bulguları da mevcuttur. Özden (2013) dışadönük kişilik özelliği ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Evlilik farklı kişilik özelliklerine sahip iki bireyin bir araya gelmesi ve hayata dair hemen her şeyi paylaşmasıdır. Bu paylaşımın bireylerin kişilik özelliklerinden etkileneceği söylenebilir. Nörotik bireylerin sık sık olumsuz duygular yaşadıkları buna paralel olarak da olumlu duyguların yaşanma düzeyinin azaldığı, düşük dürtü kontrolü ve stresle başa çıkma becerisine sahip oldukları ifade edilmektedir (Costa ve McCrae, 1992). Bu özelliklerden bireyin kendisi kadar onunla birlikte yaşayan, hayatın her anını paylaşan eşinin de olumsuz etkileneceği söylenebilir. Bu olumsuz duygu durumun zaman içerisinde bireylerin evlilik ilişkilerini ve buna bağlı olarak da evlilik uyumları olumsuz etkileneceği söylenebilir.

Evlilik uyumu ile ilişkisi incelenen bir diğer değişken ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalardır. Araştırma bulgularına göre ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeğinden alınan toplam puanı ile yakınlıktan kaçınma alt boyutu ile evlilik uyumu arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Evliliğin en yakın kişilerarası ilişki olduğu

düşünüldüğünde yakınlıktan kaçınma alt boyutu ile evlilik uyumu arasında ters yönlü ve anlamlı bir ilişki olması beklenen bir durumdur. Yeterli yakınlık kuramayan çiftlerin evlilik uyumlarının bundan olumsuz etkileneceği söylenebilir. Diğer alt boyutlarla evlilik uyumu arasındaki ilişki anlamlı değildir. Bu bulgular literatürdeki bazı araştırmalarla uyumlu iken bazıları ile farklılık göstermektedir. Hamamcı (2005) tarafından yapılan araştırma yakınlıktan kaçınma alt boyutu ile erkeklerin evlilik uyumu arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Güven ve Sevim (2007) tarafından yapılan araştırma sonuçları ise yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtmasının evlilik uyumunu yordamadığını göstermektedir. Emmelkamp ve diğ. (1987) tarafından yapılan araştırma sonuçları ise gerçekçi olmayan/çarpıtılmış inançların evlilik doyumunun önemli yordayıcısı olan değişkenlerden biri olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer bir sonucu ulaşan araştırmalarında Metts ve Cupach (1990) işlevsel olmayan inançlarla ilişki doyumunu arasında yüksek düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Sullivan ve Schwebel (1995) de yaptıkları araştırmada daha düşük düzeyde akılcı olmayan inanca sahip olan bireylerin yaşadıkları ilişkide daha fazla doyum sağladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Addis ve Bernard (2002) da rasyonel olmayan inançların evlilik uyumunu yordadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bilişsel kurama göre bireylerin duygularını ve tepkilerini olaylar değil olaylara yüklenen anlam ve olaya ilişkin düşünceler şekillendirmektedir. İlişkide yaşanan olayların olduğu gibi değil çarpıtılarak algılanmasının olaylarla tutarsız duygulanımlara ve tepkilere yol açabileceği söylenebilir. Yakınlıktan kaçınma bilişsel çarpıtmasına sahip bir bireyin evlilik ilişkisinin doğasında olan derin duygusal paylaşımlar konusunda sorun yaşayacağı, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi olan bir bireyin bu beklentilerinin karşılanmaması durumunda hissedeceği duyguların ve eşine vereceği tepkilerin neden olacağı duyguların da evlilik uyumu üzerinde olumsuz etki yapacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada evlilik uyumu ile ilişkisini incelenen değişkenlerden biri de kişilerarası ilişki tarzlarıdır. Araştırma bulgularına göre öfkeli tarz ve küçümseyici/alaycı tarz ile evlilik uyumu arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Literatüre bakıldığında benzer sonuçlara ulaşan araştırma sonuçları olduğu görülmektedir. Özmen-Süataç (2010), yaptığı çalışma sonucunda kişilerarası tarz ile evlilik uyumu arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. İlişkilerinde küçümseyici/alaycı, baskın, öfkeli ve manipülatif tarz kullanan erkeklerin evlilik uyumlarının bu durumdan olumsuz etkilendiği, evlilik uyumu yüksek olanların ise olumsuz tarz kullanmadıkları görülmüştür. Malkoç (2001), ise evlilik uyumu ile iletişim tarzı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, ağırlıklı olarak yıkıcı tarz kullananların evlilik uyumlarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Baron ve diğ. (2007), elde ettiği araştırma bulguları da bu araştırmada elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Düşmanlık ve öfke puanları evlilik uyumu ile ilişkili bulunmuştur. Evlilik uyumunun en yakın

kişilerarası ilişki olduğu düşünülürken kullanılacak tarzın bu ilişkiyi ve ilişkide yaşanacak uyumu etkileyeceği söylenebilir. Kullanılan ilişki tarzının yapıcı olmasının sorunların daha kolay ve az hasarla çözülmesine katkı sağlayabilir.

Bu araştırmanın amaçlarından biri de evlilik uyumunu bazı demografik değişkenler açısından incelemektir. Bu değişkenlerden biri yaş'tır. Araştırma bulgularına göre en yüksek evlilik uyumu 20-30 yaş arasındaki bireylerde yaşanmaktadır. Yaş ilerledikçe de evlilik uyumu puanları düşmektedir. Bu sonuç literatürde yer alan bazı araştırma bulgularıyla da uyumludur. Özyıldırım (2014), yaptığı araştırma sonucunda en yüksek evlilik uyumunun 20-30 yaş aralığında yaşandığı ve yaş ilerledikçe de evlilik uyumunun azaldığı bulgusuna ulaşmıştır. Farklı bir çok çalışmada yaş ve evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu bildirilmektedir (Çakmak-Tolan, 2015; Demiray, 2006; Düzgün, 2009; Goedecke, 1982; Özmen-Süataç, 2010; Şener, 2002; Tezer, 1994; Yaşın-Dökmen, 2002; Yıldırım, 1992). Bazı araştırmalar ise evlilik uyumu ile yaş arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Blum ve Mehrabian, 1999; Çavuşoğlu, 2011; Çınar, 2008; Erişti, 2010; Hamamcı, 2005; Yıldız, 2012). Evlilik uyumu ile ilişkisini incelediğimiz bir diğer demografik değişken ise cinsiyettir. Evlilik uyumunun cinsiyet değişkeni açısından farklılık gösterip göstermediği incelenmiş ve cinsiyet değişkeni açısından evlilik uyumunun farklılaşmadığı görülmüştür. Elde edilen bu bulgu literatürde yer alan bazı araştırma sonuçları ile örtüşürken bazı araştırma sonuçları ile farklılık göstermektedir. Cinsiyet evlilik uyumu ile ilgili yapılan hemen her araştırmanın değişkenlerinden biri olarak karşımıza çıkmakta ve farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Evlilik uyumunun cinsiyet açısından farklılaşmadığı sonucuna ulaşan araştırmalar olduğu gibi (Çavuşoğlu, 2011; Çınar, 2008; Demiray, 2006; Düzgün, 2009;; Erişti, 2010; Fışiloğlu, 1992; Güçlü-Ergin, 2008; Güven ve Sevim, 2007; Özyıldırım, 2014; Özmen-Süataç, 2010; Turanlı, 2010; Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002; Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006;) erkeklerin evlilik uyum puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşan araştırma bulguları da mevcuttur (Azizoğlu-Binici, 2000; Bir Aktürk ve Fışiloğlu, 2009; Kamp, Taylor, Koeger, 2008; Levy-Schiff, 1994; Özürlü, 1990; Schum ve diğ., 1998; Stevenson ve Wolfers, 2009;; Şener ve Terzioğlu, 2008; Yaşın-Dökmen ve Tokgöz, 2002; Yıldırım, 1992; Yıldız, 2012). Jackson, Miller, Oka ve Henry (2014) kadınların erkeklerden daha düşük evlilik uyumu yaşadığı varsayımını test etmek için yaptıkları meta-analiz çalışmasında 226 bireyle çalışmış ve kadınlarla erkeklerin evlilik uyum puanları arasında erkekler lehine anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çakmak-Tolan (2015), ise araştırmasında kadınların evlilik uyumu puan ortalamalarının erkeklerinkinden daha yüksek olduğunu bulgulamıştır. Genel olarak bakıldığında cinsiyetin evlilik uyumu üzerinde etkisi ile ilgili olarak literatürde birbirinden farklı sonuçlar olduğu görülmektedir. Bu durumun araştırma

grubuyla ilgili olduğu düşünülebilir. Örneklem grubunun rastlantısal olarak evlilik uyumunun yüksek olduğu bireylerden oluşması ya da tam tersi düşük bireylerden oluşması söz konusu olabilmektedir. Gruba bağlı olarak farklı sonuçlar alınabilmektedir bu nedenle geniş örneklem grupları ile yapılacak çalışmalar yararlı olabilir. Bu araştırmanın bir diğer değişkeni olan evlenme yaşı ile ilgili elde edilen sonuçlar yaş değişkeni ile ilgili bulgularımızı destekler niteliktedir. Aralarındaki fark anlamlı olmamakla birlikte evlenme yaşı küçük olan bireylerin evlilik uyum puan ortalamaları daha ileri yaşlarda evlenenlerden daha yüksektir.

Evlilik uyumu ile evlenme şekli arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda en yüksek evlilik uyumu puan ortalamasının akraba evliliği ve aşk evliliği yapan bireylerde yaşandığı görülmüştür. En düşük ortalama ise mantık evliliği yapan bireylere aittir. Literatürde yer alan araştırma bulguları evlilik öncesi tanışıklığın, aşk ve sevgi yoğunluğunun evlilik uyumunu arttırdığına vurgu yapmaktadır (Özmen-Süataç, 2010). Obradovic ve Obradovic (2000), de 770 evli çiftle yürüttükleri çalışma sonucunda eşi duyulan sevginin ve bu sevgiye karşılık alma düzeyinin evlilik uyumunun yordayıcılarından biri olduğunu bulgulamışlardır. Bunun yanı sıra evlenme şeklinin evlilik uyumunu farklılaştırmadığına dair araştırma bulguları da mevcuttur (Hoşgör, 2013). Akraba evliliği yapanların evlilik uyumlarının yüksek olması eşlerin benzer değerlere, beklentilere ve aile geleneklerine sahip olmasına ve bu durumun yaşanacak uyum sorunlarını azalttığına bağlanabilir. Ancak sonuç anlamlı olmakla beraber çalışmada evlenme şekli değişkenine ilişkin olarak örnekleme yanlılığı söz konusudur, daha geniş örneklem gruplarıyla yapılacak çalışmalar yararlı olacaktır. Akraba evliliği toplumumuzda bir çok başka ülkede olduğu gibi ciddi bir tıbbi sorundur. Genetik hastalıkların sıklığını olumsuz etkilemesi nedeniyle üzerinde önemle durulması gerekir. Bu bağlamda yapılacak araştırmaların akraba evliliğindeki hangi faktörlerin evlilik uyumunu arttırdığının belirlenmesi ve evlilik ile ilgili çalışmalarda bu faktörlere odaklanılması yararlı olabilir. Aşk evliliği yaşayanların yüksek evlilik uyumu yaşamaları ise birbirlerine karşı yüksek tolerans ve kabul göstermeleri şeklinde açıklanabilir. Diğer evlenme şekillerine kıyasla daha düşük uyum yaşanan görücü usulü ve mantık evliliğinin düşük düzeyde duygu ve yaşantı paylaşımı ile açıklanabilir.

Araştırmanın diğer bir değişkeni çocuk sahibi olma durumudur. Evlilik uyumunun çocuk sahibi olma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan analiz sonucunda en yüksek evlilik uyumunun hiç çocuğu olmayan bireylerde yaşandığı görülmüştür. Balsamo, Deese, Kiefer ve Armstrong (2013), de yaptıkları çalışmada bireylerin sahip oldukları çocuk sayısı ve çocukların yaşı ile stres düzeylerine göre evlilik uyumunun farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmışlar ve çocuk sayısı ile evlilik uyumu

arasında negatif yönde bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Literatürde benzer sonuçlara ulaşan araştırma bulguları da mevcuttur (Juang ve Tucker, 1991; Özaydınlık, 2014; Belsky ve Pensky, 1988; Twenge ve diğ., 2003; Werneck ve Werneck-Rohrer, 2000). Bu bulgu evlilik uyumunun ilk 5 yılda daha yüksek olması ve 20-30 yaş arası bireylerde evlilik uyumunun diğer yaş aralıklarına göre daha yüksek olması bulgularıyla da tutarlıdır. Bireyler çocuk sahibi olmadan önce bütün ilgilerini birbirlerine vermekte, birlikte nitelikli zaman geçirebilmekte ve karşılıklı olarak duygusal ihtiyaçlarını karşılayabilmektedirler. Çocuğun aileye katılmasıyla birlikte sorumluluklar artmakta ve bu durum uyumsuzlukları tetikleyebilmektedir. Ayrıca çocuk yetiştirme ile ilgili fikir ayrılıkları da uyumsuzluğa yol açabilmektedir. Çocuk sahibi olmayan bireylerin evlilik uyumlarının yüksek olması bu nedenlere bağlanabilir. Sınırlı sayıda olmakla beraber literatürde evlilik uyumunun çocuk sahibi olma değişkenine göre farklılaşmadığına dair bulgular mevcuttur (Özmen-Süataç, 2010; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012). Bayraktaroğlu ve Çakıcı'nın (2013), çalışmaları ise evlilik uyumu ile çocuk sayısının doğrusal bir ilişki içinde olduğu yönünde bulgular ortaya koymuştur. Evlilik uyumu arttıkça çocuk sayısı da artmaktadır.

Evlilik uyumu ile ilişkisini incelenen eğitim düzeyine göre, evli bireylerden ilk/ortaokul mezunu olanların evlilik uyumları diğer eğitim düzeylerinden olanlara göre daha yüksektir. Araştırmanın bulguları literatürdeki bulgular ile çelişmektedir. Evlilik uyumunun eğitim düzeyine göre farklılaştığı sonucuna ulaşan araştırmalar eğitim düzeyi arttıkça evlilik uyumunun da arttığına işaret etmektedir (Blum ve Mehribian, 1999; Hoşgör, 2013; Özaydınlık, 2014; Şener ve Terzioğlu, 2002 ; Yıldız, 2012). Bazı araştırma sonuçları ise evlilik uyumunun eğitim düzeyine göre farklılaşmadığına işaret etmektedir (Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002; Çavuşoğlu, 2011; Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006; Özmen-Süataç, 2010). Bu araştırmanın sonuçları eğitim düzeyi arttıkça evlilik uyumunu azaldığına işaret etmektedir. Bu bulgu: eğitim düzeyi arttıkça beklenti düzeyinin ve doyum eşliğinin yükselmesi ve bu nedenle de evlilik uyumunun azaldığı şeklinde yorumlanabilir. Eğitim düzeyi bireye yaşantı zenginliği sunmakta ve beklenti düzeyini arttırmaktadır, beklenti düzeyi yükselen ama gerekli karşılığı alamayan bireylerin evlilik uyumlarının azalması söz konusu olabilir. Eğitim düzeyinin yüksek olması farklı uğraşı alanlarını da beraberinde getirmesi eşlerin birbirlerine ayıracağı zamanı da sınırlandırabileceğinden evlilik uyumunun bu süreçten etkilenmesi beklenen bir durumdur. Eğitim düzeyi yükseldikçe bireyselleşme ve özgürleşme ihtiyacı da yükseleceğinden yine evlilik uyumu da bu durumdan etkilenecektir. Ancak değişkene ilişkin örneklem yanlılığı söz konusu olduğundan ileride yapılacak araştırmalarda daha geniş örneklem gruplarıyla eğitim düzeyi ve eşler arasındaki eğitim düzeyi farkı değişken olarak incelenerek daha detaylı bilgiler elde edilebilir.

Evlilik uyumu ile boşanmayı düşünmüş olup olmama durumuna ilişkin olarak yapılan analizler sonucunda boşanmayı düşünmüş olan bireylerin evlilik uyum puan ortalamalarının boşanmayı hiç düşünmemiş olan bireylerden oldukça düşük olduğu görülmüştür ve fark anlamlıdır. Bu bulgu evliliğin sağlıklı bir şekilde devam etmesi için evlilik uyumunun önemli bir değişken olduğu ve evliliğinde uyumu yakalayamayanların boşanma fikrine daha yakın oldukları şeklinde yorumlanabilir. Güçlü-Ergin (2008), tarafından yapılan araştırmada da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Halen evli olan, boşanma sürecinde olan ve boşanmış olan kişilerin evlilik uyumlarının çeşitli değişkenler açısından incelendiği araştırmada, halen evli kişilerin evlilik uyumu düzeylerinin, boşanma sürecinde olan ve boşanmış olan kişilerin evlilik uyumu düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Düzgün (2009), tarafından yapılan araştırma bulguları da evlilik uyumu ile evliliğin geleceğini değerlendirme biçimi arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Literatürde bu konu ile ilgili yapılmış araştırma sayısı oldukça sınırlıdır.

Bu araştırmada evlilik uyumu ile kadınların çalışma durumu arasındaki ilişki de incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik uyum düzeyleri farklılaşmamaktadır. Evlilik uyumunun daha çok içsel süreçlerle ilişkili olması çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında fark olmamasının nedeni olarak düşünülebilir. Literatürde benzer bulgulara ulaşan çalışmalar (Bayraktaroğlu ve Çakıcı, 2013; Çakır, 2008) olduğu gibi çalışan kadınların daha yüksek evlilik uyumu yaşadıkları sonucuna ulaşan araştırma bulguları da mevcuttur (Çilli ve diğ., 2004; Nahawant ve Mathur, 1993; Sezer, 2005).

Araştırmada ayrıca evlilik uyumu ile eşler arasındaki yaş farkı arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre aralarındaki fark anlamlı olmamakla birlikte en düşük evlilik uyumunun eşiyile arasındaki yaş farkının 11 yaş ve üzeri olduğu bireylerde olduğu görülmüştür.

Araştırmanın değişkenlerinden biri olan evlilik süresi ile ilgili bulgulara göre en yüksek evlilik uyumu 1-5 yıllık evli bireylerde yaşanmaktadır ve evlilik süresi ilerledikçe evlilik uyum puan ortalamalarının düştüğü görülmektedir. Bu sonuç literatürdeki bazı araştırma bulguları ile de benzerdir (Demiray, 2006; Düzgün, 2009; Hoşgör, 2013; Johson ve diğ., 1992, Miller ve diğ., 2003; Şener ve Terzioğlu, 2008; Yıldız, 2012). Bazı araştırma sonuçları ise evlilik süresinin evlilik uyumu üzerinde etkisi olmadığını bildirmektedir (Aydın, 1998; Çavuşoğlu, 2011; Çınar, 2008; Demir ve Fışiloğlu, 1999; Yıldırım, 1992). Bu sonuçlar evlilik uyumu ve yaş değişkeni ile ilgili sonuçlardaki tutarlıdır. Evlilik uyumunun en yüksek olarak yaşandığı 20-30 yaş aynı zamanda evliliklerin ilk yıllarına denk gelmektedir. Bu dönemde bireyler hayatlarının merkezine birbirlerini yerleştirmektedirler, bütün ilgi birbiri üzerinde yoğunlaşmaktadır, karşılıklı olarak beklentiler dikkate alınmakta,

eşler birbirine karşı özenli ve özverili davranmaktadır. Bu durumun evliliğin ilk yıllarında yaşanan yüksek evlilik uyumu üzerinde etkili olduğu söylenebilir. İlerleyen zamanla birlikte bu durumun değişmesi ve eve yeni bireylerin katılması çiftler arasındaki ilişkinin niteliğini etkileyebilmektedir. Bu durumun evlilik uyumunu olumsuz etkileyeceği söylenebilir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6. 1. Sonuçlar

1. Yapılan korelasyon analizine göre kişilik özelliklerinden nörotisizm, bağlanma boyutlarından kaçınma ve kaygı, kişilerarası iletişim tarzlarından öfkeli tarz ve küçümseyici/alaycı tarz, ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalardan yakınlıktan kaçınma ile evlilik uyumu arasındaki ilişki anlamlıdır. Yapılan regresyon analizi sonucunda kişilik özelliklerinden nörotisizm, bağlanma boyutlarından kaçınma boyutu evlilik uyumunu yordarken , kaygı boyutu, öfkeli tarz, küçümseyici tarz ve yakınlıktan kaçınma evlilik uyumunu yordamamaktadır.
2. Demografik değişkenlere göre yapılan analiz sonuçlarına göre evli bireylerin yaşlarına göre evlilik uyumları arasında anlamlı düzeyde farklılıklar bulunmuştur. 20-30 yaş ve 31-40 arası bireylerin evlilik uyumu puan ortalamaları 41-50 yaş ve 51 yaş üstü bireylerden daha yüksek bulunmuştur. Evli bireylerin evlenme şekillerine göre evlilik uyumu puanları arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Görücü usulü ile evlenen bireylerin evlilik uyumu puan ortalamaları aşk evliliği, ve akraba evliliği yapan bireylerden düşük bulunmuştur. Ayrıca akraba evliliği yapanların evlilik uyumu puanları mantık evliliği yapanlardan yüksek olarak bulgulanmıştır. Evli bireylerin evlilik uyumu puanları arasında çocuk sahibi olup olmama ve çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Çocuk sahibi olmayanların evlilik uyumu puanları çocuk sahibi olanlardan yüksektir. Ayrıca çocuk sayısı arttıkça evlilik uyumu düşmektedir. Evli bireylerin evlilik uyumu puanları arasında eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. İlk/ortaokul mezunu olanların evlilik uyumu puan ortalamaları lise, lisans ve lisansüstü eğitim düzeyindeki bireylerden yüksektir. Evli bireylerin daha önce boşanmayı düşünmüş olup olmama durumlarına göre evlilik uyumu puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Boşanmayı düşünmüş olanların evlilik uyumu puanları boşanmayı düşünmemiş olanlardan daha düşüktür. Evli bireylerin evlilik sürelerine göre evlilik uyumu puanları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Evlilik süresi 1-5 yıl arasında olanların evlilik uyumu 6-10, 11-15, 16-20, 21 yıl üstü olanlardan yüksektir. Evli bireylerin dörtlü bağlanma stillerine göre evlilik uyumları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Güvenli ve saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin evlilik uyumu puan ortalamaları korkulu ve kayıtsız bağlanma stiline

sahip bireylerden daha yüksek olarak belirlenmiştir. Cinsiyet, evlenme yaşı, kadının çalışma durumu, eşler arasındaki yaş farkı değişkenleri açısından anlamlı fark bulunmamıştır.

6. 2. Öneriler

6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

1. Araştırmanın bulgularına göre kişilik özelliklerinden nörotik evlilik uyumunun önemli yordayıcılarından. Nörotik bireylerde sıklıkla görülen kaygı bozuklukları, olumsuz duygu durumu, öfke kontrolü, depresyon gibi sorunlara sahip olan bireylerin psikolojik yardım almaları yönünde toplumun bilinçlendirilmesi ve yönlendirilmesi yararlı olabilir. Bunun için toplum sağlığı merkezleri, okul rehberlik servisleri, aile mahkemelerinin gerekli çalışmaları düzenlemeleri önerilebilir. Ayrıca erken dönemden itibaren oluşmaya başlayan kişilik özellikleri konusunda ailenin önemine dikkat çekilerek okul öncesi dönemden başlanmak üzere ailelere yönelik eğitim programları düzenlenebilir.
2. Araştırma sonuçlarına göre yaş ilerledikçe ve evlilik süresi uzadıkça evlilik uyumu düşmektedir. Bu durum zamanla sorumlulukların artması ve aileye çocukların katılması ile birlikte bireyler kendi beklenti ve ihtiyaçlarını ertelemekte ve bu durum zamanla ilişkini olumsuz etkilenmesine sebep olması ile açıklanabilir. Bu nedenle aile ve evlilik danışmanlığı uygulamalarında çiftlerin birbirlerine ve kendi kişisel gelişimlerine zaman ayırmalarının özendirilmesi önerilebilir. Aile ve sosyal politikalar bakanlığı, üniversiteler ve belediyeler bünyesinde çiftlere yönelik eğitimler düzenlenebilir.
3. Araştırma sonuçlarına göre en düşük evlilik uyumunun görücü usulü ve mantık evliliği yapan bireylerde yaşandığı görülmüştür. Bu durum eş seçiminde dikkat edilecek hususları da ortaya koymaktadır. Birbirlerini yeterince tanımayan ve paylaşımında bulunmadan evlenen bireylerin evlilik uyumlarının bu durumdan olumsuz etkilenmesi nedeniyle evlilik öncesinde bireylerin birbirlerini tanımaları ve seçimlerini bu doğrultuda yapmaları önemlidir. Bu nedenle yaş gruplarına göre çeşitli eğitimler ile eş seçimi aşamasındaki bireylere sunulan evlilik ve aile danışmanlığı hizmetlerinde bu konulara yer verilmesi gerekmektedir.
4. Araştırma bulgularına göre bağlanma stilleri ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bağlanma temelleri bebeklikte atılan bir kavramdır ve ömür boyu devam eden bir süreçtir. Bu durum bebek ve bakımveren arasındaki ilişkinin

önemini ortaya koymaktadır. Yapılacak aile eğitimlerinde bu konuya ağırlık verilmesi bireylerin güvenli bağlanma geliştirmeleri sürecine katkı sağlayabilir.

5. Araştırma bulgularına göre olumsuz kişilerarası tarz kullanımı arttıkça evlilik uyumu azalmaktadır. Bu nedenle bireylere okul çağından başlayarak iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimler verilmelidir.

6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma Trabzon ilinde ikamet eden evli bireylerle gerçekteştirilmiştir. Araştırma sonuçlarının genellenebilirliği açısından farklı illerde ikamet eden daha geniş örneklem gruplarıyla bu çalışmanın tekrarlanması uygun olacaktır.
2. Evli bireylerin araştırmaya çift olarak katılmalarının ve karşılıklı olarak inceleme yapılmasının daha kapsamlı sonuçlar elde edilmesine katkı sağlayacağı düşünölmektedir.
3. Evlilik uyumunun diğer aile üyeleri ile birlikte değerlendirilmesi adına evli bireylerin ya da çiftlerin çocuklarının da araştırmaya dâhil edilmeleri önerilebilir.
4. Evlilik uyumu üzerinde etkili olacak değişkenlerin sınanmasına yönelik olarak deneysel araştırmalar yapılabilir.
5. Evlilik ilişkisini ve süreci anlamaya yönelik olarak boylamsal ve nitel çalışmalar yapılması uygun olabilir.
6. Evlilik Uyumu ile güncel bir ölçek geliştirilmesi önerilebilir.

7. KAYNAKLAR

- Açık, Ö. (2008). Evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Addis, J. and Bernard, M. E. (2002). Marital adjustment and irrational beliefs. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 20(1), 3-13.
- Adler, S. E. (2010). Age, educational level and length of courtship in relation to marital satisfaction. Unpublished Master Thesis, Pacific University, Oregon.
- Ainsworth, M. D. S. (1991). *Attachments and other affectional bonds across the life cycle*. In: C. M. Parkes, J. Stevenson-Hinde & P. Marris (eds.), *Attachment across the life cycle*. New York: Routledge.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. and Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A Psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Akram, H. and Malik, N. (2011). Relationship between personality traits and marital adjustment of teachers. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 3(4), 718-724.
- Alayi, Z., Gatab, A. T. and Khamen, A. B. Z. (2011). Relation between communication skills and marital-adaptability among university students. *Social and Behavioral Sciences*, 30, 1959-1963.
- Altıntaş, E. ve Gültekin, M. (2014). *Psikolojik danışma kuramları*. Ankara: Nobel.
- Amato, P. R. and Hohmann-Marriot, B. (2007). A comparison of high and low distress marriages that end in divorce. *Journal of Marriage and Family*, 69(3) 621- 638.
- Ateş, R. , Erdoğan, İ. ve Gül, G. (2004). *Evlilik okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C. ve Hilgart, E. R. (2014). *Psikolojiye giriş*. Çev. Ö. Öncül D.Ferhatoğlu. İstanbul: Arkadaş Yayınevi.
- Aydemir, Ö.ve Köroğlu, E (2012). *Psikiyatride kullanılan klinik ölçekler*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Azizoglu-Binici, S. (2000). Psikolojik yardım için başvuruda bulunan ve bulunmayan evli çiftlerin evlilik ilişkilerini değerlendirmelerinin karşılaştırılması. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Balkan-Kaya, İ. (2009). Bağlanma stillerinin evlilik ilişkisi üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Balsamo, D. L., Deese, M. A., Kiefer, J. G. and Armstrong, P. J. (2013). Marital satisfaction in relation to age and number of children. University of North Georgia. 18th Annual Research Conference.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. New Jersey: Prentice-Hall
- Banse, R. (2004). Attachment style and marital satisfaction: Evidence for dyadic configuration effects. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21, 273–282.
- Baron, K. G., Smith, T. W., Butner, J., Nealey-Moore, J., Hawkins, M. W. and Uchino, B. N. (2007). Hostility, anger, and marital adjustment: concurrent and prospective associations with psychosocial vulnerability. *Journal of Behavioral Medicine*, 30, 1-10.
- Bartholomew, K. and Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Bartholomew, K. (1994). Assessment of individual differences in adult attachment. *Psychological Inquiry*, 5, 23-27.
- Baymur, F. (1997). *Genel psikoloji*. Istanbul: İnkılâp Yayınları.
- Bayraktaroğlu, H. ve Çakıcı, E. (2013). Factors related with marital adjustment. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 53/A, 297-312.
- Beck, J. (2001). *Bilişsel terapi temel ilkeler ve ötesi*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Belsky, J. and Pensky, E. (1988). Marital change across the transition to parenthood. *Marriage and Family Review*, 12, 133–156.
- Berko, R. M., Wolwin, A. D. and Wolwin, D. R. (2001). *Communicating: A social and career focus*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Berscheid, E. and Regan, P. (2005). *The psychology of interpersonal relations*. NJ: Prentice-Hall.
- Bharambe, D. K. and Baviskar, A. P. (2013). A study of marital adjustment in relation to some psycho-socio factor. *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, 2(6), 8-10.
- Bir Aktürk, E. and Fıçıoğlu, H. (2009). Marital satisfaction in Turkish remarried families: Comparison among marital status, effect of stepchildren and contributing factors. *Journal of Divorce & Remarriage*, 50(2), 119-147.
- Blum, J. S. and Mehribian, A. (1999). Personality and temperament correlates of marital satisfaction. *Journal Of Personality*, 67, 93–125.
- Bouchard, G., Lussier, Y. and Sabourin, S. (1999). Personality and marital adjustment: utility of the five-factor model of personality. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 651-660.

- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1, Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J.(1973). *Attachment and loss: Vol. 2, Separation*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J.(1980). *Attachment and loss: Vol. 3, Loss*. New York: Basic Books.
- Bozkurt, S. (2006). Temas biçimleriyle bağlanma stilleri ve kişilerarası şemalar arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bozkurt, A. (2014). Evli bireylerde bağlanma stilleri, aile içi eşler arası şiddet ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Bradbury, T. N. and Fincham, F. (1993). Assessing dysfunctional cognition in marriage: A reconsideration of the relationship belief inventory. *Psychological Assessment*, 5, 92-101.
- Bradbury, T. N. and Fincham, F. D. (1990). Attributions in marriage: review and critique. *Psychological Bulletin*, 107(1), 3-33.
- Bradbury, T. N. and Fincham, F. D. (1988), Individual difference variables in close relationships: A contextual model in marriage as an integrative framework, *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(4), 713- 721.
- Brennan, K. A., Clark, C. L., and Shaver, P. R. (1998). *Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview*. In J. A. Simpson and W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships*. New York, NY, US: Guilford Press.
- Brennan, K.,and Shaver, P. R.,(1995). Dimensions of adult attachment, affect regulation, and romantic relationship functioning, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(3), 267-283.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5), 759.
- Budak, S. (2005). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Buren, A. V. and Nowicki, S. (1997). Awareness of interpersonal style and self-evaluation. *The Journal of Social Psychology*, 137, 429-434.
- Burger, J. M .(2006). *Kişilik*. Çev.İ.D. Erguvan Sarıoğlu. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Butzer, B. and Campell, L. (2008) Adult attachment, sexual satisfaction and relationshipsatisfaction: A study of married couples. *Personal Relationships*,15,141-154.
- Büyüköztürk, Ş. (2003). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyükşahin, A. (2007). Yakın ilişkilerde bağlanım: yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı ilişkişel değişkenler yönünden incelenmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*,10(19), 55-75.

- Carver, C. S., and Scheier, M. F. (2008). *Perspectives on personality*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Chen, Z., Tanaka, N., Masayo, U., Hiramura, H., Shikai, N., Fujihara, S. and Kitamura, T. (2007). The role of personalities in the marital adjustment of Japanese couples. *Social Behavior and Personality*, 35(4), 561-572.
- Cohen, L., Manion, L., and Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). New York: Routledge Falmer.
- Collins, N. L. and Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663.
- Connel, G. M., Bumberry, W. M., and Mitten, T. J. (1999). *Reshaping family relationships: The symbolic therapy of Carl Whitaker*. New York: Brunner Mazel.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma kuram ve uygulamaları*. Çev. T. Ergene. Ankara Mentis.
- Costa, P. T. and McCrea, R. R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, 13, 653-665.
- Çakır, S. (2008). Evli bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çakmak-Tolan, Ö. (2015). Evlilik Uyumunun Kişilik Özellikleri, İlişkiye dair inançlar ve çatışma çözüm stilleri bağlamında yordanması. Yayınlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Çavuşoğlu, Z. Ş. (2011). Bağlanma stilleri evlilik uyumu ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Çınar, L. (2008). Evlilik doyumu, cinsiyet rolleri ve yardım arama tutumları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çilli, S. A., Kaya, N., Bodur, S., Özkan, İ. ve Kucur, R. (2004). Ev kadınlarında ve çalışan evli kadınlarda psikolojik belirtilerin karşılaştırılması. *Genel Tıp Dergisi*, 14(1), 1-5.
- Daffern, M., Thomas, S., Ferguson, M. and Podubinski, T. (2010). The impact of psychiatric symptoms, interpersonal style, and coercion on aggression and self harm during psychiatric hospitalization. *Psychiatry*, 73(4), 365-381.
- Demir, A. ve Fışiloğlu, H. (1999). Loneliness and marital adjustment of Turkish couples. *The Journal of Psychology*, 133, 23-240.
- Demiray, Ö. (2006). Evlilikte uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Doğan, İ. (2009). *Dünden bugüne türk ailesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

- Dökmen, Ü (2001). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dubrin, A. (1994). *Applying psychology: individual and organizational effectiveness*. New Jersey: Prentice Hall.
- Duman, M. (2012). Mizaç ve karakter özelliklerinin evlilik uyumu ve cinsiyet açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Durna, U. (2005). A tipi ve b tipi kişilik yapıları ve bu kişilik yapılarını etkileyen faktörlerle ilgili bir araştırma. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1), 275-290.
- Düzgün, G. (2009). Evli kişilerde depresyon, ilişkiye ilişkin inanç, kendini ayarlama düzeyinin evlilik uyumu ile ilişkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ebenuwa-Okoh, E. E. (2008). Personality variables as correlates of marital adjustment among married persons in Delta State of Nigeria. *Educational Research and Review*,3(8), 275-279.
- Emmelkamp, P. M. G., Krol, B., Sanderman, R. and Rüphan, M. (1987). The assessment of relationship beliefs in a marital context. *Personal Individual Differences*, 8(6),775-780.
- Epstein, N. (1992). *Marital therapy*. In A. Freeman and F.D. Dattilio (Eds.) *Comprehensive casebook of cognitive therapy*. New York: Plenum Press.
- Epstein, N., Baucom, D. H. and Rankin, L. A. (1993). Treatment of marital conflict: A cognitive-behavioral approach. *Clinical Psychology Review*, 13 (1), 45-57.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Alphan, R. L. ve Eradaamlar, N. (2005). Cinsellik ve çift uyumu: Üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma. *Düşünen Adam* 18(2), 72-81.
- Erdoğan, İ. (1994). *İşletmelerde davranış*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Erdoğan, S. (2007). Evlilik uyumu ile psikiyatrik rahatsızlıklar, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Erikson, E. (1982). *The life cycle completed*.New York: Norton.
- Erişti, A. (2010). *Bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Erok, M. (2013). İlişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, ilişkiye dair inançlar, kişilerarası öfke, kişilerarası ilişkiler, problem çözme ve evlilik çatışması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Ersanlı, K. ve Kalkan, M. (2008). *Evlilik ilişkilerini geliştirme (Kuram ve Uygulama)* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Ertan, Ö. (2002). The Role of attachment styles in partnerpairing and satisfaction within marriage in critical and non-critical stages. Unpublished Master thessis, Middle East Technical University, Ankara.
- Erwin, P., Salter, K. and Purves, D. (2001). Attachment style, family and romantic relationships. *Pschological Reports*, 88, 1251–1252.
- Evans, F. (2005). *Harry Stack Sullivan: Interpersonal theory and psychotherapy*. London: Routledge.
- Eysenck, H. J. (1991). Dimensions of personality: 16, 5 or 3 Criteria for a taxonomic paradigm. *Personality and Individual Differences*, 12(8), 773-790.
- Feeney, J. and Hohaus, L. (2001). Attachment and spousal caregiving. *Personal Relationships*, 8, 21-39.
- Feeney, J. A. (1999). *Adult romantic attachment and couple relationships.*, *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*, Edited by: Cassidy, J. & Shaver, P.R. New York: Guilford Press, 355-377.
- Feeney, J. A. and Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships, *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 281-291.
- Feeney, J. A., (1994). Attachment style, communication patterns and satisfaction across the life cycle of marriage. *Personal Relationships*, 1, 333–348.
- Feeney, J. A., (2002). Attachment-related dynamics: What can we learn from self-reports of avoidance and anxiety. *Attachment and Human Development*, 4, 193-200.
- Fışıloğlu, H. (1992). Lisansüstü öğrencilerinin evlilik uyumu, *Türk Psikoloji Dergisi*, 7(28),16-23
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS* (4th ed.). London: Sage Publications.
- Flett, G. L. (2007). *Personality theory & research: An International perspective*. mississauga: J. Wiley and Sons Canada.
- Fraenkel, J. R. and Norman W. E. (2008). *How to design and evaluate research in education*, New York: McGraw Hill.
- Fraley, R. C., and Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: theoretical developments, emerging controversies and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4, 132-154.
- Framo, J. L. (1996). A personal retrospective of the family therapy field: Then and now. *Journal of Marital and Family Therapy*, 22(3), 289-316.

- Francis L. J., Brown, L. B. and Philipchalk, R. (1992). The development of an abbreviated form of the revised Eysenck personality questionnaire (EPQR-A): Its use among students in England, Canada, the U.S.A. and Australia. *Personality Individual Differences*,13; 443–449.
- Gander, J. M., and Gardiner, W. H. (1995). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Çev. B. Onur. Ankara: İmge.
- Geçtan, E. (2004). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Ghoroghi, S., Hassan, S. A. and Baba, M. (2015). Marital adjustment and duration of marriage among postgraduate iranian students in Malaysia. *International Education Studies*, 8(2), 50-59.
- Glenn, N. D. (1990). Quantitative research on marital quality in the 1980's: a critical review. *Journal of Marriage and The Family*. 52, 818-831.
- Goedecke, G. (1982). *Enduring marriages of the fifties*. Unpublished master's thesis, Texas Woman's University, Denton, Texas.
- Gottman, J. (1993). The roles of conflict engagement, escalation and avoidance in marital interaction: A longitudinal view of five types of couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61 (1), 6-15.
- Gottman, J., Levenson, R., and Woodin, E. (2001). Facial expressions during marital conflict. *Journal of Family Communication*, 1(1), 37-57.
- Grav, I., and Doll, J. (2003). Effects of attachment styles on the experience of equity heterosexual couples relationships. *Experimental Psychology*, 50(4), 298-310.
- Güçlü-Ergin, N. (2008). Evli ve boşanmış kişilerin evlilik uyumu ve cinsiyetçilik açısından karşılaştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gülsün, M., Ak, M. ve Bozkurt, A. (2009). Psikiyatrik açıdan evlilik ve cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 68-79.
- Günay, O. (2000). Evlilik uyumu ile kişisel düşünme modelleri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Güney, S. (2000). *Davranış bilimleri*. İstanbul:Nobel.
- Güngör, H. C. (2007). *Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model geliştirme*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gürsoy, Ç. (2004). Kaygı ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Güven, N. ve Sevim, S. (2007). İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve algılanan problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu yordama gücü. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 49-61.

- Hackney, H. ve Cormier, S. (2005). *Psikolojik danışma ilke ve teknikleri: Psikolojik Yardım Süreci El Kitabı*. Çev. T. Ergene ve S. Aydemir. Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Hamamcı, Z. (2005). Dysfunctional relationship belief in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality*, 33(4), 313–328.
- Hamamcı, Z. ve Büyüköztürk, Ş. (2003) İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeği, ölçeğin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (25). 107-111.
- Hamamcı, Z. (2003). Bilişsel davranışçı yaklaşımla bütünleştirilmiş psikodrama uygulamasının kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve temel inançlar üzerine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(19),7-13.
- Hashmi, H. M., Khurshid, M. and Hassan, İ. (2007). Marital adjustment, stress and depression among working and non-working married women. *Internet Journal of Medical Update*, 2, 19-26.
- Hatch, D. L. (2008). Factors that influence the association between adult attachment and marital satisfaction. Unpublished PhD Dissertation, Utah State University, Utah.
- Hawkins, D. N. (2005). Unhappily ever after: Effects of long term, low quality marriages on well-being social forces. *Oxford Journal*, 84(1), 451–471.
- Hazan, C. ve Shaver, P. R. (2000). Psikolojinin alt alanları bağlanma: yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve. Çev. Dönmez, A. *Türk Psikoloji Bülteni*. 6(16), 29-50.
- Hazan, C. and Shaver, P. R.(1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*,52, 511-524.
- Heene, E., Buysse A. and Van Oost, P. (2007). An interpersonal perspective on depression: The role of marital adjustment, conflict communication, attributionsand attachment within a clinical sample. *Family Process*, 46(4), 499-514.
- Heitler, S. (2008). *Evlilikte mutluluk*. Çev. G. Tümer. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Hortaçsu, N. (1991). *İnsan ilişkileri*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Hovardaoğlu, S. (1996). Sosyal mübadele, evlilikle ilgili değerlendirmelere etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(36), 12-24.
- Ingraham, L. J. and Wright, T. L. (1987). A social relations model test of Sullivan's anxietyhypothesis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(6), 1212-1218.
- İmamoğlu, S (2008). Genç yetişkinlikte kişilerarası ilişkilerin, cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık algısı açısından incelenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Jackson, J. B., Miller, R. B., Oka, M. and Henry, R. G. (2014). Gender differences in marital atisfaction: A Meta- analysis. *Journal of Marriage and Family*, 76 (1),105-129

- Johnson, M. D., Benjamin, R. K., Rogge, R. and Bradbury, T. N. (2004). Evlilikteki davranışların yüklemeler ve evliliğin niteliği arasındaki boylamsal ilişkiadaki rolü. Çev. S. Üretmen. *Türk Psikoloji Bülteni*, 32, 137-141.
- Jones, N. R. (1982). *Danışma psikolojisi kuramları*. Çev. F. Akkoyun. Ankara: Cassel Educational Limited
- Juang, S. H. and Tucker, C. M. (1991). Factors in marital adjustment and their interrelationships: A Comparison of taiwanese couples in America and caucasian american couples. *Journal Of Multicultural Counseling And Development*, 19(1) 22–31.
- Kalkan, M. (2002). Evlilik ilişkisini geliştirme programının, evlilerin evlilik uyum düzeyine etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Kamp, C. M. K., Taylor, M. G. and Kroeger, A. R. (2008). Marital happiness and psychological well being across the ilfe course. *Family Relations*, 57(2), 221-226.
- Kansız, M. ve Arkar, H. (2011). Mizaç ve karakter özelliklerinin evlilik doyumu üzerine etkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 12, 24-29.
- Karancı, N., Dirik, G. ve Yorulmaz, O. (2007). “Eysencik kişilik anketi gözden geçirilmiş kısaltılmış formunun (EKA-GGK) Türkiye’de geçerlik ve güvenilirlik çalışması.” *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(3), 1-8.
- Karen, R. (1994). *Becoming attached: Unfolding the mystery of the infant-mother bond and its impact on later life*. New York: Warner Books.
- Karney B. R. and Bradbury T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A rewiev of theory, method and research. *Psychological Bulletin*, 118, 3-34.
- Kelly, E. L., and Conley, J. J. (1987). Personality and compatibility: A prospective analysis of marital stability and marital satisfaction, *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 27-40.
- Kirkpatrick, L. A. and Davis, K. E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 502-512.
- Kiesler, D. J. (1983). The 1982 Interpersonal circle: A taxonomy for complementarity in human transactions. *Psychological Review*, 90, 185–214.
- Kitamura, T. and Aoki, M. (1998). Sex differences in marital and social adjustment, *Journal of Social Psychology*, 138(1), 26-32.
- Kobak, R, and Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation and represantations of self and others, *Child Development*, 59, 135-146.
- Kobak, R. R and Hazan, C. (1991). Attachment in marriage: effects of security and accuracy of working models, *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 861-869.

- Köknel, Ö. (1993). *Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köknel, Ö. (1997). *İnsanı anlamak*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Kulaksızoğlu, A. (2002). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- LaFollette, H. (1997). *Kişisel ilişkiler: Sevgi, kimlik ve ahlak*. Çev. F.Lekesizalın. İstanbul:Ayrıntı.
- Larson, J. H. (2004). *Innovations in marriage education: introduction and challenges family relations*. *Proquest Psychology Journals*, 53(5), 421-424.
- Leahy, L. (2007). *Bilişsel terapi ve uygulamaları*. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Levinger, G. and Huston, T. L (1990). *The psychology of marriage: Basic issues and applications*. New York: Guilford Press.
- Levy-Shiff, R. (1994). Individual and contextual correlates of marital change cross the transition to parenthood. *Developmental Psychology*, 30, 591-601.
- Luschen, G. und Lupri, E. (1970). *Soziologie der Familie*. Wiesbaden: Springer Fachmedien.
- Main, M. (1996). Introduction to the special section on attachment and psychopathology: 2. overview of the field of attachment. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64, 237- 243.
- Main, M., Kaplan, N. and Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50, 66-106.
- Malkoç, B. (2001). İletişim şekilleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi. Ankara.
- Malouff, J., Thorsteinsson, E., Schutte, N., Bhullar, N. and Rooke, S. (2010). The five factor model of personality and relationship satisfaction of intimate partners: A meta-analysis. *Journal of Research in Personality*, 44, 124-127.
- McKenzie, K. and Schweitzer, R. (2001). Who succeeds at university? Factors predicting academic performance in the first year Australian university studies. *Journal of Higher Education Research and Development*, 20, 21-33.
- Metts, S. and Cupach, W. R. (1990). The influence of relationship beliefs and problemsolving responses on satisfaction in romantic relationships. *Human Communication Research*, 17(1), 170-185.
- Mikulincer M, Orbach, I. and Iavnieli D. (1998). Adult attachment style and affect regulation: strategic variations in subjective self-other similarity, *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(2), 436-448.

- Mikulincer, M., Erev, I. (1991). Attachment style and the structure of romantic love, *British Journal of Social Psychology*, 30, 273-291.
- Miller, P. J., Caughlin, J. P. and Huston, T. L. (2003). Trait expressiveness and marital satisfaction: The role of idealization process. *Journal of Marriage and Family*. 65(4), 978-995.
- Michela, M.(2014). *Persönlichkeitsmerkmale und beziehungszufriedenheit*. Hamburg: Bachelor Mater Publishing.
- Mitchell, S. A. (2000). *Relationality: From attachment to intersubjectivity*, Burlingame: The Analytic Press.
- Morris, C. G. (2002). *Understanding psychology*. (Çev. H.B. Ayvaşık ve M. Sayıl). Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Möller, A. T. and Van Zyl, P. D. (1991). Relationship beliefs, interpersonal perception and marital adjustment. *Journal of Clinical Psychology*, 47, 28-33.
- Murdock, N. L. (2014). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları*. Edt. Füsün Akkoyunlu. Ankara: Nobel.
- Nathawat, S. and Mathur, A. (1993). Marital adjustment and subjective well being in Indian educated housewife sandworking women. *Journal of Psychology*. 127(3):353-358.
- Nema, S. (2013). Effect of marital adjustment in middle - aged adults. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 3(6),1-6.
- Nichols, W. (2005). The first years of marital commitment. M.Harway, (Ed.). *Handbook of Couples Therapy*. USA: John Wiley & Sons, Inc.
- Obradović, J and Čudina-Obradović, M (2000). Correlates of subjective global marital satisfaction in women. *Društvena istraživanja*, 9, (1), 41-65.
- Onur, B. (2004). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Orhunbilge, N. (2002). *Örnekleme Yöntemleri ve Hipotez Testleri*. İstanbul: Avcıol Basım-Yayın.
- Özaydınlık, Ş. (2014). Evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri veromantikilişkilerindeki sosyal ilginin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Özden, Ç. N. (2014). Evlilik uyumu ve olumsuz otomatik düşünceler arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Özden, M. S. (2013). Önceden edinilmiş ve sonradan kazanılmış gelişim özelliklerinin evlilikte çiftuyumu ile ilişkisi. Yayınlanmamış doktora tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

- Özenç, E. (2002). The role of attachment styles in partner pairing and satisfaction within marriage in critical and non-critical stages. Unpublished Master Thesis, Middle East Technical University, Ankara.
- Özer, A ve Cihan-Güngör, H. (2012). Yükleme tarzları, bağlanma stilleri ve kişilik özelliklerine göre evlilik uyumu. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 11-24.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Özmen-Süataç, A. (2010). Evlilik uyumunun kişilerarası tarz ve öfke açısından araştırılması. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Özügurlu, K. (1990). *Evlilik raporu*. İstanbul, Altın Kitaplar.
- Pearson, J. C., and Nelson, P. E. (2000). *An introduction to human communication*. New York, McGraw Hill.
- Plutchik, R. (1997). The circumplex as a general model of the structure of emotions and personality. USA: American Psychological Association Press.
- Raeisipoor, Z., Fallahchai, Z. and Zarei, E. (2012). The Study of adult attachment styles, communication patterns, and marital satisfaction. *Journal of Life Science and Biomedicine*, 3(1), 64-68.
- Rait, S., Monsen, J. J. and Squires, G. (2010). Cognitive behaviour therapies and their implications for applied educational psychology practice. *Educational Psychology in Practice*, 26(2), 105-122.
- Robins, R. W., Caspi, A. and Moffitt, T. E. (2000). Two personalities, one relationship: Both partners personality traits shape the quality of their relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 251-259.
- Sabatelli, R. M. (1988). Exploring relationship satisfaction: a social Exchange perspective on the interdependence between theory, research and practice. *Family Relations*, 37(2), 217-222.
- Sadler, P and Woody, E. (2003). Is Who you are who you're talking to? Interpersonal style and complementarity in mixed-sex interactions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(1), 80-96.
- Safran, J. D. and Segal, Z. (1990). *Interpersonal process in cognitive therapy*. New York, Basic Books.
- Sanford, K. (2006). Communication during marital conflict: when couples alter their appraisal, they change their behavior. *Journal of Family Psychology*, 20(2), 256-265.
- Sarı, T. (2012). Evli bireylerin ebeveyn algıları, otomatik düşünceleri ve bağlanma stillerinin evlilik doyumu ile ilişkisi. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Haliç Üniversitesi, İstanbul.

- Savaşır, I., Soygüt, G. ve Kabakçı, E. (2003). *Bilişsel davranışçı terapiler*. Ankara, Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Savaşır, I., Soygüt, G. ve Barışkın, E. (2009). *Bilişsel davranışçı terapiler*. Ankara, Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Sayar, K. (2006). *Ruh hali*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Schmitt, M. und Weber, M. (2004). Ehezufriedenheit und ihre Prädiktoren im mittleren Erwachsenenalter: Ein Ost-WestVergleich. *Zeitschrift für Familienforschung*, 15(3), 244-267.
- Schultz D. P. ve Schultz, S. E. (2007), *Modern psikoloji tarihi*. Çev. Y. Aslay. İstanbul, Kaknüs Yayınları.
- Schumm, W. R., Webb, F. J. and Bollman, S. R. (1998). Gender and marital satisfaction: data from the national survey of families and households. *Psychological Reports*, 83(1), 319-327.
- Scott, L. R. and Cordova, J. V. (2002). The influence of adult attachment styles on the association between marital adjustment and depressive symptoms. *Journal of Family Psychology*, 16(2), 199-208.
- Sevinç, M. and Garip, S. (2010). A study of parents child raising styles and marital harmony. *Procedia Social Behavioral Sciences*, 2, 1648-1653.
- Sezer, Ö. (2005). Kadınların uyum düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23), 87-98.
- Sharf, R. (2000). *Theories of psychotherapy & counselling concepts and cases. Second Edition*. America, Brooks/Cole.
- Sharif, F., Soleimani, S., Candidate, Mani, A. and Keshavarzi, S. (2013). The effect of conflict resolution training on marital satisfaction in couples referring to counseling centers in Shiraz, Southern Iran. *International Journal of Community Based Nursing and Midwifery*, 1, 26-34.
- Sığırcı, A. (2010). Evli bireylerde bağlanma biçimleri ve evliliğe dair inançların evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships, *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 971-980.
- Sokolski, D. M. and Hendrick, S. S. (1999). Marital satisfaction. *American Journal of Family Therapy*, 26, 39-49.
- Solmuş, T. (2003). Romantik bağlanma II: İlişkisel değişkenler ve ilişki süreci. *Türk Psikoloji Bülteni*, 28-29.
- Somer, O. (1998). Beş faktör kişilik modeli. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1(2), 35-42.

- Spanier, G. (1976). Measuring dyadic adjustment: new scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38,15-28.
- Stevenson, B and Wolfers, J. (2009). The Paradox of declining female happiness. *American Economic Journal*, 1,190-225.
- Sullivan, B. F. and Schwebel, A. I. (1995). Relationship belief and expectations of satisfaction in marital relationships: implications for family practitioners. *Family Journal*. 3(4), 298-305.
- Sullivan, H. S. (2001) *The interpersonal theory of psychiatry*. London: Routledge.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1–22.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-109.
- Şahin, B. (2011). Alkol bağımlıları ve eşlerinde evlilik uyumu, bağlanma biçimi ve mizaç karakter özellikleri arasındaki ilişki. Uzmanlık tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Sahin, N. H., Durak-Batıgün A. ve Koç, V. (2011). Kişilerarası tarz, kendilik algısı, öfke ve depresyon, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22 (1), 17-25.
- Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(13),7-20.
- Şener, A. ve Terzioğlu, R. S. (2002). Ailede eşler arasında uyuma etki eden faktörlerin araştırılması. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Şenyuva, H. Ş. (2007). Aydın ilinden alınan normal bir örnekleme de kişilik bozukluklarının yaygınlık çalışması. Uzmanlık tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Tezer, E. (1994). Evli eşler arasındaki çatışmalar ile çeşitli demografik değişkenlerin evlilikdoyumuna etkisi: kadın eşin bir işte çalıştığı ve çalışmadığı eşler üzerinde bir araştırma. *Psikiyatri, 3P Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*, 2(3). 209-217.
- Tufan-Çetin, B. (2010). Evlilik doyumunun bazı değişkenlere göre yordanması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Turanlı, P. (2010). Orta yetişkinlikte evlilik uyumu ile benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin saptanması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). Evlilikte uyum ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *3P, Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi*, 7(1), 50-57.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(9), 61-68.

- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çubukça, F. (2002). Empati, demografik değişkenler ve evlilik uyumarasındaki ilişki. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2, 35-41.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Göztepe, İ. (2012). Duygu dışavurumu, empati, depresyon ve evlilikuyumu arasındaki ilişkiler. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 27-46.
- Türkçapar, H. (2011). *Bilişsel terapi*. Ankara, HYB Yayıncılık
- Türkiye İstatistik Kurumu (2015). *Evlenme ve boşanma istatistikleri*, Ankara, 2015.
- Twenge, M. J. and Campbell, K. W. and Foster, A. C. (2003). Parenthood and marital satisfaction: A Meta analytic review. *Journal Of Marriage And Family*. 65(3), 574–583.
- Verderber, R. F. and Verderber, H. S. (1995). *Interact: Using interpersonal communication skills*. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Co.
- Waters, E. and Cummings, E. M. (2000). A Secure base from which to explore close relationships. *Child Development*, 71(1), 164-72.
- Waters, E., Crowell, J., Elliott, M., Corcoran, D. and Treboux, D. (2002). Bowlby's secure base theory and the social/personality psychology of attachment styles: Work(s) in progress. *Attachment and Human Development*, 4(2), 230- 242.
- Waters, E., Hamilton, C. E and Weinfield, N. S (2000). The stability of attachment security from infancy to adolescence and early adulthood: General introduction. *Child Development*, 71(3),678-683.
- Waters, E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J. and Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: A 20-year longitudinal study, *Child Development*, 71(3).684-689.
- Weishaar, M. E. (1993). Aaron T. Beck. Thousand Oaks. London: Sage Publication.
- Werneck, H. und Werneck-Rohrer, S. (2000). *Psychologie der Familie. Theorien, Konzepte*. Wien: WUV Universitatverlag.
- Wright, J. H., Basco, M. R. and Thase, M. E.(2006). *Learning cognitive-behavior therapy: An Illustrated Guide*. American Psychiatric Publishing, Arlington.
- Yanbastı, G. (1990). *Kişilik kuramları*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Yaşın Dökmen, Z. ve Tokgöz, Ö. (2002). Cinsiyet, eğitim, cinsiyet rolü İle evlilik doyumu ve eşle algılanan benzerlik arasındaki ilişkiler. 12. Ulusal Psikoloji Kongresinde Yayınlanan Poster, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Yazgan İnanç, B ve Yerlikaya, E.E. (2008). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yenisey, F. (2009). *Ceza mevzuatı*. İstanbul, Pasifik Ofset.

- Yıldırım, İ. (1992). Evli bireylerin uyum düzeylerini etkileyen bazı etmenler. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yıldız, Y. (2012). İlişkiye ilişkin inançların evlilik uyumunu yordaması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Yızengaw, S. S., Kibret, B. T., Gebiresilus, A. G. and Tsehay, D. (2014). Marital adjustment among early, age-appropriate arranged and love-matched marriage, Motta, North West Ethiopia. *Innovare Journal Of Social Sciences*, 2(4), 65-73.
- Zoby, M. M. (2005). The association between personality and marital and relationship outcome. Unpublished doctoral dissertation, Regent University, Virginia.

8. EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyet: Kadın Erkek
2. Yaşınız 20 - 30 31 - 40 41- 50 50 yaş üstü
3. Öğrenim Durumunuz
- İlkokul / Ortaokul Lise Lisans Lisans Üstü
4. Çalışıyor musunuz ? Evet Hayır
5. Eşiniz çalışıyor mu ? Evet Hayır
6. Kaç yaşında evlendiniz ? 20 yaş altı 20 - 30 31 - 40 40 yaş üstü
7. Evlendiğinizde eşiniz kaç yaşındaydı ?.....
8. Kaç yıllık evlisiniz ?
- 1 -5 6 -10 11 -15 16 – 20 20 üstü
9. Evlilik sekiniz: Görücü usulü Aşk Akraba Mantık
10. Kaç çocuğunuz var ? Yok 1 2 3 ve üstü
11. Hiç boşanmayı düşündünüz mü ? Düşündüm Düşünmedim

Ek 2. Evlilik Uyum Ölçeği

1. Bu maddede aşağıda yer alan ölçeği kullanarak, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı daire içine alınız

0	1	2	3	4	5	6
Çok Mutsuz			Mutlu			Çok Mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Her zaman anlaşamayız
3. Boş zaman etkinlikleri						
5. Arkadaşlar						
7. Toplumsal kurallara uyma						
9. Eşin akrabalarıyla anlaşma						

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız cevabı seçiniz

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu ?

a) sık sık

b) ara sıra

c) Çok seyrek

d) Hiçbir zaman

Ek 3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

	Lütfen aşağıdaki ifadelerin her birinin sizin için ne kadar doğru ya da yanlış olduğunu, sizi ne kadar tanımladığını düşününüz ve uygun bulduğunuz seçeneği, altına X isareti koyarak belirtiniz.	Tamamen yanlış	Çoğunlukla yanlış	Biraz yanlış	Ne doğru ne yanlış	Biraz doğru	Çoğunlukla doğru	Tamamen doğru
1	Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.							
8	Birlikte olduğum kişiyi kaybedeceğim diye çok kaygılanırım.							
12	Genellikle birlikte olduğum kişiyle tamamen bütünleşmek isterim ve bu bazen onları korkutup benden uzaklaştırır.							
17	Birlikte olduğum kişiyle çok yakınlaşmaktan kaçınmaya çalışırım.							
22	Terk edilmekten pek korkmam.							
25	Birlikte olduğum kişiye hemen hemen herseyi anlatırım.							
30	Birlikte olduğum kişi istediğim kadar yakınımda olmadığında kendimi engellenmiş hissederim.							
36	Birlikte olduğum kişi benden ayrı zaman geçirdiğinde üzülürüm.							

Ek 4. İlişkilere İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği

Bu ölçek, insanların kişiler arası ilişkilerle ilgili olarak benimsedikleri bazı düşünceleri içermektedir. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuyup, bu düşüncelere ne derece katıldığınızı şıkları dikkate alarak belirtiniz. Okuduğunuz her bir ifade için tek bir işaretleme yapmaya özen gösteriniz. Her insanın kendine özgü bir kişisel görüşü bulunduğundan bu ifadelerin doğru ya da yanlış cevapları yoktur. İşaretlemenizi genel olarak nasıl düşündüğünüzü dikkate alarak yapınız.		Hiç Katılmıyorum	Çok az katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Oldukça katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	İnsanlarla fazla samimi olmak genellikle sorun yaratır.					
2	İnsanlar beni hiç anlamıyor.					
4	Bu hayatta gerçek dost yoktur.					
6	Bir insanın gözünden nasıl bir insan olduğunu anlarım					
10	İnsanlar verdiği sözleri yerine getirmezlər					
11	Her zaman bir sosyal grupta yer almalıyım					
13	Çevremizdeki insanlara karşı sürekli tetikte olmakta yarar var.					
16	Her zaman çevremde birilerinin olmasını isterim.					
17	İnsanların bana daima anlayışlı davranmasını isterim					
18	İlişkilerde insanlar birbirlerinin tüm beklentilerini karşılmalıdırlar.					
19	İnsanlarla ilişkileri yüzeysel tutmakta her zaman yarar vardır					

Ek 5. Kişilerarası İlişki Tarzları Ölçeği

Lütfen her ifadeyi dikkatle okuyup, sizi ne kadar tanımladığını sağ tarafındaki seçeneklerden birini işaretleyerek belirtiniz. Lütfen boş bırakmayınız. Seçeneklerde "doğru" ya da "yanlış" diye bir değerlendirme yoktur, önemli olan sizin kendinizi nasıl tanımladığınızdır.

		0%	25%	50%	75%	100%
1	İnsanlarla konuşurken iğneleyici sözler söylemekten çekinmem.	1	2	3	4	5
5	İnsanlara emir vererek bir işi daha çabuk yaptırabileceğimi düşünürüm.	1	2	3	4	5
11	İnsanları dinlerken, sık sık sıkılıp konuyu değiştirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
19	İnsanlara istediğim bir şeyi yaptırmak için onları pohpohlarım.	1	2	3	4	5
34	Eğer bir kişiye kızmışsam öfkemi başkalarından çıkarırım.	1	2	3	4	5
56	Birileri benimle tartışırsa sonunda kırılacaklarını bilirler.	1	2	3	4	5
60	Kendi düşüncelerimi savunmak için gerekirse karşımdakini kırarım.	1	2	3	4	5

Ek 6. Eysenck Kişilik Özellikleri Anketi (Kısa Form)

Lütfen aşağıdaki her bir soruyu, 'Evet' ya da 'Hayır'ı işaretleyerek cevaplayınız. Doğru veya yanlış cevap ve çeldirici soru yoktur. Hızlı cevaplayınız ve soruların tam anlamları ile ilgili çok uzun düşünmeyiniz.

		Evet	Hayır
1	Duygu durumunuz sıklıkla mutlulukla mutsuzluk arasında değişir mi?		
2	Konuşkan bir kişi misiniz?		
3	Borçlu olmak sizi endişelendirir mi?		
9	Sıklıkla kendinizi her şeyden bıkmış hissedersiniz mi?		
11	Kendinizi sinirli bir kişi olarak tanımlarsınız mı?		
14	Kaygılı bir kişi misiniz?		
17	Herhangi bir oyunda hiç hile yaptınız mı?		
18	Sinirlerinizden şikâyetçi misiniz?		
21	Sık sık kendinizi yalnız hissedersiniz mi?		
23	Diğer insanlar sizi çok canlı biri olarak düşünürler mi?		

Ek 7. Kişilerarası Tarz Ölçeği Kullanım İzni

Posta - gülin yazıcı çelebi - Outlook

Outlook Posta (Önizleme)

Posta ve Kişilerde ara

 Yeni |

Yanıtla |

Sil

Arşivle

Gereksiz |

Süpür

Şuraya taşı:

Klasörler

Gelen Kutusu 4306

Gereksiz E-posta 61

Taslaklar 21

Gönderilmiş Öğeler

Silinmiş Öğeler 1

Arşiv

Kişilerarası Tarz Ölçeği

Ebru Eröncel

Kime: gulin_celebi@hotmail.com;

Yanıtla |

17.12.2013 (Sal) 18:58

Belgeler

Kişilerarası iletişim tarzı...
24 KB

KİT Puanlaması.docx
11 KB

Kişilerarası iletişim Tarzı...
65 KB

3 ekin (100 KB) Tümünü indir Tümünü OneDrive - Kişisel konumuna kaydet

Sayın Çelebi,

Kişilerarası Tarz Ölçeği'ni araştırma amaçlı olarak kullanmanızda benim açımdan bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak lütfen size ekte gönderdiğim ölçek kopyasını olduğu gibi kullanın. Ayrıca, ölçeğin altında verilmiş olan kaynağı kaynakçanıza yazın. Çalışmanızda başarılar diliyorum.

Ek 8. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği Kullanım İzni

Posta - gülün yazıcı çelebi - Outlook

Outlook Posta (Önizleme)

Posta ve Kişilerde ara

[Yeni](#) | [Yanıtla](#) | [Sil](#) | [Arşivle](#) | [Gereksiz](#) | [Süpür](#) | [Şuraya taşı](#)

Klasörler

Gelen Kutusu 4306

Gereksiz E-posta 61

Taslaklar 21

Gönderilmiş Öğeler

Silinmiş Öğeler 1

Arşiv

RE: Ölçek kullanım izni

zeynep hamamci

Kime: gülün yazıcı çelebi <gulin_celebi@hotmail.com>

[Yanıtla](#) |

17.12.2013 (Salı) 20:35

merhablar ölçeğimizi çalışmanızda kullanabilirsiniz kolay gelsin

From: gulin_celebi@hotmail.com
To: zeynephamamci@hotmail.com
Subject: Ölçek kullanım izni
Date: Fri, 13 Dec 2013 14:27:10 +0200

Hocam Merhabalar ,ben KTÜ Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında doktora öğrencisiyim, izniniz olursa İlişkilerde Bilişsel Çarpıtmalar ölçeğini tezimde veri toplama aracı olarak kullanmak istiyorum ...Saygılarımla GÜLİN YAZICI ÇELEBİ

Ek 9. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği Kullanım İzni

Posta - gülün yazıcı çelebi - Outlook

Outlook Posta (Önizleme)

Posta ve Kişilerde ara

Yeni |

Yanıtla |

Sil

Arşivle

Gereksiz |

Süpür

Şuraya taşı:

Klasörler

Gelen Kutusu 4306

Gereksiz E-posta 61

Taslaklar 21

Gönderilmiş Öğeler

Silinmiş Öğeler 1

Arşiv

Re: Ölçek kullanım izni

Nebi Sümer

Konu: gülün yazıcı çelebi <gulin_celebi@hotmail.com>

Yanıtla |

12.12.2013 (Per) 10:46

Merhaba,

Memnuniyetle kullanabilirsiniz.. Gerçi bunun yerine daha çok YIYE kullanılıyor..

Başarılar..

NS

11.12.2013 22:28 tarihinde, gülün yazıcı çelebi yazdı:

Hocam Merhabalar,ben Karadeniz Teknik Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında doktora öğrencisiyim.İzniniz olursa Tezimde veri toplama aracı olarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığımız İlişki Ölçekleri anketini kullanmak istiyorum...Saygılar...Gülün YAZICI ÇELEBİ

--

Prof. Dr. Nebi Sümer,
Psikoloji Bölümü,
Orta Doğu Teknik Üniversitesi
06800 Ankara

<http://www.metu.edu.tr/~nsumer/>

<http://nebilidusun.blogspot.com/>

Ek 10. Eysenck Kişilik Anketi (GGK) Kullanım İzni

Posta - gülün yazıcı çelebi - Outlook

Outlook Posta (Önizleme)

Posta ve Kişilerde ara

Yeni |

Yanıtla |

Sil

Arşivle

Gereksiz |

Süpür

Şuraya taşı:

Klasörler

Gelen Kutusu 4306

Gereksiz E-posta 61

Taslaklar 21

Gönderilmiş Öğeler

Silinmiş Öğeler 1

Arşiv

Re: İzin İsteği

A. Nuray Karancı

Konu: gülün yazıcı çelebi <gulin_celebi@hotmail.com>;

Yanıtla |

12.12.2013 (Per) 15:20

Merhabalar,

Anketi tez çalışmanızda kaynak göstererek kullanmanız uygundur.
iyi çalışmalar
Nuray Karancı
Alinti gülün yazıcı çelebi <gulin_celebi@hotmail.com>

> Hocam Merhabalar ,Ben KTÜ de Psikolojik Danışma ve Rehberlik
> alanında doktora öğrencisiyim.Müsaadeniz olursa uyarlaması
> tarafınızdan yapılan Eysenck (GGK) Kişilik Anketini tezimde veri
> toplama aracı olarak kullanmak istiyorum...Saygılarımla Gülün YAZICI
> ÇELEBİ

Prof. A. Nuray Karancı
Middle East Technical University
Psychology Department
06581,
Ankara
Turkey

Ek 11. Evlilik Uyumu Ölçeği Kullanım İzni

Posta - gülün yazıcı çelebi - Outlook

Outlook Posta (Önizleme)

Posta ve Kişilerde ara

 Yeni |

Yanıtla |

Sil

Arşivle

Gereksiz |

Süpür

Şuraya taşı:

Klasörler

Gelen Kutusu 4306

Gereksiz E-posta 61

Taslaklar 21

Gönderilmiş Öğeler

Silinmiş Öğeler 1

Arşiv

Re: evlilikte uyumu ölçeği

Sennur.T.Kislak@ankara.edu.tr

Yanıtla |

Kime: gülün yazıcı çelebi <gulün_celebi@hotmail.com>;

7.1.2014 (Salı) 14:49

Belgeler

EUÖ.DOC
16 KB

EUÖ Makale.rtf
220 KB

2 ebat (266 KB) Tümünü indir Tümünü OneDrive' e Kişisel kütüphaneye kaydet

Merhaba,

Ekte makale ve ölçek yer alıyor. İlik maddeyi atlama eğilimi oluyor, önceden katılımcıları uyarabilirsiniz.

Makalede puanlama var,hepsini okumanız iyi olur.Kolay gelsin.

ŞK

Prof.Dr.Şennur Tutarel Kışlak
AÜ. DTCF Psikoloji Bölümü
Klinik Psikoloji Anabilim Dalı
Sıhhiye-Ankara
3103280/1731

9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

1977 yılında Almanya'da doğdu. İlköğrenimini Almanya'da, orta ve lise öğrenimini Hopa/Artvinde tamamladı. 1998 yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı'ndan mezun oldu. Aynı yıl Rehber öğretmen olarak atandı ve çeşitli tür ve kademlerdeki okullarda görev yaptı. 2008 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi bölümünde tezsiz yüksek lisans öğrenimini tamamladı. 2010 yılında aynı Üniversitede Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda Doktora öğrenimine başladı. Yabancı dili Almancadır. Evli ve bir çocuğu vardır.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres : Gülin YAZICI ÇELEBİ, Çukurçayır Mahallesi İpekyolu Caddesi, Tepepark Sitesi
E Blok Kat 3/5 Ortahisar, Trabzon

E-Posta : gulin_celebi@hotmail.com

Tel : (0505) 396 68 44